

Beschryvingh vande natuur der slangen, in twee boeken

<https://hdl.handle.net/1874/21175>

J. J O N S T O N S

Befchryvingh

van de

N A T U U R

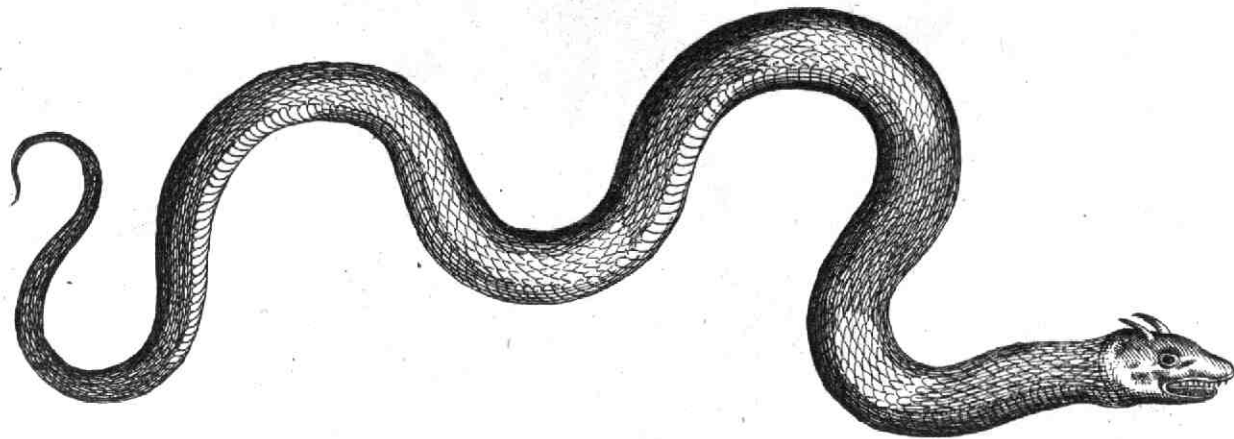
der

S L A N G E N,

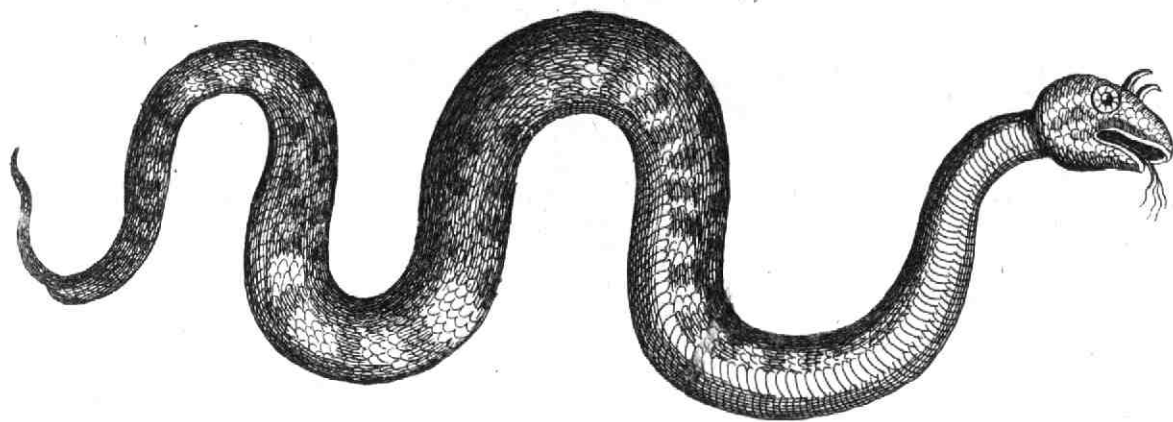
I N

TWEE BOEKEN.

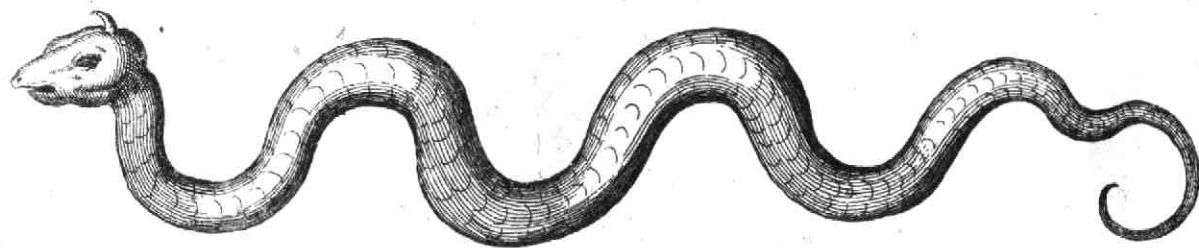
Cerastes Grevini Aldrou. Gehörnichte Schlange.

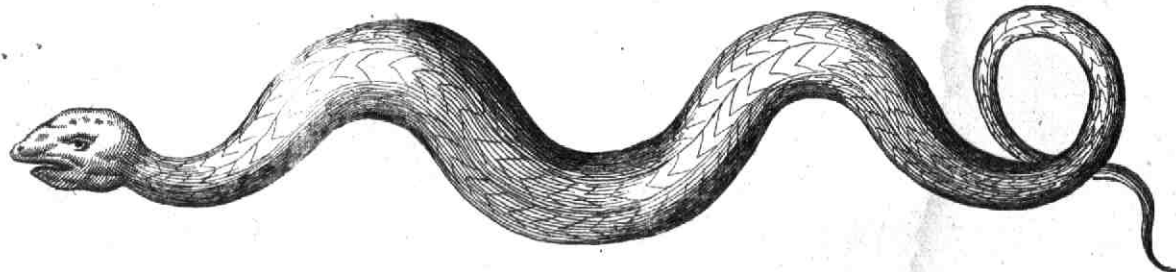
Cerastes ex Libya Aldrou.

Hæmorrhous Parei.

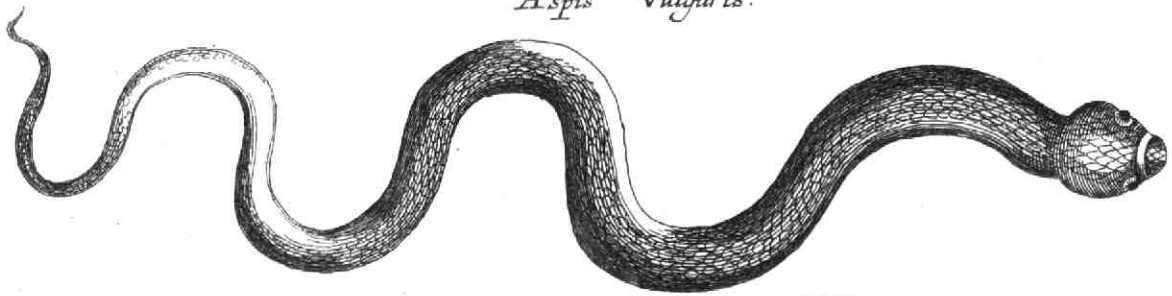
Seps Parei.

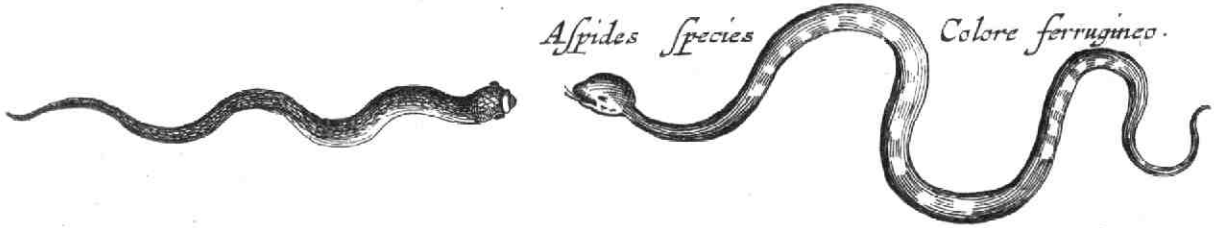
Seps Actii ex Matthiolo.

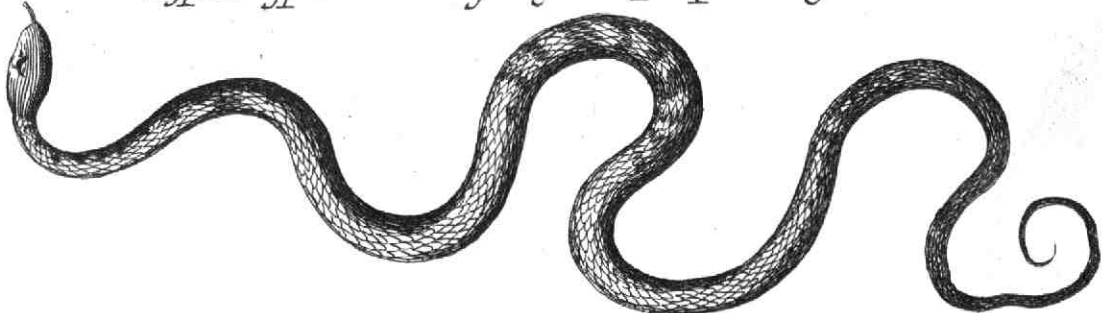
Aspis Vulgaris.

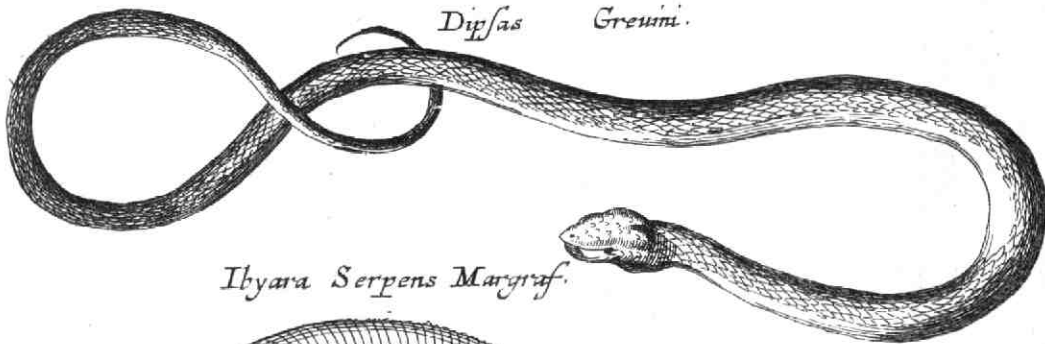
Aspides species Colore ferrugineo.

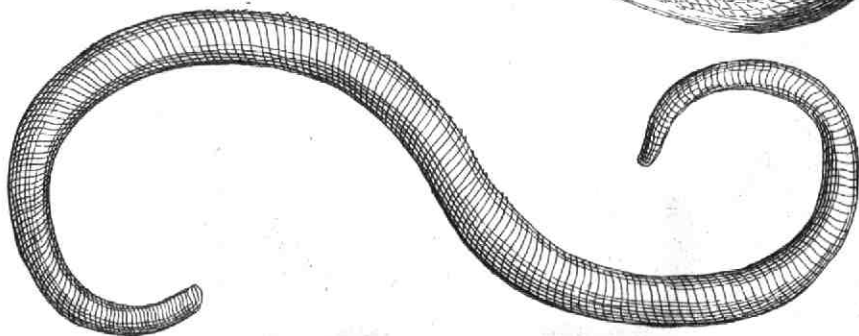
Aspides species colore ferrugineo. Viperæ parua Vulgo dicta.

Dipsas Grewii.

Ibyara Serpens Margraf.

B E S C H R Y V I N G H V A N D E N A T U U R D E R S L A N G E N. H E T I. B O E K.

Van de gemeene oft kleine Slangen.

I. O P S C H R I F T.

Van de Slangen in't algemeen.

Naam :
Ambrosius
deSerpent:
L. 1. c. 1.

DE Slangen worden in't Latijn *Serpens* a serpendo, dat is kruipē genoemd, om datse met verborghen listen, en niet met verborge gangē de Mensch anvallen; Oft het komt van *Erpeta*, soo ons *Festus* niet

bedriegt. In't algemeen genomen, begrijpt dat woord al wat sonder voeten kruipt, en so kleine voeten heeft, dattet meer schijnt te kruipen als te gaan. Hy word ook by de oude *Serpula* genoemd, indien wy *Fellus* geloven; by andere *Koluber*, om dat hy in *lubricis*, dat is slijberige plaatsen, met kromme bogten voortschiet, oft om dat hy de schaduw lief heeft, gelijk wy by *Virgilius* lesen, hoewel die andere voor een huis-slang houdē, andere voor een water-slang gelijk *Theophrastus*, *Gaza*, en *Ponsettus*. Hy word ook *Anguis* genoemd, om dat hy altijd *angulosus*, dat is hoekig en gekromt verschijnt: hoewel *Serpens* dat alleen de waterslangen toe-eigent, andere ook de lant-slangen. Gy sult ook overal by de Schrijvers vinden dat hy *Thyrus*, *Echydna* en *Draco* genoemd wert. By de oude Grieken word hy *Ophis*, by de huidendaagse *Ophid*, sonder twijffel om dat hy scherp siet, oft met open ogen slaapt, genoemd; By *Helychius* *Argus*, na de spraak der Argiven, waar van *Pausanias* *Merkurius* *Argiphons* gheenoemt heeft, om dat hy *Ophioctonus* oft een Slangemoorder is.

Beschrij-
vingh.

Sy zijn de *Lacertus* seer ghelijk, sommige hebben een licht, andere een swaar hooft, enige een breed, smal, wit, swart, andere geel gesprenkelt. Daar zijn'er die dat sooghefwind weerzyds omdraijen, datse by na tweehoofdigh schijnen. Hoewel sy oiren hebben, nochtans puilen die niet uit: *Plinius* heeftse heel wel kuilen om te horen, genoemd. Sy hebben ook geen neusgaten, oft die platachtig; haar ogen zijn hard: de bovenste oogschellen bewegē sy niet, met het onderste pinkken sy maar alleenlijk; sy hebben geen hals, maar de tanden als een kam in malkander gesloten; sy zijn met een

schors als met een hant bedekt; haar start daar wy hier na van spreken sullen, is verscheiden.

Van haar innerlijke deelen heeft *Ambrosius* dit: Eerst wort het hooft van de Slang, met een enig been, in gestalte als een stompe punt gedeekt, na't seggen van *Kardanus*: maar in dit been heeft de natuur geen gaten van de oogen gemaakt, op dat sy niet lichtlijk souden beschaadigt werden als sy op d'aarde kruipen; sy hebben saagachtige tanden, en scherp, ghelijk een weinig te voren inde beschrijving van dit dier is afgebeeld: maar ghelijk *Edoart Watton* antee- kent; sy zijn in't bovenste linker en regter deel heel lang, met een dun gaatje als den angel van de *Scorpioen* door-boort, daar sy met ghele- gentheit haar vergif uitschieten; haar tong is dun, lang, en swart geverwt, en daarom wortse langer voortgetrokken: maar an 't einde isse gespleten, en na't gevoelen van sommige hay- rig, oft liever als een dun hayr, gelijk in't hoof- stuk van de *Haagdis* sal verklaart werden. *Plinius* heeft de tongh der slangen dryspitfig genoemd, om datse die met sulken geswindheid bewegen, datse een drydobbele schijnen uit te steken. In sommige wort onder de tongh een blaasje gevonden, 't welk de tanden bedekt, waar in't vergif verholē is, 't welk sy daar na in't bijten door de holte van de tanden mede deelen: het hart is klein, lang, en in gestalte een nier gelijk, het hangt an de agterste hartaar, en is uitte natuur heel heet. Om dese oorzaak sei- de *Galenus*, dat de slangen meer als andere die- ren vol stouthheit waren; de lochtaar is heel langh, en heeft zijn oorsprongh omtrent de l. 2; mont, so datse schijnt onder de tong te leggen; ja sy schijnt eenigfins boven de tong uit te ste- ken, daarse t'saam-getrokken wort, en sy blijft niet op de selve plaats als in andere dieren. De- se aar loopt daar na in de long, welke de slan- gen tot onderscheidt vande Vissen, hebben: waarom *Plinius* antekent dat de slanghen en vissen in alles gelijk zijn, behalven in de long, die de natuur an de Slanghen, niet an de Vif- sen gegeven heeft, wijl de Vissen voor de lon- gen haar kuwen gebruiken. Dese long is een- voudig, veselachtigh, en met pijpen doorsne- den, heel lang, sponcyachtigh, en niet dicht by 't hart. Het keel-klapje dat op de luchtaar leit, hebben de slanghen niet, maar openen en sluiten die doorgang na haar wil, en dat doen sy om datter niet in de longhen schieten sou- de: Haar maagh is als een wijden darm, die

Edoart.
Watton: l.
de Diffe-
rent. Ani-
mal 2.

Galen. de
Anatom:
Vivorum.
l. 2;

Scytale.

Ampibiscena Greuni.

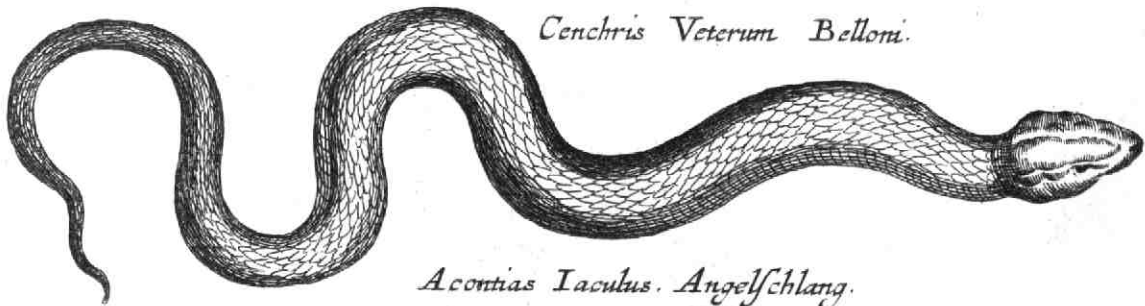
Cæcilia Blindschleich.

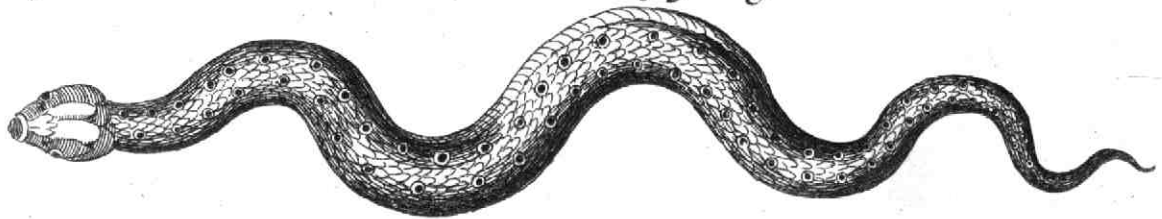
Cæcilia Vulgaris.

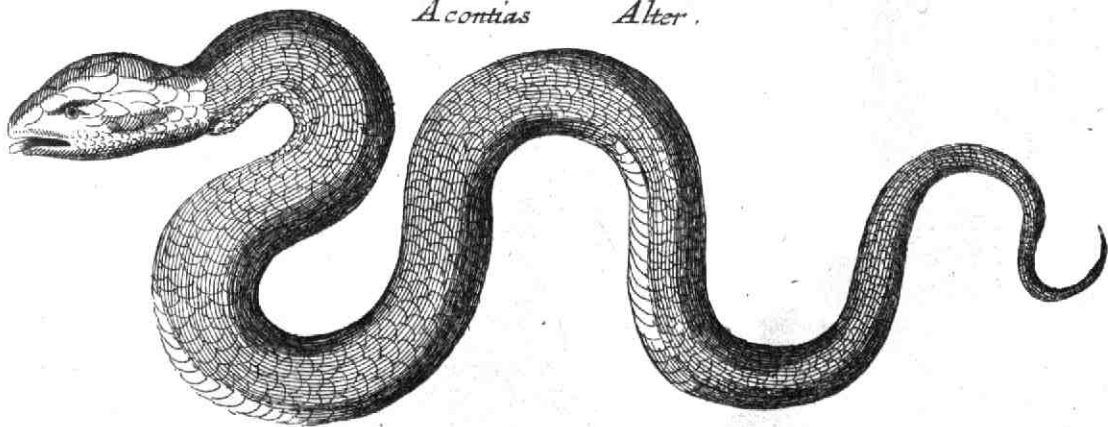
Cenchrus Veterum Belloni.

Acontias Taculus Angelschlang.

Acontias Alter.

van de honden gelijk, te weten eng, en lang: Maar de darm sonder drayinghen is dun en lang, en rekt sich totten aars toe uit. Want de innerlijke deelen der Slangen, zijn die van de Haagdiffen gelijk; Maar de ingewanden zijn om de lengte en enghte van 't lijf soo langh en nauw, datse qualijk van malkander kunnen onderscheiden werden. De lever dan is langh en eenvoudig, de milt klein en rond, hoedanige ingewanden ik ook in de Haagdiffen heb angemerkt. De gal hangt in alle, behalven de Water slang, an de darmen, en is met een swart en vogtigh uitwerpsel vervult, ghelijk wy onlanghs in 't Wijfje van een Adder gesien hebben. Dit uitwerpsel is ten ansien van de lijvigheid van 't dier overvloedig. Waarom *Plinius* met recht seide, dat de Slangen en Vissen een groote gal hebben. *Aristoteles* seit dat de Slangen geen blaas oft nieren hebben, gelijk ook niet andere dieren die met pennen, schobben, en schorffen bedekt zijn, behalven de Schildpad. De oorzaak is, gelijk het *Vincentius* in sijn natuurlijke spiegel oordeelt, om dat de vogtigheid der Slangen en vogelen weinigh is, en daarom in de schobben van de Slangen, en in de vederen van de vogels verandert werd. De natuur heeft de telende kragt ruimer an dese dieren, gelijk ook an de vissen uitgedeelt, wijl sy nocht schagt nocht kloten hebben. Want *Aristoteles* schrijft datse geen schaght hebben, vermits sy van schenkels ontbloomt zijn, want dese word gheseid van de dy-benen haar oorsprong te nemen. En om de lenghte van 't lijf hebben se geen kloten, maar een doorgang als de vissen: Want het teel-saad soud in de lange wegh ligtlijk verkouden en onvrugtbaar werden. Gelijk dikmaal ghebeurt in die geene welke een lange schagt hebben, en dien volgens onvrugtbaar zijn, wijl het saadt om de lengte der schagt koud en onvrugtbaar werd. Maar in plaats van dese leden heeft de natuur an dese dieren twee doorganghen gegeven, welke van 't middel rif uitspruitende, den ruggraad weer-zyds overloopen, en boven weerzyds omtrent den ruggraad gevoegt werden, en eindighen alsoo omtrent de mond. Dese doorganghen worden ten tijde van de versameling vol vrugtbare vogtigheid gesien, daar het saad door wrijven ook uit vloeyt, gelijk in de beschrijvingh van de vissen verhaalt is. In de Slangen worden geen mammengevonden, om datse geen melk hebben, en in 't ey die melkagtige spijs bevat is. De lijf-moer na 't gevoel van *Aristoteles* is in alle Slangen in twee gescheiden en langagtig, en van d'eenen onderste doorgang tot beide zyden van den ruggraad uitgerekt, in welke de eyren geteelt werdē, en van daar na malkander werden uitgelost. Omtrent de beenderen der Slangen leeraart *Aristoteles* datse van natuur graatachtig zijn, waar om haar rug graat dien van de vissen gelijk is. De wervel-beenders zijn kraagbenig en buigzaam, ghelijk den aart van dit dier vereischte, om sijn bewegingen van 't lijf te beter te oefenen, sy hebben soo veel ribben als 'er dagen in een maand zijn: Waarom *Plinius* in yder

Slang dertig ribben telt; Maar tot versterking van 't geen wy tot noch toe van de Slangen gesait hebben, fullen wy hier by doen 't geen *I. Gregorius Macer* in de beschouwingh van dit dier heeft angemerkt. Dese an *Gesnerus* schrijvende seit aldus: dat hy in een doode slangh eerst tussien vel en vlees een dun en vetachtig vlies gevonden heeft, 't welk met het vel neerwaarts liep. Ten tweden als hy met snijden tot den doorgangh van den drek ghekomen was, heeft hy een vuil stinkenden drek, slimmer als die van de menschen geroken. De huid ondekt hebbende, sach hy dat de leden ten deel die van de voghelen en vissen ghelijk waren; Want de lochtaar vier vingers lang zynde, en met kleine dunne ringetjes versien, fakte tot inde long, daar het hart en de galblaas an vast was. De lever was als die van de snoek in de lengte uitgerekt. De darmen met een wit vet vervult, welke van de keel totten aars op de wijs der vissen voortliep; beneden de lever fakte een senuwachtige ader langs de darmen neder, daar enige eyren mette vlietsjes an vast hingen, gelijk in de hoenderen te sien is, maar onderscheiden in plaats om datse met een lange rije voortschoten. Het ghetal was weerzyd twee-en-dertig, waarom ten ansien van 't hart, de long, en lochtaar de Slang de Vogelen seer wel gelijkt, en ten ansien van de lever, darmen en buik mette vissen over een komt. Maar daar na ten ansien van de gal blaas en de schikkingh der eyren verschilt de Slangh van beide, soo van de vogelen als de vissen. Tot hier toe *Ambrosinus*.

Plinius seit dat 'er geen in 't Eyland Ebusus zijn, *Aristoteles*, en *Solinus* in Kreta, *Kardanus* in Brittannie, andere in Lapland. De Engelse hebben beschreven dat 'er geen in Yerland zijn, dat de daar ingebrachte sterven ja datse mette aard van dat rijk bestroyt zijnde, omkomen. Indien men de Poolse Schrijvers gheloven mach, vlughten sy met een groot gefluit wegh, die te sloop in de Rivier Bugus gevoert werden; Nochtans heeft *Bellonius* eenige gedaanten in Kreta gevonden; Maar de redenen van *Kardanus* ten ansien van Brittannie, zijn van *Scaliger* wederleit. Sy zijn overvloedigh in Ophiusa, Melite, Thessalie, Apulie, Arabie, Numidie, en Ethiopie, en in de Noortse landen, als Switser, en Engelant. *Plinius* verhaalt dat Ophiuse oft Kolubrarie om de meenigte der Slangen is onbewoonbaar geworden. In Melite daar de Adder den H. *Paulus* an de hand voer, zijns heel overvloedig; In Thessalie in so groten meenigte, datse, indien sy van de Oyvaars niet verflonden wierden, de Inwoonders soudē verdrijven. Op den Berg Garganus vande Stadt S. Vitus in Apulie, hebben sy de Inwoonders doen verhuisen, gelijk wy by *Leander* lesen. In Arabie verkeerē sy omtrent de Wierook-bomen, en vliegen van daar na Egipten. In Numidie sterven jaarlijks veel Menschen van haar beet. In Ethiopie, indien men *Pierio* geloven mag, kruipen sy door malkander op een hoop, so datse an de toeftenders een gedaante van een Berg vertonen.

In

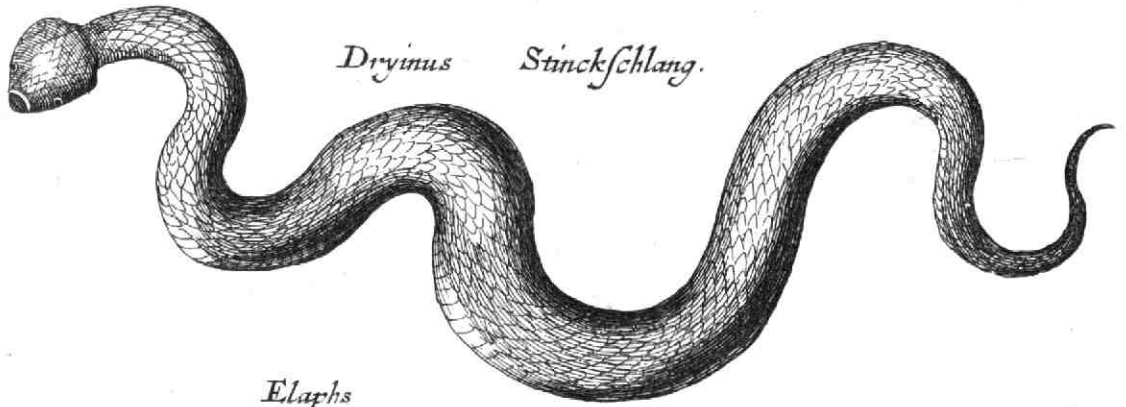
Vincent:
l. 20. c. 3.

Plaats:
Plin: H. N.
3. c. 19.

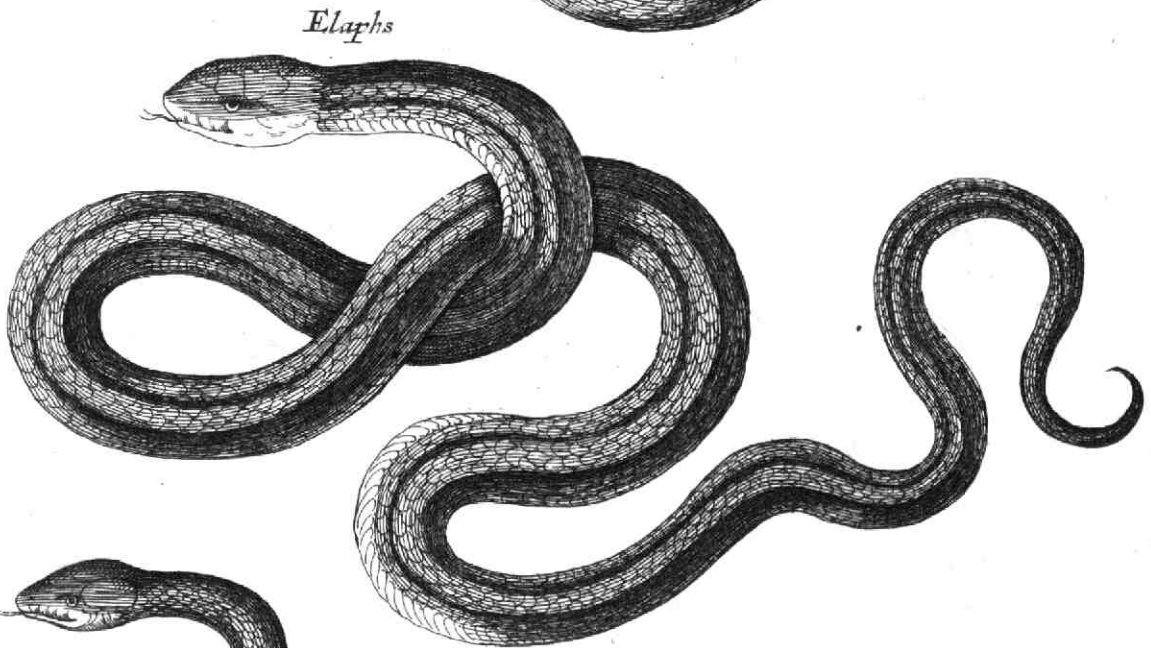
Plin: H. N.
3. cap. 5.

Horodet:
Histor: 13

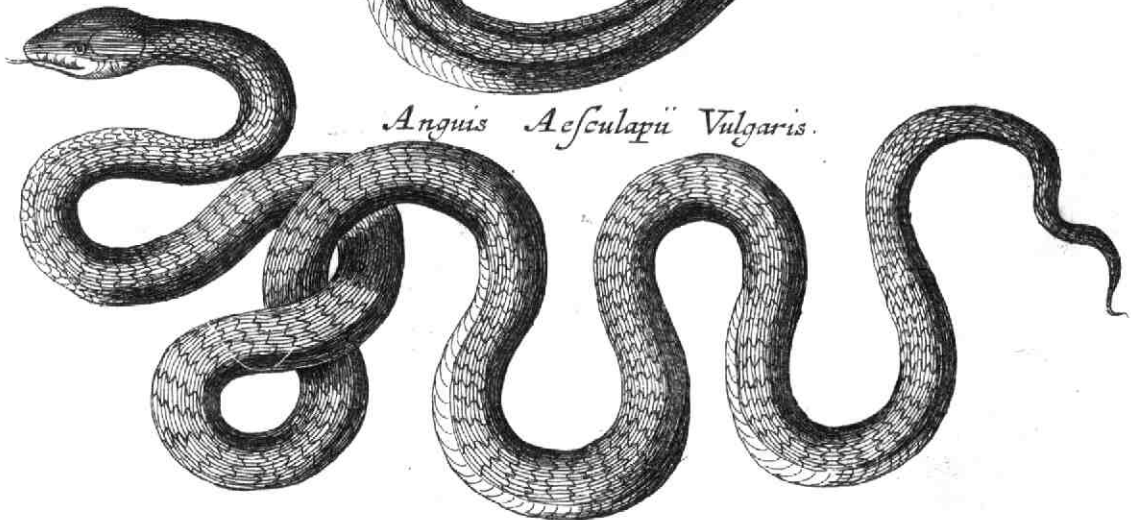
Leo:
Afric: 13

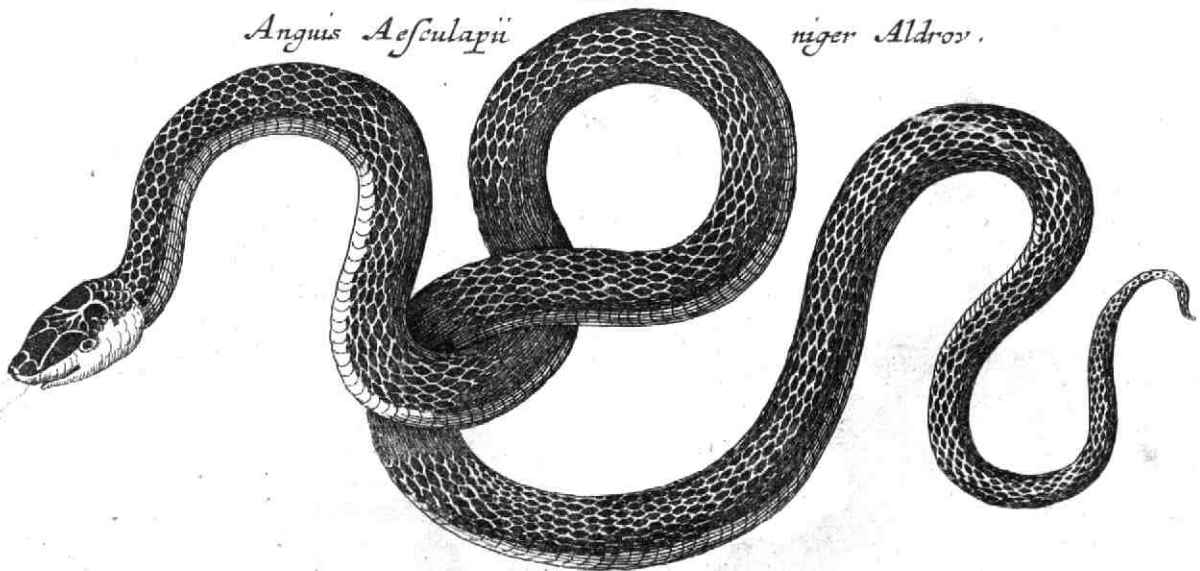
Dryinus Stinckschlang.

Elaphs

Anguis Aesculapii Vulgaris.

Anguis Aesculapii niger Aldrov.

Scalig:
Exercij:

Kirch: de
Magnet: P.
702. Edit:
Kolon:

In Afrika trekken de Bouluiden hoge laarsen an, om van de Slangen, die daar overvloedig zijn, niet gebeeten te werden. In Indie zijn de grootste. In de Noortse landen dwalen sy door Velden en Bosschen. *Scaliger* schrijft dat'er veel gedaanten in Lombardie, en 't land van Ferrarie gevonden werden. *Selsius* seidt datse daar minder vergiftig zijn. Sy beminnen seer de stallen, de Boere huizen, de hollen, de velden, afgehouwe bosschen, en de bomen. *Ælianus* verhaalt dat'er an een poel omtrent de Hoofft-stadt Ephesus, een hol vol Slangen gevonden werd. In de Noortse landen houden sy haar in de holle wortels van den berkeboom, en blasen in de winter omtrent die wortel sulken hitte uit, dat de bomen haar bladeren niet verliezen. Sy soeken ook haar schuilhoeken in de steenachtige gronden. Van den Olm-boom tusschen Brachianum en Rome, daar de Slangen haar onthouden, spreekt *Kircherus* aldus: Van de gaten van desen Berg, omtrent vijfthien voeten neerwaarts staat een hoghen Olm-boom, daar onder is een kuil, soo groot dat'er twee Menschen in kunnen staan, gemeenlijk Grotta delli serpi, oft Slangen-hol genoemd, en is met pijpen als een Zeef overal door-gaat, waar uit jaarlijks in 't begin van de Lente, een grote meentighte van verscheiden gheverwde Slangen, die nochtans met geen sonderling vergif begaaft zijn, voort-komen; In dit hol sermen gemeenlijk naakt, de Lazarige, Lamme, Gichtige, en die met diergelijke wanhopige siekten besmet zijn, welke terstont door de onderaardse dampen an 't sweten rakende, en door't gelik en gesuig van de voortkomende Slangen, die haar om het lijf van den sieken wringen, van alle quaadaartige vochtigheden gesuivert werden, en ten lesten door dit genees-middel, daar weder hervat zijnde, geheel genesen werden; Als ik van dit hol verscheide dingē van verscheidene verstaan hadde, en my over lang een begeerte, om de waarheid van so wonderlijken saak nauwkeurig, en met eigen ondervinding te doorsnuffelen, bekropen hadde: heeft my ten lesten, als ik in dit jaar 1640. op den 8. December die lantstreek om seekere redenen doorwandelde, goet gedagt, so goedē gelegenheit, om dese waarheit t'onderloeken, niet te versuimen; Derhalven een kundig Leidsmā niet alleen van de wegen, maar ook van den aart des Bergs gehuert hebbende, ben ik door veel omwegen, niet sonder gevaar tot het hol geraakt, en heb alles wat ik van de gelegenheit van den berg, van de gaten, en uitafemingen, van het hol, en de slangen gehoort hadde, waar bevonden. In het hol gaande, heb ik dat noch warm bevonden, maar geen Slangen gesien, wyl sy op die tijdt verschuilen, maar de ghenoomde Olm-boom was met de afgeleide huiden so behangen, als een Wijngaard vol Druiven, welke de Slangen, van welke de Berg vol is, een goet en oprecht getuigenis gaven; Ja ik weet niet wat voor een geluit en gepiep, als men sijn oir voor de gaten van 't hol hiel, gehoort wierd, 't welk een seeker teeken van verborgene Slangen,

(indien het andersins niet van eenige besloten dampen was) te kennen gaf, en z: Dese zijn de Al-eters van *Aristoteles*, en leven ook met kruiden: Datse stof eten besluiten sommige uit de H: Schrift; men kan niet wel ontkennen datse smaak in soete aarde hebben. In Afrika worden se met Rupsen, in Oosten, na 't getuigenis van *Vitriakus* met witte peper gevoed. Datse met weinigh te vreden zijn, en den honger licht verdragen, weten selver de Quakfalvers wel, die de Slangen in dosen met een weinigh zemelen overal omvoeren. 's Winters kunnen sy by 't vuur tot de Lente toe leven. *Ambrosius* heeft'er een in een tonnetjes maanden sonder spijs gehouden; *Aristoteles* schrijft dat hy van de ingeschokte dieren alle de voedsame selfstandigheid uitsuigt, en het overschot uitwerpt. Als sy yet inschokken worden se van langh kort en van smal breed, op dat 't geen sy ingeswolgen hebben, te better soude sakken: Als sy vogelen ingeslokt hebben, braken sy de benen en vederen weder uit. In 't Landschap Senega, belagen sy de jonge Papegayen: Sy sijn graagh na Wijn, Melk, en doeyren van eyren. Dese seggenze dat van haar ingeswolgen werden, indien sy tot inde keel raken, waar die door haar t'famen-wringingen gebroken werden, en daar na werpen sy de schellen weder onder uit: De jonghe breken de eyren door haar t'famenkrullen, en suipen alsoo de voghtigheid uit. Datse heel graagh na Wijn haken, is van *Aristoteles* beschreven, daarom vangen sommige de Adderslangen met wijn omtrent de thuin-hagen gestelt; sommige oordeelen haar koud, andere warm van gematigheid: Met die stemt *Galenus*, met dese *Avifenna*.

Van haar teeling komen twee dingen voor, van waar sy gesproten zijn, en hoe sy voortteelen. Van haar oorsprongh zijn verscheide gevoelens; eenige Rymers beuselen datse uit het bloed van de Reusen, die van Saturnus en Opisghedood zijn, voort-gekomen waren: Andere uitte bloedige druppelen van 't hooft van Meduza; andere uit de verrottingh der aarde, waar uit die groote Slangh Phijton is voortgekomen, en dat is niet ongerijmt; want de Nervi, een geslacht van Tartaren, zijn gedwongen geweest, een weinigh tijds voor de optocht van *Darius*, haar land te verlaten, om de Slangen die uit d'aarde gheboren waren; na 't getuigenis van *Herodotus*; en *Plinius* bevestigt dat de stad Amyklas in Italie, tusschen Tarrakona en Gajeta gelegen, van de Slangen die uitte Poelen daar omtrent geboren waren, verwoest is. Datse inde menschen groeyen, sullen wy inde beschryvingh van de mensch verhalen: Dat sy uit het vermenghde bloed van sommige vogelen voort-komen, heeft *Demokritus* nagelaten, so *Plinius* getuigt; Andere datse uitte Saly in een mest-hoop verrot zijnde, geboren zijn: Datse in een harde Marmelsteen ten tijde van den Paus *Marten* de *V.* gevonden zijn, hebben wy uit *Baptista Leo* by *Pareus*. *Kardanus* brengt de oorzaak by, datse uit het ruggen-merg van de mensch

Arist: H. A.
& cap. 4.

Arist: H.
A. 10. c. 4.

Arist: H.
A. 2. c. 4.

Teling:

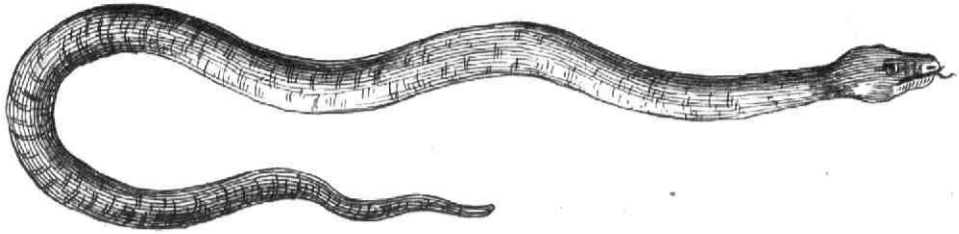
Ovid: Me-
tamorph:
l. 4.

Herodot:
l. 4.

Plin: H. N.
8. c. 29.

Pareus:
20. c. 24.
Kardanus: de
virket: reg.
7. c. 29.

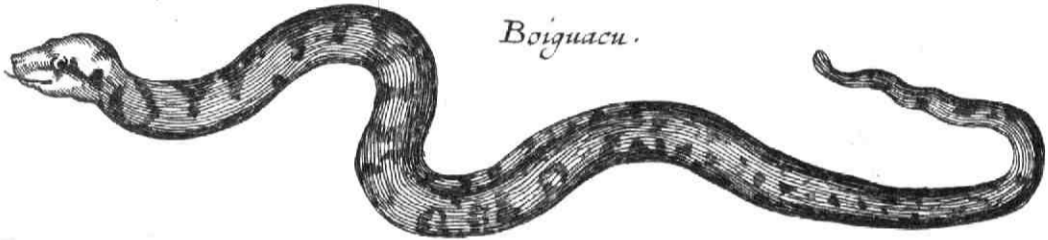
Boicininga.

Boicinninga aliter.

Boiguacu.

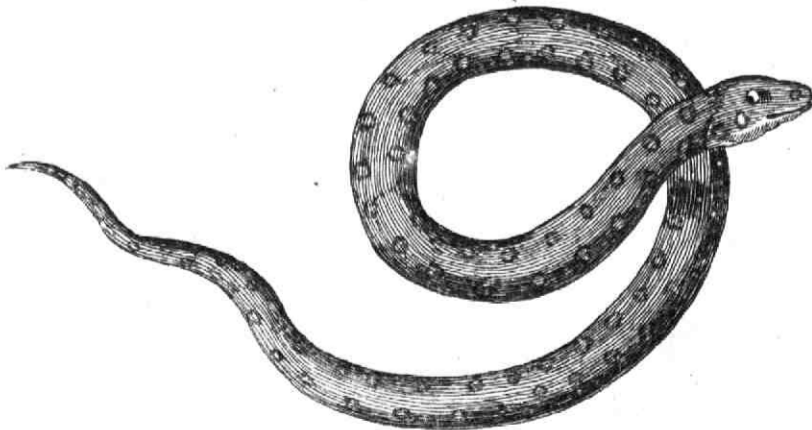
Ibiboboca.

Iararaca.

Amore pinima.

voort-komen, hebt ghy by *Kamerarius*. Dat een handwerks-man van sodanigh eene uit een lode doordbaar voortspingende, te Avignon gequetst is, lesen wy by *Pareus*. De wijs van haar teelingh heeft *Plinius* uit *Aristoteles* ontdekt, Sy versamelen, seit hy, so met malkander t'saam-gevloghten, datse maar eene schijnen te zijn, met twee hoofden; Sy begraven haar eyren daar op sy broeyen onder de aarde, en kippen haar jongen een jaar daar na, welke met een reeks an malkander hanghen als een kettingh, Sommige baren ook een levend dier: Datse in't verzamelen een stank van haar geven, lesen wy by *Ælianus*.

Plin: H: N:
10. c. 62.
Arist: H:
A: 5. c. 4.
1. 6. c. 34.

Ælian: H:
A: 9. c. 49.
Stem.

Lukan: l. 6.

Aristot:
de Incessu:
Animal.

Afkeer.

Plin: H: N:
1. 7. c. 2.
1. 28. c. 3.

Arist: H:
A: 9. c. 1.

Æl: H: A:
6. c. 37.

Haar stem is fluiten oft piepen; de Schildpadden hebben een dove, de Slanghen een heldere stem, *Lukanus* noemt het stridere. *Apollonius* in *Argonauticis* Roixein. Eenige beelden haar in datse voor de val Adams opgerecht voortgingen, maar wie weet niet datse kruipen, en met kromme buigingen voortschieten, en sy drayen haar hooft, als het overighe lijf rust, om dat de wervel-beenders kraakbeenigh zijn; en alsoo konnen sy haar langh en smal lijf, als sy omsien te beter beschermen. Sy steunen op haar schobben als op nagels, en op haar ribben als op schenkels. De Grieken gebruiken om die bewegingh uit te drukken het woord *Eilijspasthai*.

Sy hebben vyandschap mette menschen, planten, en dieren: Wat angaat de menschen die hebben alle een vergif in sich, 't welk de Slanghen beschadicht. Men zeit datse met spogh bespogen, niet anders vlughten, dan of sy met heet water begoten waren. *Krates* van *Pergamus* seit datter in *Hellespontus* omtrent *Parius* een geslacht van menschen geweest is, die Slange-gebroedfel genoemd wierden, en met haar anraken de beten der slangen konden genesen, en met een opgeleide hant het vergif uittrekken. Ten tijden van *Varro* waren aldaar ook eenighe die met haar spogh de beten der Slangen genafen. Sodanig is het geslacht van de *Plijly* in *Asia* geweest, ghelijc *Agatarchides* schrijft, also van den Koning *Psillus* genoemd, welkers graf noch omtrent de groote *Syrtes* oft klippen is. Dese was een sterke locht ingeboren met welkers reuk zy de Slangen traag maken. Sy hadden een wijs datse haar kinderen, soo haast zy gheboren waren de wreedste Slangen voorwierpen, om op die wijs de kuifheid van haar vrouwen te toetsen, wijl de slangen niet vlugten voor die genewelke uit overspelig bloed geteelt waren. Sodanigh geslacht van de *Marly* duurt noch in *Italie*, die men seit dat van de soon van *Circes* geboren zijn, en datse daarom die natuurlijke kraght hebben 't selve sult ghy by *Strabo* vinden. Onder de onredelijke dieren, voeren sy vyantschap met de vogelen en viervoetige, en bloedelose: Met de vogels. Want de *Arenden* leggen de *Arendsteen* in haar nest, op dat haar jonghen van de Slangen niet souden beschadicht werden. De selve eten de Slangen op de bergen van 't

Rijk *Morsili*; Het is bekent wat dankbaarheid den *Arend* an die boerbeweets, die hem

van de slang die hem om de klauwen gheslinghert was verlostte. By *Ælianus*. Sy schrikken voor 't geroep der *Pauwen*; De *Oyvaars* zijn in *Theffalie* heel bevrijt om datse de Slangen verflinden. Der selver jongen zijn somtijds dry agter een volgende jaren verflonden. Hier toe behoren de *Havikken*, de *Ibis*, de *Swaluwen*, de *Hanen*, en *Hinnen*. Uit de viervoetige zijn de *Olyfanten*, die de slanghen op de wijs van de *Herten*, met haar asem uitte hollen lokken. De *Luparden*, welkers reuk sy vlieden: De *Herten* die of als een *Genees-middel*, 't welk *Isidorus* meent, oft als een voedzel, gelijk *Belluacensis* zeit, oft om haar ouderdom te verlichten, en om haar hayren te veranderen en hoorns af te leggen, soo andere seggen de Slangen eten. De *Varkens* eten ook Slangen als sy die vinden. Door de selve is het landt *Plombino* van de Slangen ghesuivert. In de winter worden se van de ratten ghequeult, om datse dan vry loom zijn. Mette selve vechten de *Schildpad*, de *Ichneumon*, de *Haagdifs* en *Chameleon*, gelijk op sijn eigentlijke plaats geseit is. Wy hebben ook by *Aristoteles* dat de katten haar vyandt zijn. Uit de bloedelose is een gedaante van springhanen, welk *Slangevlechter* genoemd wert, om dat het met de slangen vecht, en haar de keel toe-drukt. *Albertus* heeft het *Slange-moorder* genoemd. De kreeften omtrent de hooft-stadt *Ephesen* vatten de Slanghen met haar scharen, wijl sy de *Poelen* daar omtrent trachten over te swimmen: De spinnekop maakt haar wervel siek, als hy haar onder de schaduw der bomen bakerende met sijn anghel steekt, dat nochtans beter van de *Haaghdissen* te verstaan is. Van de planten hebt ghy dit, datse de schaduw van den *Eschen-boom* niet verdragen konnen, waarom dese door een weldaadt van de natuur bloeyt eer de Slangen voort komen, en dan eerst haar bladeren verleit, als de slanghen weder verscholen zijn. Datse, wanneer te de *yben-boom* in 't land van *Trachinie* naderen, omkomen, en op de eyke bladeren geworpen zynde, sterven, en den reuk van de bloeiende wijngaard haten. Datse in een kring van de *Veronica* besloten, haar selven om datse niet derven uitkruipen te barsten slaan; datse van de reuk van look verschrikken, en van de rute, voornamentlijk de *Lijbise* in swijm vallen. Ik ver swijgh noch een gedaante, van klaver gelijk *Plinius* wil, den *Alsem*, de *Arithimisia*, de *Averu*, *Libanotis*, oft *Rosemarijn*, de *Nip*, de *Kuifschboom* welke de vrouwen onder de oorkussens leiden: De *Alants-wortel*, van welke *Ælianus* daarom gewag maakt. Als de *Therionarca* in *Kappadocia* en *Mijsia* voortkomt, beufelt *Plinius* dat dan al de wilde dieren traagh werden. Datse van 't vuur schrikken, hebben wy by *Kardanus*.

Sy houden vrintschap onder malkander, om datse dikmaal inde hollen met hopen t'saamgerolt ghevonden werden; Mette *Palingen*, gelijk *Gesnerus* met een voorbeeld van een kint geleert heeft; Mette *Vossen*, om datse mette selve een ghemeen leven in de hollen voeren;

Mette

Oppian:
Halicut:
1. 5.

Arist: H:
A. 9. c. 1.

Arist: l. c.

Ælian: H:
A: 16.
cap. 38.
Ælian: 1:
cap. 38.
Plin: Hist:
H. 11. c. 24.
1. 10. c. 37.

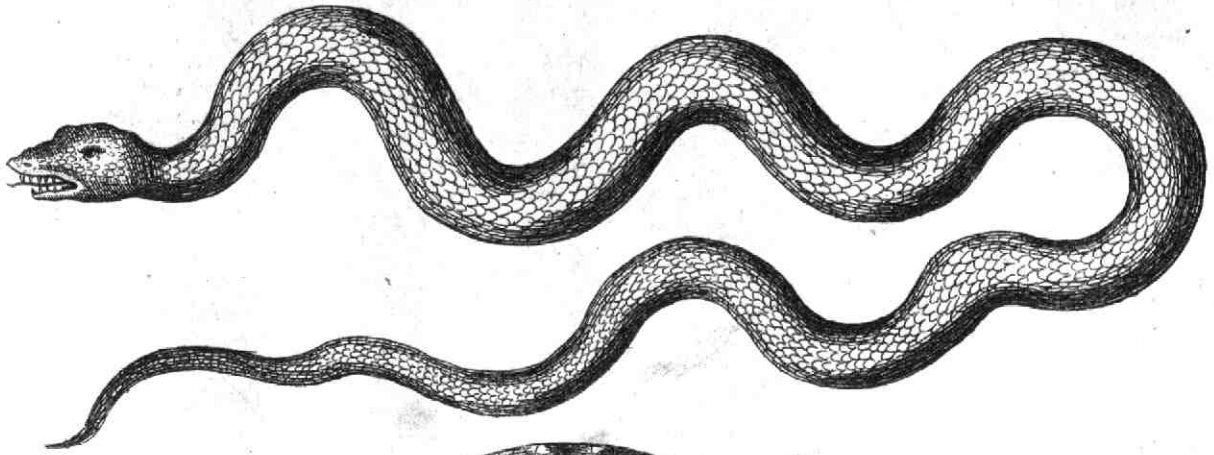
Ælian: l. 9.
cap. 27.

Plin: H: N:
24. c. 13.
1. 21. c. 21.
Ælian: H:
A: 9. c. 26.
Plin: l. 24.
cap. 17.
Kardanus:
de Variet:
ret. 7. c. 29

Toenei-
gingh.
Plijnt in
Proem:
Arist: H:
A: 2. c. 1.

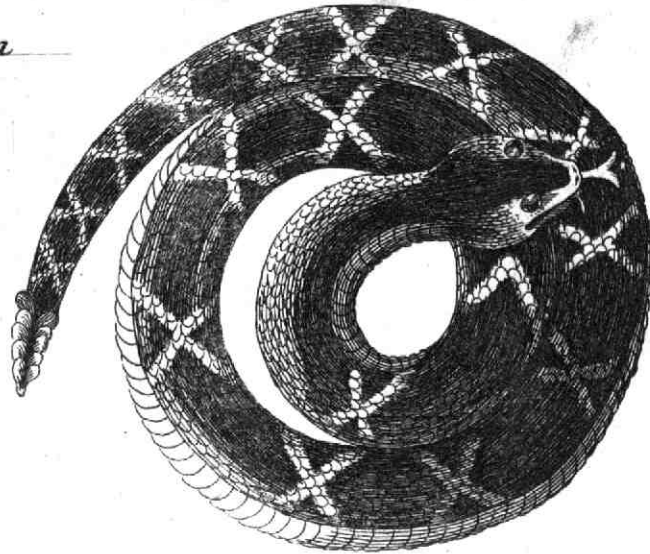
Tab VII

Serpens Iudicus Nicrem

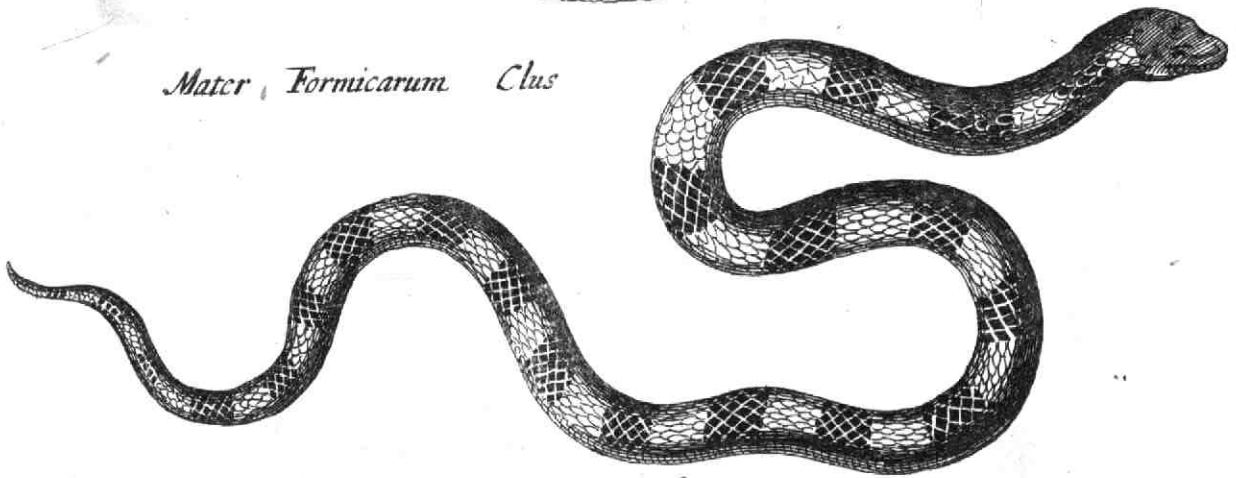

Domina

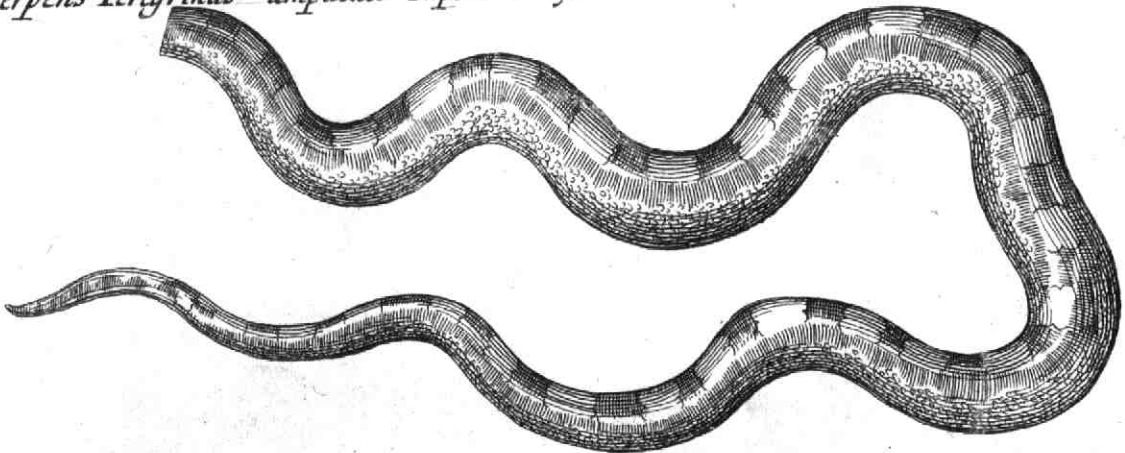
Serpentum
Nicremb

Mater Formicarum Clus

Serpens Peregrinus amputato Capite Clus.

Mette Katten, om dat men haar dikmaal met de selve heeft sien speelen. De Veil is an de koude der Slangen heel aangenaam, so datter wonder is, dat'er noit eer an is bewesen. Als sy Venkel gegeten hebben, verleggen sy veel lighter haar oude huid, en verscherpen met het sap haar ghesicht, datse in de schuil-holen by na verloren hadden. Omtrent de Seven-boom verkeerren sy altijd.

Plin: H: N: 20. c. 23.

Aart. Plin: H: N. l. 2. cap. 63.

Arist: H: A. 28. c. 15 Galen: de Locis. Affect: l. 2. Plin: H: N: 32. c. 5. Arist: 5. cap. 17.

Haar aart en wijs van leven, drukt het volgende uit. De aarde ontfangt de Slang niet langer, als hy de Mensch ghesceeken heeft: Hy neemt ook straf van de leuije oft traghe. Sy hebben na 't ghevoel van sommighe 't vergif in de stert, 't welk tot in het blaafje datse inde mond hebben overgevoert werd, ook als het eerste uitgeschoten is binnen vier-en-twintig uren weder vervult werd. In de vier koudste maanden verschuilense, en eten niets, en zijn dan soo swak datse haar onbeschadicht laten handelen. In de honds-dagen zynse so hitfich, datse nauwlijcx rusten, *Plinius* seit datse als de Son in de Kreeft is gepijnicht werden. In de Lente als zy nitte holen komen verlegghense haar huid, welken sommighe Sijphar, andere den Ouderdom, Senitum oft Geras, en eenige na de mening van *Plinius* Vernatio noemen. Sy beginnen van 't hooft, soo datse van de afvallende huid als geblint werden, sy stropen haar in eenen natuurlijken dag totte stert toe, gelijk *Aristoteles* verhaalt, als een kind, dat sich van de nageboorte ontfangt. Als sy Venkel gegeten hebben, komense in 't gesigt van de menschen. Of dese huid de rechte, oft uit slijm en vuiligheid, door de winter vergadert is, hangt an 't onderzoek der oorfaken; sy zijn van langdurig leven, 't zy, oft om datse haar huid verleggen, oft matig van eten zijn, oft ten ansien van andere beesten. Haar voorfichtigheid wort van sommighe daar uit geoordeelt, datse het gehele lijf in gevaar stellen, om 't hooft onbeschadicht te bewaren. Dat gequetst zijnde, wort lichtlijk weder genesen, maar dit geraakt zijnde, stervē sy lichtlijk. Als sy met een riet ghequetst zijn, leggen sy als dood: Indien ghy haar met verscheide reifen prikkelt, trachten sy met al haar kragten te bijten. Dat den drek der Slangen wel ruikt, kan lichtlijk toegheftaan werden, in dien het waar is datse tussen Kalikut en Kranganon gevonden werden, welke een soeten reuk als Muskus uitte mond blasen.

Vergif. Plin: H: N: 11. c. 37.

Hier toe behoort het onderzoek van haar vergif: Dat steekt, na 't gevoel van *Plinius*, in de galblaas, na 't ghevoel van *Grevinus* in een blaasje onder de tongh, 't welk gebroken zijnde, een galachtigh voght uitgeeft, en 't lijf besmet. Daar is so veelderley vergif, als geslagten van Slangen, so veel gedaanten, so veel pesten, so veel pijnen als verwen, seit *Isidorus*: Nochtans is haar werkingh verscheiden. De Mannetjes zijn schadelijker als de Wijfjes, de oude als de jonge, de groote als de kleine, de hungerige als de verzade, en Somers meer als inde Winter: Als sy haar huid verleit hebben zijn sy meer te vreedden. Of sy somtijds sonder vergif zijn, word onderfocht; Datse

dat verloren hebbende van rouw barften, gelijk *Vincentius* meent is valsch: Dat de gequetste eer oft later sterft, is ten deel het vergif, ten deel den ghequerste toe te schryven. In Oost-Indie leven de Varkens oft Honden die van sommighe gebeten zijn, maar ses uren daarna, de Menschen vier-en-twintigh: Die door genees-middelen verlost werden, zijn daar na vry, schoon sy ghebeten werden. Elders kan ook haar asem de voorby-gaande doden. *Ponzettus* schrijft dat ymand die sich in water met hout omtrent een slangen hol warm gheworden gewasschen hadde, gestorven is. *Scaliger* verhaalt dat yemand omtrent Dertona die op de jagt een Slang mette pijl gedoot hadde, gestorven is. *Matthiolus* dat een Koe-herder omtrent Tarente in gevaar van de doot was, ten waar hy door Theriakel geholpē was geweest. De plaats heeft ook wat: Die van de berghen zijn wreder als die van 't vlakke land. Die van Arabia daar de balsam groeit zijn minder schadelijk; de gequetste word eerst traagh, daar na word de wond pijnlijk, de verwandert, sy wort ontfteken blauw, swart, en de sieke volbrands. Van de Genees-middelen word veel geschreven. De Priester van Vulkanus in Lemnos, Umbro een van de Marrubij by *Virgilius*, Atijr by *Silius Italikus*, wierden geloofde de kragt te hebben, om de beten der slangen te ghenesen. *Alianus* vertelt wonder van de Lijbise Pfillij, datse de ghequetste die niet heel pijnlijk waren alleenlijk met spogh genafen, en als de pijn heftig was de mont met water spoelden, 't welk zy als gefondmakend, te drinken gaven. Indien dat niet hoolp datse dan by den sieke ginghen legghen, en 't vergif met het anraken van haar lichaam verfwakten. Het zijn sekerder Genees-middelen die van elders gebruikt werden, ghelijc de melk van een swaite Geit, en daar mede de mond gewasschen. Een seker Meisje is met versche Geite-kaas op de wond gestreeken, genesen; de selve wond word ook met Hertem-merg bestreken en genesen. *Vegetius* gebruikt in de beeten der Runder-beesten de varsche Varkens-drek. *Dioskorides* prijft seer de Koeijen-drek. Waarom soud' de slang ook niet self die eigen wond ghenesen? Besie de lijst der Kruiden hier toe dienstigh, by *Ambrosinus*. Indien wy *Mapheus* volgen, zijn'er in Indie bomen Kopaiba genoemt, die een balsam geven daar de wonden der slangen mede genesen werden; 't selve doen eenige Notebomen, indien wy *Plinius* geloven. En in Grickenlant ook een Heester *Epipactis* genoemt, andere noemen hem Emboline. Uit de vermenghde genees-middelen de Theriaak van Andromach van binnen gebruikt: buiten de Confectie van Hermes, de Pleister *Epigonum*, de Oly van Scorpioenen, en de Goddelijke plaaster, daar *Ambrosinus* van schrijft.

Ambrosius de Serpent.

Matthiel. l. 5. in Dioscor.

Wotton: de different. Animal. l. 6.

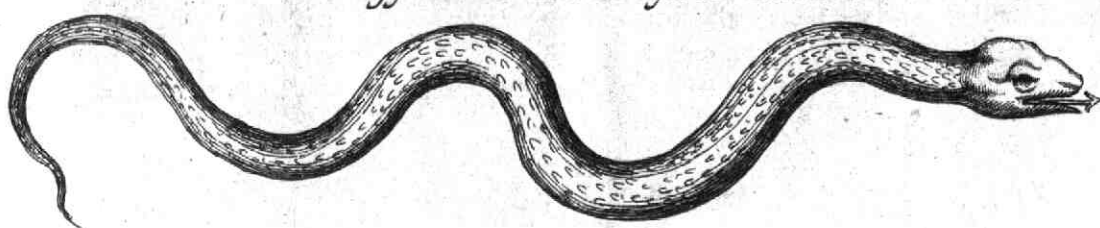
Genees-middelen

De Trogloditen en Ethiopiers hebben die eertijts gegeten. Indien wy *Herodotus* geloven, indien wy *Plinius* geloven, de Kandari, die daarom Slang-vreters genoemt zijn. De Arabiers na't seggen van *Salmus*. In Brasil eet men sommige

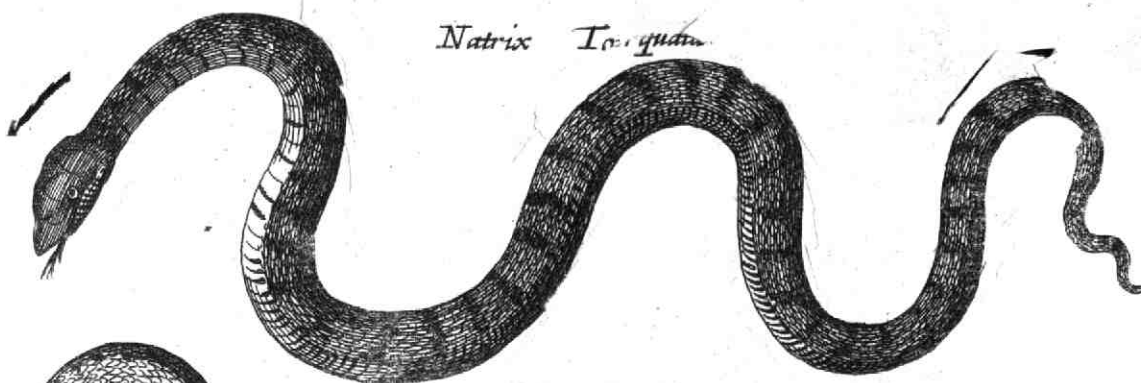
G. bruk. Herodot. Hist: l. 4. Ælian: H: A: 9 c 44. Plin: H: N: 6. c. 29.

mige

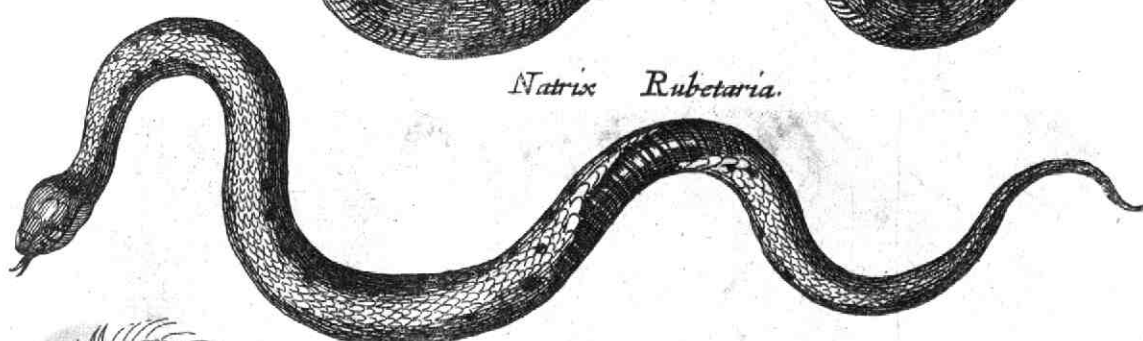
Chersydrus Gronii Hydrus Natris

Natrix Terquana

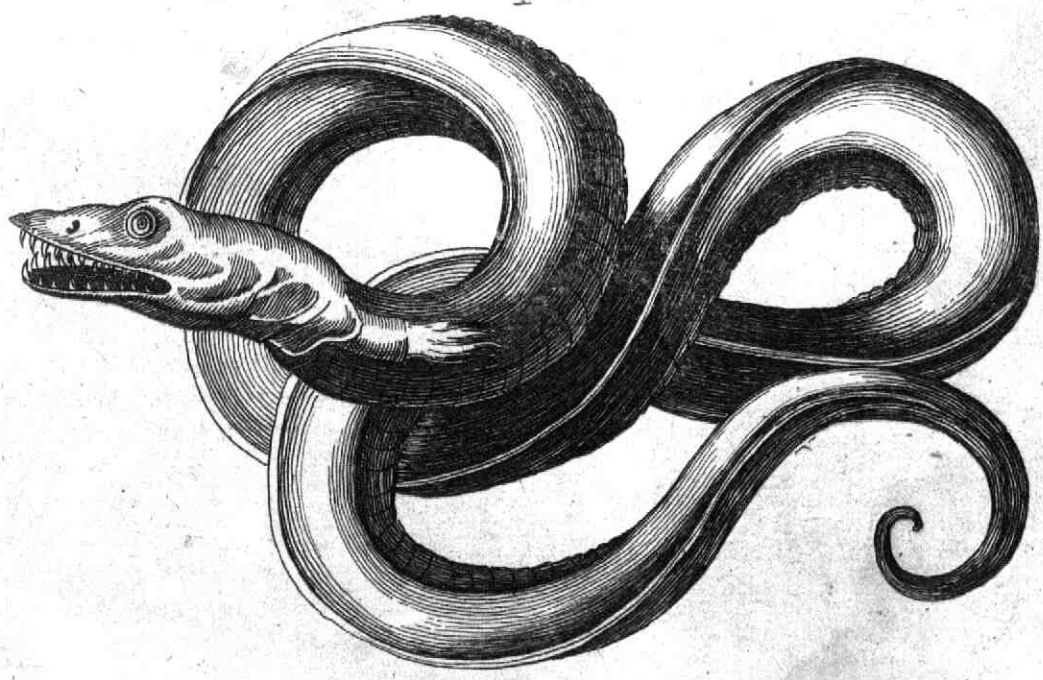
Natrix Rubetaria

Natrix Rubetariae sceleton

Serpens Marinus

mige die so dik als een arm zijn. In Kuba wordense onder de Konighlijke spijs gherekent. Haar ghegheten eyren worden door de visch murena oft negenoog onschadelijk gehoude.

Gebruik
in de Geneeskonst.

In de Geneeskonst zijns van groot gebruik, sy worden sonder hoeft, de darmen weg geworpen, gestroopt, en 't vleesch wel gewassen zijnde, met wijn gekookt, en dat sap met droge kruiden vermengt, tegen de Lazary te drinken gegeven. *Plinius* gebruikt de rooking van de oude in de verstopte maand-stonden. Enige kokense met bloemen van 't kruid *Parialijfis* genoemd, in oly, teghen het voet-evel. De asch van de gebrande, word seer in de lopende sweringen ghepresen. De stok daar de kinkvorsch mede van de slang gejaagt is, helpt de barende vrouwen; Wat haar delen belangt. *Plinius* schrijft ergens dat het rechter oog nuttelijk op de tranende oogen gebonden werd, als men maar de slang weder laat loopen. In 't hart gebeten, oft om den hals gebonden gheheest de tand-pijn, Die van de lever gegeten heeft, sal nimmermeer, in dien men dat geloven mach, van enige slang gesteken werden. De gal van de gebrande geneest by *Paulus Vener.* de dulle honds-beten. Van de barende vrouwen geproeft zijnde, wordense lichtlijk verlost, opgestreken geneestse de speen-aderen. Van haar bloed verhaalt *Ambrosinus* uit een boek sonder naam, dattet de bleke lippen root maakt, en op 't aengesicht gestreken dat van alle vlekken fuivert, an de tanden ghesmeert neemt het de stank wegh. Het vet vermengt *Matthiolus* met andere dingen tegen de Spaanse pokken: 'T selve word ook met May boter op een traagh vuur ghekookt, en door gedaan zijnde tegen de lammigheid en 't voet evel bewaart. *Hippokrates* vermengt het mette stieragal in de steek-pillen, tegen de onvrugtbaarheid. *Porta* wilons wijs maken dattet vleesch het mensche vel kan schoon maken. *Abensina* begraaft het tot dat 'er de wormen uit loopen, daar na droogt hy dat mette wormen, en geeft de Lazarighe een vierendeel loots van 't ghepoeijerde met Sijroop van honig in. *Tagautius* gheheest mette selve de Krop-sweren, en de Olyphants-siekte. *Porta*, de wonden van de senuwen, om dat de slangen doorghesneden zijnde haast weder 't samen heelen; De oude hebben de afgeleide huid grote kragten toegeschreven. *Galenus* seit datse teghen het uitvallen van 't hayr goed is. *Plinius* tot de klaarheid der oogen mette selve gewreven zijnde. De selve prijsense tegen de tand-pijn in Afijngekookt, en om de wortels uit te trekken. *Theophrastus*, en *Dioskorides*, tegen de pijn der oiren 't zy in wijn oft oly gekookt; Mette hoofden van mankop-bollen, *Archigenes*. De rokingh lost het beswaarlijk kinderbaren, en na 't gevoel van *Plinius* ook om de lendenē vande barende gebonden. *Villanovanus*, trekt mette selve onder *Opoponax*, *Myrh*, *Galbanum* *Kastoreum*, en *Havikx*, oft duiven drek tot een roking gemaakt, de dode oft levende vrugt af.

M. Paulus
Vener. 2.
c. 40.

Ambrosi-
nus de
Serpent.
l. 1. c. 1.

Porta
Phytogn.
5. c. 2.

Tagaut. l.
1. Inlit.
Chirurg.
Porta
Phytogn:
5. c. 12.

Galen:
Euporist. l.
2. & de
Simpl. l. 11.

Diosko-
rid. l. 2.
c. 17.

Egnat. Va-
ria. Histor.
l. 6.

tenaars in een kuil vol slanghen wierpen. De Romeinen naydense in een fak met een haan en een slang, en wierpense so in 't watar. In Indie wordense na 't seggen van *Linschoten*, van de guichelaars omgedraghen, die haar op de maat sang leren danssen. *Annibal* die een grote menigte van slangen in flessen besloten, in de vloot der Romeinen wierp, maakte dat *Antiochus* de overwinnig weg droeg. De Paarde-meesters gebruiken het vet tegen de droppel-pis der paarden. De vogelaars het vleesch, om de vogels te rasser te doen van vederen ruilen. *Albertus* maakt uitte delen veel beufelinghen, die ghy by *Ambrosinus* vinden sult. Scker Ridder die voor *Klaudius* strijden soude, droeg de eyre by hem op hoop van overwinning, maar beklapt zijnde, is hy als een vergif-menger gedoot. Enige plachten de huid als een tegengif ande armringen te binden. *Kardanus* gebruikte, ik weet niet waar toe, in sekere t samen starlingen. *Plinius* geeft se met zout en *Serpillum* de Koe-beesten in, als de druiven rijpen, om 't gehele jaar welvarende te blijven. *Wottonus* leit se in kisten en kassen om de klederen van de mot te bewaren, andere sproeijen haar poejer, om de bijen weder in de korven te lokken.

Sueton: in
Hist. l. 6.

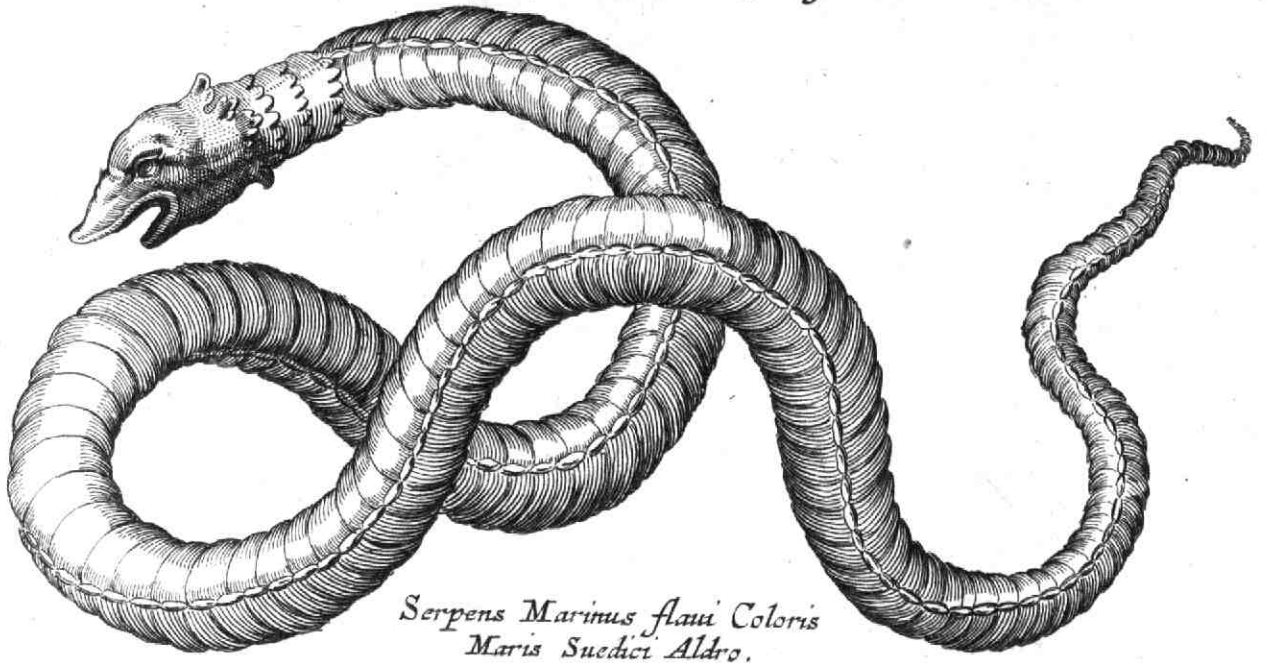
Het onderscheid der Slangen is veelerley; Het voornaamste sullen wy tottet volgende hoofstuk oversetten. Het tweede onderscheid wordt van de hoe-grootheid, verw, plaats, reuk, schadelijkheid, gesicht, en andere toevallen ghenomen. Merk, van de hoe-grootheid, dat het Mannetje altijd kleinder als het Wijfje is. Datter in de Noordse landen in 't begin van de Somer kleine gevonden werden die een gekroonde Konigh hebben, en datse die gedoodt zijnde, verstroyt werden. Datter in *Thessalie* een kleine en ruige is, in dien wy *Belluacensis* gheloven, welken de Inwoonders heiligh noemen; een ander die alleen met sijn stem de andere dieren doot: Datter in Indie zijn veel kleinder als andere, maar verscheiden gheverwt en als geschildert. Op andere plaatsen zijn heel groote. *Megasthones* schrijft ('t zijn de woorden van *Plinius*) dat in Indie de Slangen so groot werden, datse gheheele Herten en Stieren inslokken. *Metrodorus* datter omtrent de Rivier *Rhindakus* in *Pontus* zijn, die hoog en snel-vliegende vogels opsnappen. De Slang van *CXX*. voeten lengte, die in de Punise oorlogh, an de Rivier *Bagrada* (nu *Megerada*) van de Konings *Velt-overste* met gheschut en alle krijghs-ghereetschap, als een Stadt angetaft en overwonnen wiert, is by de Schrijvers bekend. Sijn huilt, en kaaksbeenderen hebben in de Kerk te Rome totten *Numantijnsen* oorlog geduurt. Hier schijnt *Seneca* opghesien te hebben, als hy schrijft: Een sachte en bysondere verderving beweegt niet alleen de steden, 't geen ruim en breed begint te woeden, en alles anvaart, wort an alle zyden overvallen. De kleine Slangen bedriegen ons, en worden niet openbaarlijk vervolght; maar als 'er een de onghemeene grootte te boven gaat, en tot een wanschepfel opgewassen is, de bronnen vergiftigt, besmet,

Onder-
scheid.

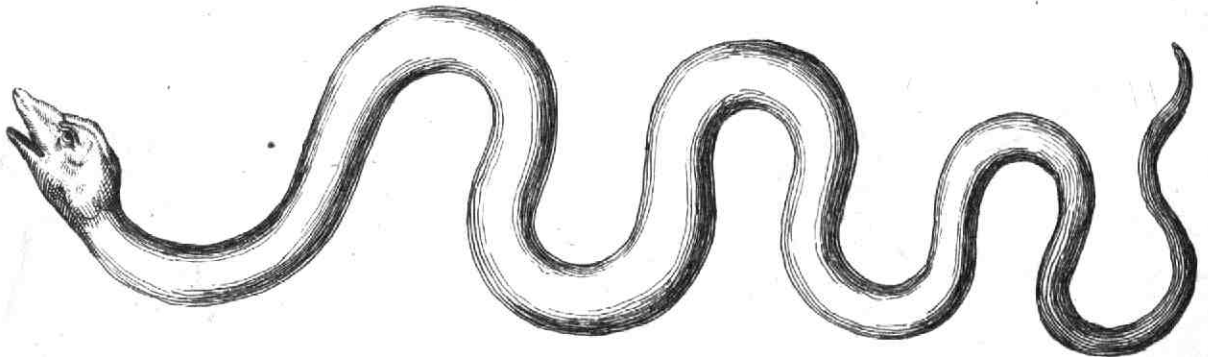
Belluacensis
speculi.
l. 20. c. 11.
Ælian. l.
17. c. 2.

Valer:
Maxim. l. 1.
c. ult.

Seneca: de
Clement:
l. 1: c. 25.

*Serpens Marinus flavi Coloris
Maris Suedici Aldro.*

*Scolopendra Marina.
Aldro.*

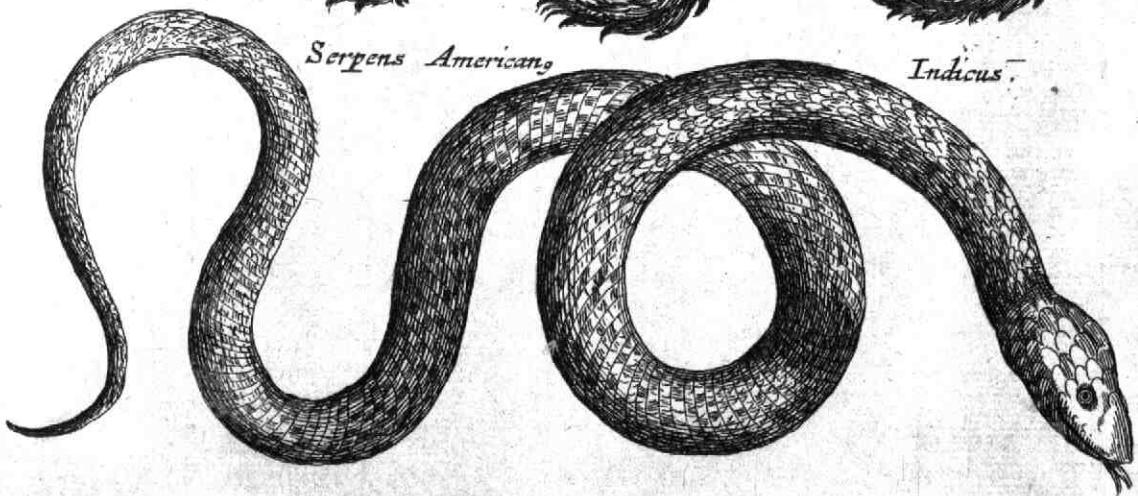

Scolopendra Marina amethystini Coloris Aldr.

Serpens Americanus

Indicus

verdroogt en bedorven heeft, word hy overal met gefchut angetaft. Daar zijn'er eertijts omtrent de rode Zee angemerkt die XL ellebogen lang, en na evenbedeeling dik waren. In feekere plaats Macra genoemd, is'er een gefien die een heel bunder lants in de lengte befloeg, en fo dik was, indien men dat geloven mag, dat twee mannen an weerzyden te Paart fittende, malkander niet sien konden, dit verhaalt *Possidomius*. *Porus* Koning van Indie, font'er een an *Augustus* van thien ellebogen. In Malabar worden zy van agt voeten gevonden, die vermaak inde Kinderen hebben. Als fy leggen hebbenfe een gedaante van palingen; opftaande fpredten fy haar fo wijd uit, datfe by na een Menfchelijke gedaante vertonen. By *Klufius* fult ghy een vel van negen voeten vinden; So groten heeft ook *Ambrosius* by den Hartogh van Hetruerie gefien: daarom heeft mogelijk *Gillius* niet vrent gheschreven, datfe in Kalikut foo groot als Varkens zijn, wyl'er voornamentlijk door een Koninglijk gebod verboden is haar te doden. Omtrent de Rivier Zenega feit men datfe de Geiten en Herten inflokken. Indien ghy haar verw befiet: in de Noortfelanden zijne verſcheiden. In Indie, fo wy *Aelianus* volgen, zijne van 't hooft totte ſtart met geele, roſſche, en witte ſtrepen getekent. *Thevet* geeft ſommighe een rode verw, met gheſprenkelde ſchobben, andere een groene, als een Lauwierblad: Van deſe verw worden'er in Valois ghevonden. *Helychius* noemtſe Sauritas. Ten anſien van haar plaats, zijne water en lant-ſlangen, van welke ſommige op de bergen, andere in de vlakten, eyken-boſſchen, en andere in de ſchuil-hoeken omtrent de beukebomen en haſelaar verkeren, andere zijn twijfelbare. *Bellonius* heeft een geſlacht omtrent de haven van Abydos angemerkt dat uitten rode vaal was, en by dach de zee, en 's nachts, om te ruſten, het lant koos. Van reuk zijn ſommige moſchaatachtig, gelijk die van Eſkulapius, en de Kuffo van Syprus met een groot hooft, en een lijf ſonder beenderen. Hy flokt een heel Lam binnen, en dat ingheſwolgen hebbende, wrijft hy ſich fo lang tegen een boom, tot dat hy de beenders weer uitgheworpen heeft. Wat angaat haar ſchadelijkheid. In Spanjola zijn onſchadelijke. Omtrent het Koningrijk Kuſko zijn'er door beſwering ghebonden, welke, na dat ſy by na een heel leger verſlonden hadden, geen ſchade meer doen. Onder deſe ſtelt *Nikander* de Molurus. Van angeſigt zijne verſcheiden: ſommige hebben grote oogen als de Lybiſe: andere kleine als Springhanen, enige rode en geelagtige. Totte toevallen behoort, dat ſommige ſcherp, andere wijd van muil zijn; dat eenige met een ſpits oft kroon op 't hooft verciert zijn; andere hoorns hebben, en weerom ſommige vleugels. Hier toe behoren ook de wanſchepfels, gelijk'er een te Bononie met twee hoofden, een ander breed van lijf, met een ſmallen ſtart te ſien is, welkers afbeeldfels wy vertonen.

Strabo
Georg:
l. 15.

Aelian:
l. 17. c. 2.

Arist: H:
A: 2. c. 14.

Ambroz:
deSerpent:
p. 6.

II. OPSCHRIFT.

Vande Slangen in 't byſonder.

I. HOOFD-STUK.

Van de Land-ſlangen.

I. L I D.

Van de Adder-ſlangh.

Het voornaamſte onderscheit der Slangen is by na voor ſo veel ſy in land, water, en twijfelbare Slanghen verdeelt werden. De Land-ſlangen zijn de *Vipera* oft Adderſlang, de *Ammodites*, *Ceraſtes*, *Hæmorrhus*, oft bloedſtorter, de *Seps*, de *Aſpis*, *Dipſas*, *Scijtale*, de *Amphis* bena oft twee-hoofdige, de *Cecilia*, de *Kenchrus*, *Akontia*, *Dryinus*, de *Elaps*, en de Slangh van *Eſkulapius*: Doe hier de Indife by.

Ambroz:
deSerpent:
l. 1. c. 26.

De Adder-ſlangh menen ſommighe dat de naam *Vipera* in 't Latyn gekregen heeft, quia vi pariat, dat is om dat hy met ghewelt baart, als of den buik van de Moeder door het uitkomende jong verſcheurt wierd. Andere van *Vivipara*, dat is levend-barende, en dat met recht, om datfe haar eyren binnen den buik ontfangt, en daar na een levend jongh voortbrengt. By de Grieken is ſy ſomtjids door uitenementheid *Ophis*, dat is Slang genoemd, gelijk in *Oppianus* an te merken is. En gemeenlijk word het Mannetje *Echis*, het Wijſje *Echidna* genoemd, om datfe totter doot toe haar jongh bewaart, welke beuſelingh by de ouden geloof is, oft om datfe een levend dier in den buik heeft, 't welk waar is. De huidendaaghe Grieken noemenſe *Echendra*, gelijk *Bellonius* getuigt. De Italianen *Marallo*, maar oft met regt word elders onderſocht. *Zueſſanus* noemtſe *Scorſiones*, *Nikolaus Florentinus* *Scorzones*, welk woord by de Italianen alle Slanghen ghemeen is. De Arabers noemenſe *Hijri*, waar van *Andromachus* de koekjes van Adderſlangen *Ferinos*, dat is wilt oft woefte, van 't Grieks woord *Ter*, oft *Terion* genoemd heeft. Dat het de *Nepa* niet is, is ſeker.

Naam:

Arist: de
Generat:
Animal:
cap. 10.

Het is een vergiftige ſlangh, een elleboogh langh, ook dikmaal langer, geel van verw, met veel plekken geſprenkelt. Het Mannetje heeft een ſmalen ſcherp hooft, een dikker hals, en dunder lijf: de ſtart vermindert op de wijs van andere Slangen, maar niet overhoop gelijk in 't Wijſje. An 't einde is hy met ſcherper ſchobben bedekt, die hy vergramt zijnde oprecht: De doorgang van den drek is den buik nader als de ſtart; hy heeft twee honds-tanden, het wijſje meer: *Galenus* maakt de wijſjes geel, heel beweeghlijk, en ſeit datfe den hals langh uitſteken, met rode onbeſchaamde oogen, en van een wreed geficht. *Aetus* ſeit datfe met veel plekken als raderen verciert, een elleboogh langh is, met een ſtart die overhoop ſpits werd, en een boghtiger buik, en op haar ſtart ſteunende voortkruipt. Indien wy *Kardan*: volgen, ſo hebben de beſte

Befchry-
vingh.

Galen: de
Thetiaca:
ad Piſon:

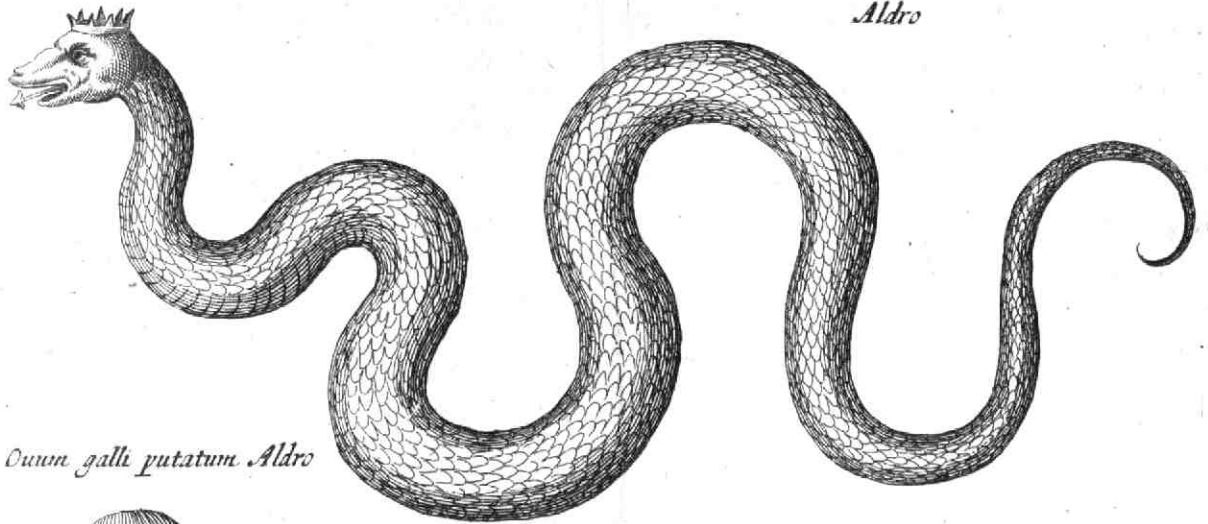
B

Adder-

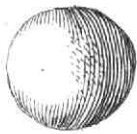
Tab. x.

Basiliscus. sive regulus Grevini

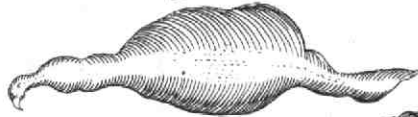
Aldro

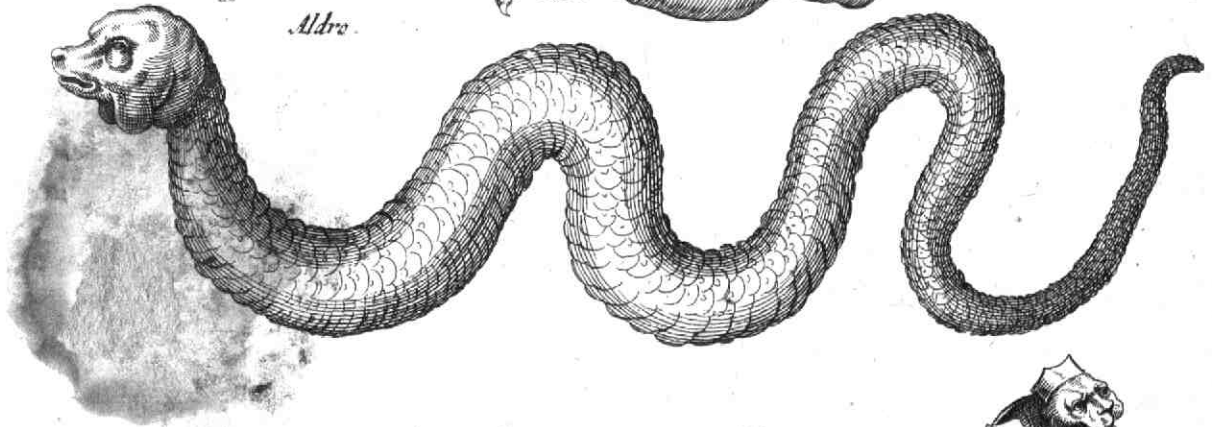
Ouum galli putatum Aldro

Ouum galli natum Regii anno 1628 Aldro

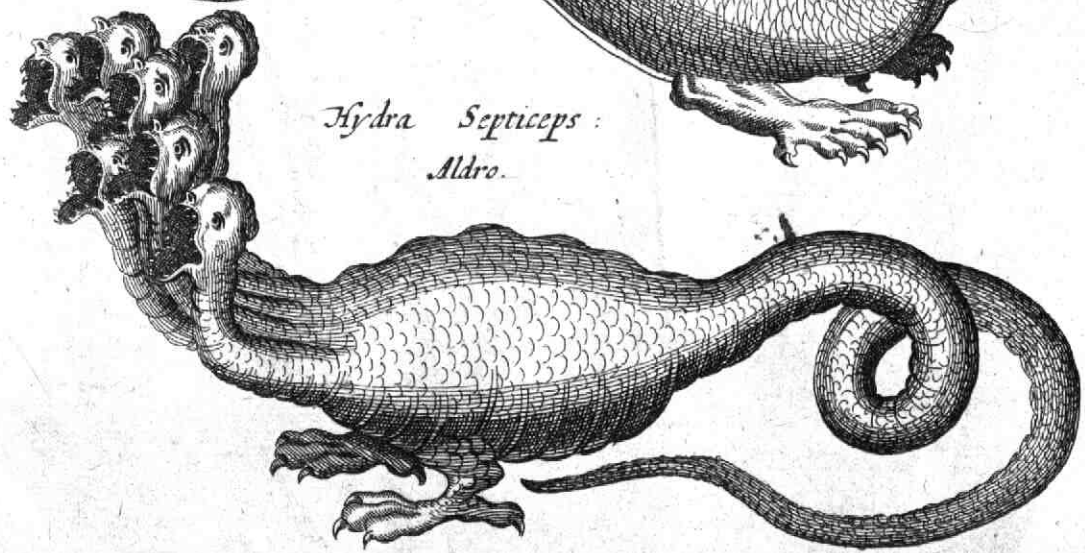
Draco Apicios Grevini
Aldro.

Hydra septiceps Ges. Aldro.

Hydra Septiceps :
Aldro.

Adderslangen een breed hoofd, opgericht en hol, in ghefalte als een Roch, glinsterende ogen, een heel kort lijf, en snel van beweging. *Amatus Lusitanus* schrijft dat hy een elleboogh langh in Spanje is, met een smal spits hoofd, op 't welk een knobbel staat, en dat den rugh al een ketengesprekelt is.

Ambrosi-
nus de
Serpent:
l. 1. c. 2.
P. 117.

Sijn opsnijding sullen wy met de woorden van *Ambrosius* vervolgen; Hy spreekt aldus: In 't opsnijden van 't hoofd der adderslang, wort het brein swart gevonden, en so klein, dat het nauwlyk 4. Geers-korlen groot is, daarom word dit dier van sommige heet en droogh geoordeelt, om dat de onmatige warmte van 't hart, van de koude der herffenen niet gematight wert. De Adderslangen zijn sonder oiren, maar hebben enige hollen in plaats: want *Plinius* heeft geseyt dat al de levend-barende dieren uitstekende oiren hebben, uitgenomen de kraakbenige, het Zeekalf, den Dolphijn en de Adderslangen, die enige gaatjes voor oiren gebruikē. Wat angaat haar tanden, *Gesnerus* seyt dat eenige het hoofd van een Adder openende, 4. lange tanden in 't opper kaakbeen gevonden hebben, wyl geen andere so in het opper als onder kaakbeen gesien werden, maar dat sy het kaakbeen met een naald wrijvenden, een ruwigheid en geknars vernamen. Dese kleine tanden kan niemand sien nocht inde levende, nocht dode, ten zy het blaasje daar sy onder gedekt leggen weggenomen wert. *Baldus Abbatius* eigent so wel het mannetje als 't wijfje vier honds-tanden toe, nochtans met dit onderscheid datter twee van 't mannetje uitvallen, daarom seyt hy, dat het geen wonder is datmen dikmaal maar twee in 't mannetje siet: Waarom hy oordeelt dat de schryvers *Nikander* volgende, buiten twijfel dwalen, welke schrijft dat de ghequetste van de mannetjes twee, en van de wijfjes vier wonden meedragen, wyl sy geloof hebben datter in de mannetjes altijd maar twee, en inde wijfjes vier tanden waren, daar nochtans het mannetje eer het de twee tanden verliest, ook met vier wonden kan quetsen; Dit gevoelen 't zy waar, oft niet, heeft onderzoek van noden, want onse bedriegers die dagelijks de adderslangen handelen, seggen datse maar twee tanden, so in 't mannetje als wijfje gevonden hebben. Wy dan het hoofd van een Adder gekookt, en 't vleesch van de benen keurigh gescheiden hebbende, hebben tweederley geslagt van tanden gesien, het een waar mede dit beest sich beschermt en vergiftigt, het ander 't welk het om te eten gebruikt: Die zijn 4. boven de dertig vande oude niet beschreven, wyl sy inde kevels verborgen niet gesien werden, maar de orde van dese is sodanigh. Behalven de boven-genoemde vier Honds-tanden, worden'er twaalf inde opperkaak, te weten weerzyds ses gesien, en zijn na de keel toe als een zaagh, en wat grooter als die, welke de onderkaak wapenen. De onderste tanden zijn twee-en-twintigh, te weten weerzyds elf: Waarom als de schryvers spreken van de wonden met de tanden der Adderslangen gegeven, sy van de Honds-tanden moeten verstaan werden, wyl de ande-

re tanden van dese dieren haar onbekent zijn: Want de oude hebben alleenlyk de Honds-tanden deser dieren beschrevē, welke wy door gaat en met een blaasje vol vergif gewapent sien, 't welk dagelijks met nieu vergif vervult wert, als het eerste doorbyten verloren is, want gelijk in alle dieren dagelijks eenige uitwerfels voort-komen, die door een bepaalt deel werden uitgeworpen: also werpen de Adders haar vergif door de tanden uit, wyl sy met byten haar verwerende, andere dieren vergiftigē, dat doet ook de Scorpioen die in de start een doorgate angel heeft, gelijk de voorste tanden van de Adderslangh, en onder den angel een blaasje vol vergif, 't welk hy de gequetste dieren mede deelt; En het is geen wonder dat de Adders alleenlyk om haarte beschermen de hondstanden van de natuur bekomen hebben, want dat selve gebeurt ook inde Visch Pistrix oft swaartvisch, die een snuit an weerzyden getant heeft, welk hem de natuur niet als om te verweren verleent heeft: maar dat onse slangevangers seggen, datse alleenlyk in 't Mannetje twee tanden gesien hebben, geloven wy daar uit ghesproten te zijn, om dat de andere in de Kevels verborgen zijn, en dese ruwe onverstendighe Menschen noit het recht onderzoek met opsnijden gedaan hebben. De longh der Adderslangen is als een blaas, lang en vlietagtig, vol gaatjes, en wint opgeblasen; het hert is grootagtig, beweeglijk, en in sijn vlies beslotē: En dat word hevigher beweeght wanneer het dier met een tegen-gif word omgebraght, dan oft het met een mes ghedoodt wierd, om de tegenstrijdigheit van 't geneesmiddel en 't vergif. De lever is langagtig, met een dikke aar door 't midden lopende versien, welke van 't hart afdalende, tottet uitterste van de start uitstrekt: daar worden ook lever, en hart-aderen gesien, die van 't hart, en de lever tot de kevels, en blaasjes der tanden opklimmen; wyl dese vergiftige stof in de gal-blaas, als in sijn eigen hol verborgen is, welke van daar tot de tanden gevoert wert; want wy kunnen nootfaaklyk getuighen dat dese stof in de gal-blaas sich verhoudt, wyl nocht de lever, nocht het hart, nocht het bloet van de Adderslang, enig vergif deelagtig is: de maag schuilt onder de lever, daar de keeldarm an vast-hangt, mette logtaar die na de longen schiet: de milt is an de kronkeldarm gehecht; de kronkeldarm is bochtig, en eindigt in de linker zyde: maar de regten darm schijnt van de gront der maag af te sakken.

En so veel heeft *Ambrosius* van 't opensnijden der Adderslang. *Severinus* heeft in een Adder, van hem geopent, dit volgende ange-merkt: Alle de ingewanden en cyren zijn langwerpig; het vel eerst afgetrokken zijnde, loopt de lochtader door den nek na de longen; de selfstandigheid van 't hart is gheheel wit, behalven dat de oirtjes root zijn, van welke de linker grooter is; daar is water in 't harten-vlies, en 't hart drykantigh, plat: de gal-blaas is niet an de lever, maar an de uitwas van de maag ghehecht: de twee nieren zijn als uit veel kleine t' saam-gheset, en staan

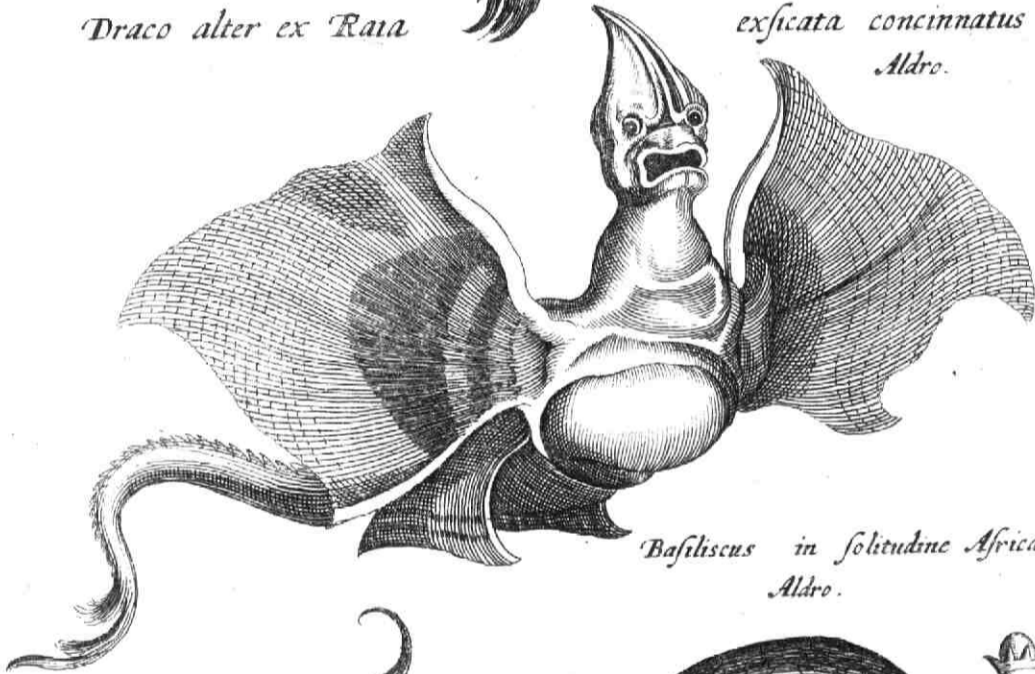
Severinus.
Zootom:
Part: 4.
P. 359.

Draco ex Raia effictus
Aldrou.

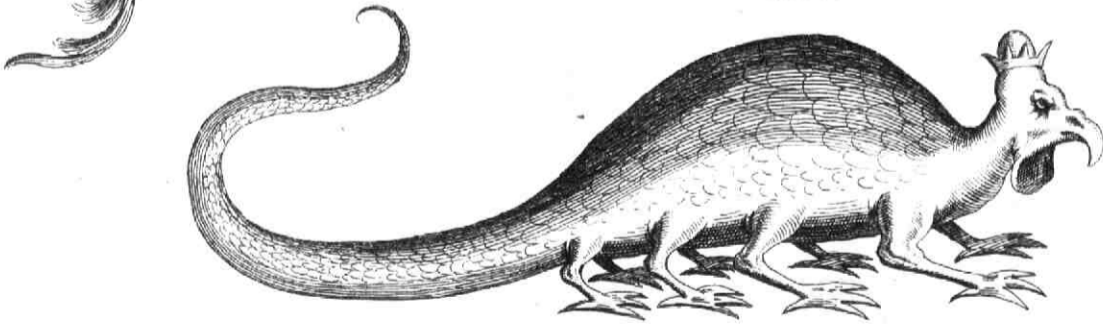

Draco alter ex Raia

exficata concinnatus
Aldro.

Basiliscus in solitudine Africae vivens
Aldro.

Basiliscus ex Raia

effictus prone et supini pictus
Aldro.

ftaan lager als alle de ingewanden en omtrent den aars. De kloten zijn langwerpigh van vorm als een pijnkork; daar zijn dry jongen in de lijfmoer ghevonden, welke twee daghen na de moers dootd aldaar noch leefden, met vinnige ftarten, daar-en-boven noch veel eyren weerzyds an de zaad-vaten, die van daar regt door 't midden van de nieren fakken; binnen de ftart zijn twee blaasjes vol van dit vergif. De darmen rood, voornamentlijk vleeftigh, opwaarts in eenige knopen gerolt: Inde maag en darmen was een kruidachtigh voedsel, de binnenfte rok van de maag gerimpelt, maar de rimpels recht, welke daar na beide de rokken uitgerekte zijnde, lichtlijk konnen onvouden werden. Daar is onderscheid van kunne in dit geslaght. Het Mannetje is langer van ftart, het Wijfje korter: Het Mannetje heeft onder de ftart eenige lange vaten van binnen stekelachtigh; an haar teel-leden twijfel ik niet. Sy worden in veel landen gevonden: In Italie, Spanje, Indie, Melite, Cyprus, Chio, en omtrent Amiklas, daar haar beet ongeneeslijk is, en elders; Nochtans ontkent *Aristoteles* datse in Kreta gevonden werden. *Kordus* heeftse in Hoogduitsland noit ghesien. In 't Eyland Syagrus, omtrent het uitstekent hoofd van Arabie worden groote gevonden. De Marfijse volkeren, die de Adderslangen ongeschend handelden, benenen datse elders gheboren werden: Sy houden haar voornamentlijk op de berghen, daarom wordense omtrent Halyakmon, een Rivier van Macedonie, en de Paduaanse geberghten gevonden. Omtrent de wateren en Populierbome, welkers vleeftigh *Galenus* in het tegengif verwierp, om dat het de sieken een onverdragelijken dorst maakt. Inde Winter verschuilense niet alleenlijk onder de Rotfen en ongeroerde mest-hopen, gelijk *Aristoteles* en *Virgilius* verhalen, maar onder stene beelden, inde aarde, Voorwaar de Italiaanse boeren hebben haar in 't omspitten der aarde dikmaal met hopen by een gevonden.

Plaats.
Solin: Po-
lyhist:
Arist: in
Mirabil.

Martial:
Epigr: 4.
59.
Arist: H:
A. 10: c. 62
Virgil:
Georg: 1.
3.

Voedsel.
Pausan: in
Beotic.
Galen: de
Theriaca.

Aristot: de
Generat:
Animal 1.
c. 9. Galen:
de Simpl:
1. 11. c. 12.

Teelingh.

Datse in 't berghachtigh deel van Phenicie kruid en eenige wortels eten, heeft *Pausanias* verhaalt. *Galenus* dat sy niet alleenlijk kruid, maar Rupsen, Koe-vliegen, Spaanse-vliegen, Spinnkoppen, de Stello, Paards-wormen en Padden eten. *Aristoteles* ook Scorpioenen, *Albertus* de jongen van de Exters; de omlopers voedense met zemelen in dosen: Sommighe vangers gevense yder vijftienden dach drinken, met eenigh kruid. Datse smaak in Wijn hebben seggen andere; dat sy haar langh van drank onthouden *Bellonius*; *Aristoteles* seit datse koud zijn, om datse inde Winter verschuilen: *Galenus*, *Dioskorides* en andere makense warm; Datse 's Winters minder sodanigh zijn, kont ghy oordeelen, om datse niet byten, en inde Somer en Hondsdagen seer hittigh zijn. De oudheid heeft eertijds gheloofte datse uit het hoofd van den Helhond geboren waren; datse uit asch oft eenige verrotte stof konnen geboren worden, is daar uit te oordelen, om datter na't seggen van *Iulius Obsequens* tentijde vanden oorlogh tussen *Augustus* en *Antonius*, door het

uitstorten van de Po, een groote menigte van Adderslangen is voortgekomen: datse uit versameling van Mannetje en Wijfje voortgeteelt werden, is so seker als het valsche is, datse met de Visch Murena oft Negenooq versamelen, oft dat het Wijfje het hoofd van 't Mannetje na de paring afbyt, 't welk wy by *Plinius* lesen: welken *Herodotus*, *Nikander*, *Plutarchus*, *Sotinus* en andere toestemmen. Sy ontfanghen eerst eyren van eenerley verw, en sacht als kuit van Visch, die opwaarts na 't middelrif leggen: Ten tijde der baringh, komen de jongen sonder eenige vliessen, om datse die somtijds breken, somtijds met die oertoghen, uit. Als sy inde Lente ontfangen, dragen sy haar jongen tot de Maand Augustus: Datse yder een-twintigh jonghen, en maar een tseffens voortbrengen, hebben wy by *Aristoteles*. *Iobannes Savius* een kruidmenger schrijft datter van een in een doos opgeslote zijnde, dry-en-twintigh voortquamen, van welke die van de moer afgescheiden wierden, onbequaam wierden.

Aelian: 9.
c. 96.
Plin: 10:
cap. 62.
Arist: H:
A: 5. c. ult.

Arist: H:
A: 5. c. ult.

Afkeer:
Aelian: 2.
c. 24.

De Adderslang heeft met vele een verborgen haat; so sy menschen spog in 't lijf krijgen stervense: Indien sy een swangere Vrouw ontmoeten misvalt die. Met sijn stem alleenlijk doen sy de Muisen haar jongen verleggen. Hy vegt metten Arend Steenbreker en Schildpad: die beschermt sig met het kruit Zeugendistel. Dese geneest sig met Orego en Rute; datse met de Scorpioen veghten en malkander ombrengghen, heeft *Kasper Wolfius* angemerkte: Datse den reuk van Scordium, Alliaria en look schuwen, staat by *Theophrastus*. De wortel van Kalfs-voet an de handen gestreken, belet de beten der Adderslangen, indien wy *Avisenna* geloven; de selve seit datse de Mostart schuwen. Met een takje van de Beuke-boom ghe-raakt, wordense loom, indien wy *Lakuna* geloven. Tussen de eschboom bladeren en brandende kolen geset zijnde, kiezen sy het vuur. *Galenus* besmeerde sijn handen met sap van nachtschade tegen haar vergif. *Rhases* schrijft dat de oogen van den Adder op een Smaragd-steen siende, smelten, en ten hoofde uitvloeijen.

Aarts
Arist: H:
A: 8: c. 17.

Tot haar aart behoort datse in de Lente, en Herfst haar huid afleggen: In de lente wrijven sy haar ogen met Venkel, om de donkerheid van 't gesicht, datse in de hollen gehaalt hebben, wech te nemen, en om datse dan een bange reuk hebben.

Vergif.

Dat het een vergiftig dier is, hebben wy boven geseit: daar van komen verscheide tekens voor. Een seker Hoveling by *Rhodiginus* wierd so groen als een Parey. Datse somtijds een purpere verw verwekken, hebben wy by *Grevinus*. Somtijds verwekkense den nok, als de Maag door 't vergif gheprikkelte wert. Het lichaam swelt by na altijd: Daar rijfen blaren op offe ghebrandt waren; den dorst is groot: het tand-vlees is bloedigh, de lever ontsteekt, de gal loopt over, daar na volghen Wervel siekte, Slaapsucht, Beving en beswaarlijk Water-maken, gelijk *Dioskorides* en *Aegineta* hebben nagelaten; Maar als 't vergif 't geheele lijf heeft ingenomen, worden de

*Draco bipes apteros captus in
Agro Bononiensi.*

*Draco alatus Apes
ex Greuno Aldro.*

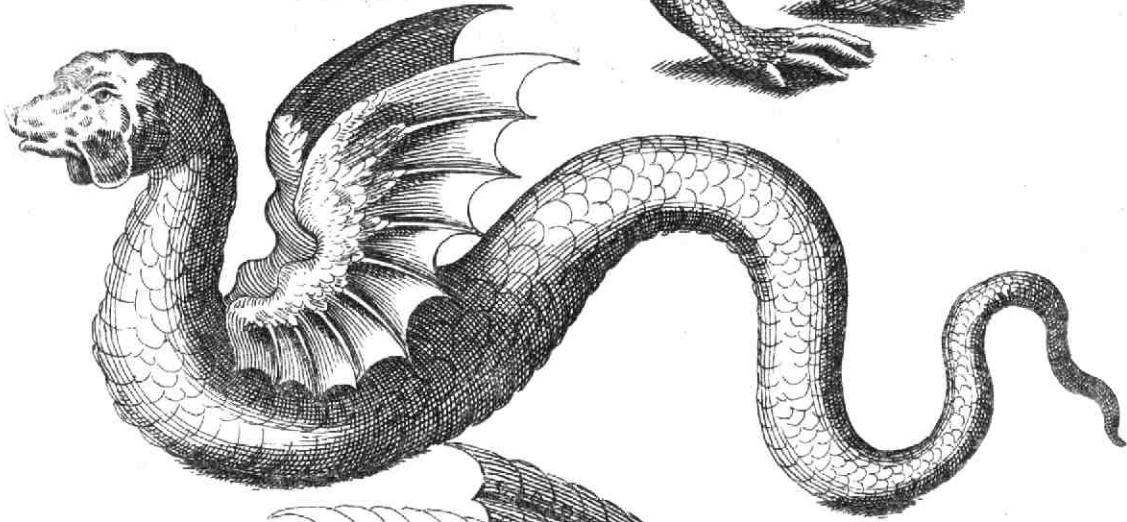
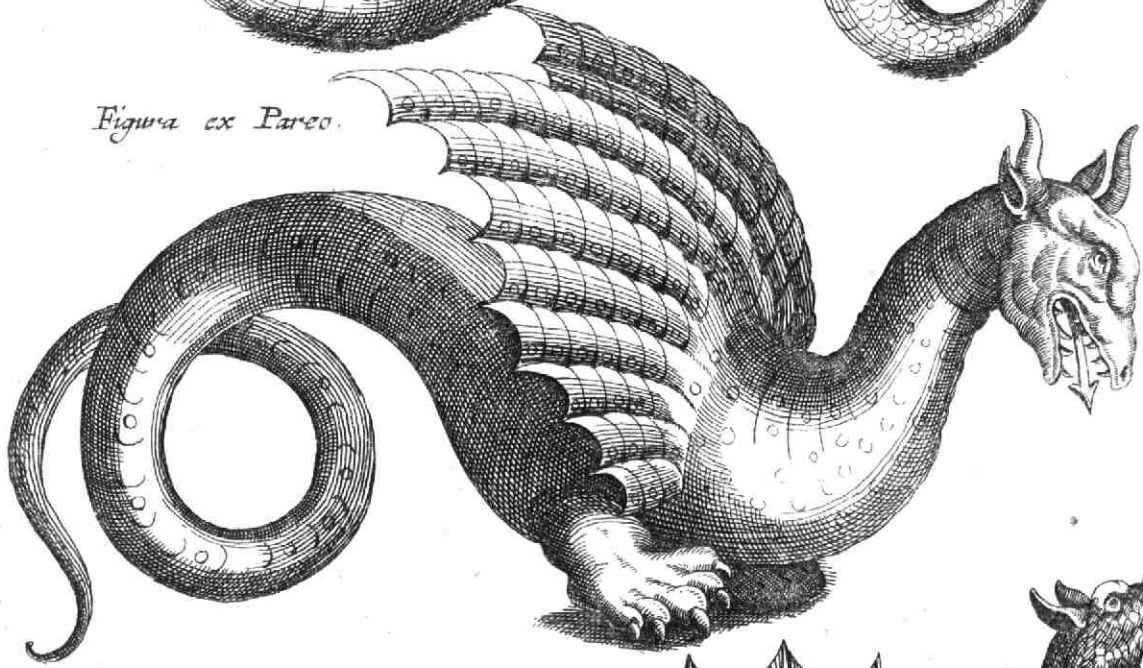

Figura ex Pareo.

Draco Aethiopicus.

nagels door gebrek van warmte blauw, en 't lichaam kout.

Genees-
middel
Amat :
Cent : 1.

De genees-middelen zijn veelerley : *Amatus Lusitanus* wil dat men 't gewonde deel sal scherven, en leit daar een plaaster van Look op, en geeft dry-vierendeel-loots Theriaak met sterken wijn in. Uit de Dieren wort het Adder-slangen vleesch van sijn ingewant gesuivert en gekookt, gepresen, 't welk het vergif nabuiten drijft: Het teel-lid van een Hert, den buik van de Wefel gesouten, de Rivier en Zee-kreeften; het bloet van de Fulica met Oly gedronken, van de Zee-schildpad met Afijn, de pis vande ghequetste selfs, de Geiten-drek in Afijn gekookt, oft met Wijn gestampt, en ten lesten oude Boter. Onder de planten komt er ook veel voor: de Anchusa geknauwt, en in de keel geworpen, doot den Adder. *Abensina* prijst de wortel, bladers, en schors van de Aristolochij, Krollius, de Aconitum met lauwen Wijn. Andere de Bistorta, die met sijn gedrayde wortel, de bogten van den Adder vertoont; *Matbiolus* de wortel van Bryonie *Rhazes* het zap en Citroenzaad: *Dioscorides* de Ferula en Ienever-besien: De Keyzer *Klaudius* den Ypenboom, *Agineta* 't zaat van de Kuisch-boom, *Plinius* de Tragoriganum, *Dorotheus Helius* warmen Afijn ghedronken. Uit de vermenghde zijn'er veel, en voornamentlijk de Theriaak van *Andromach* en *Antiochus Philometor*, het tegengif van *Apolodorus* den boeren genees-meester. Van *Avicenna* en *Gallus*, 't welk hy uit Arabie wederkerende, den Keyzer vereerde. Het Slangen poeijer dat ons de Ghenees-meesters voorschryven, vermach ook seer veel. Uitterlijk worden gebruikt gepoeijerde menschen tanden, warme mensche-pis, het hoofd van den Adder afgehouden en opgeleit, de plaaster van Kinkvorsch, Geyten-drek in Afijn gesmolten, en sijn versch-afgetrokken huid. Herba de korfo, onlanghs by de Spanjarts gevonden, welke sommige Kantabrika noemen: de wortel van Hadijk met Wijn gekookt, de asch van den Esschenboom, met het sap van de bladeren gemengt, semelen met Rute in Afijn gekookt: het slangen-hout van Malabar, en dat wort daarom van de Inwoonders, an die gene omghedragen die over de velden lopen; ook worden de bladers van Melissa gepresen, met haar sap, de gestampte groene Orego, de wortel van Kliffen, Tar met Sout gemengt, het affietfel van Poley, Serpillum oft Quendel met Afijn gekookt, en z: 't geen ghy in *Ambrosinus* sien kond: *Pareus* gebruikte Theriaak in Brandewijn gesmolten; Sommige stellen het spelen op de Fluit voor een genees-middel. *Amatus Lusitanus* maakt ghewach van een seker Bron, in welke so de sieken gedoopt wert, ook genesen wert. *Faloppius* heeft angemerkt ('t zijn de woorden van *Ambrosinus*) als hy op 't land was, dat een Boeren Soon van een Adder-slang in de voet gebeeten werde, waar op de Vader door 't roepen na sijn Soon toelopende, de tee van de voet met een stijven band gebonden heeft, en daar na den selven scherven-

Plin: H. N.
22, c. 10.

Kroll : de
Signatur :

Dioskori-
des : 1. 3.
Plin : 20.
cap. 17.

Galen : de
Simpl : 1.
6. c. 10.

Pare: 1. 20.
cap. 16.

de, en niet weinig bloets uitlatende, geboodt hy hem de plaats der beet an te wijzen, welke bekend zijnde, belasten hy sijn Soon de ghequetste voet neder te setten, en met een houtje de gestalte vande voet omschrijvende, en met een mes wat krijt in de omschreven gestalte schrappende, heeft hy dat selve hem met Wijn ingegheven: door welk middel de foon van onder en boven afgang krijgende, ten lesten genesen is. *Gesnerus* schrijft dat ook het vergif uitte blaasjes genomen, en de gal van de selve besmet, welke ook eē meifje dat vleesch met Adders vleesch vermenght gegeten hadde, gesien heeft in een trekkingh van senuwen en andere ongemakken te vervallen. De gal brengt terstond beswijming an. Het Citroenzaad met Suiker beworpen, de Scordium, Herts-hoorn, Padde-steen, de Hijachijnt, Saffijr en Smaragd, worden onder de verhoedende middelen getelt. Sy hebben eertijds en ook nu de plaats op de tafels gehad. De Egyptenaars, de Troglodijten, en Arabers sochten die over al op. De Indianen over de Rivier, en die den berg Athos bewonen, de Ethiopiers, de Makrobij, en Seres wierden mette selve gevoet, en leefden daarom hondert vijftig jaren. *Athenus* heeft se op de wijs van vissen bereit, opgedischt. Nu worden se in Italie vande vrouwen om de schoonheid onderhouden.

In de Geneeskunst is haar gebruik veelderlei, daar worden poeijers, souden, oly, extracten, tincturen en wijnen uit bereit. Het hoofd om den hals gehangen, word tegen de gebreken van de keel, en haar geswellen gebruikt. Het brein in een vel ghebonden, vordert het uitkomen van de kinder tanden. De gekookte lever verhoet de vergiftige beten. De beenders in een purperen doek gebonden en ghedroghen verdrijven de wervel, en vallende siekte. De huid word onder de oogmiddelen gemengt, en na 't gevoel van *Hippocrates* tegen 't springend vuur gepresen. De huid an 't rechter dybeen van de swanghere vrouw ghebonden, verlicht het kinderbaren. Het vet wel bereit zijnde is goed tegen de blindheid der oogen; tot de verbrandheid, om 't hayr onder de oxels weg te nemen, tot de uitpuilingen van de huid, en lammigheid. Enige seggen dat haar vleesch het leven verlenght, 't welk *Renodeus* tegenspreekt. Andere versterken met venkel in het sap gekookt het gesicht. Met het eten van de selve is de knecht van den geneesmeester *Kratetes* genesen, hoewel hem het vleesch in sijn siekte van de benen gheweken was. In dien wy *Phorphyrius* geloven; Dat het vleesch seer verdroogt, en de vuile vogtigheden na de huid drijft, en daar om de Olyphants-siekte, en ander schorft geneest sult ghy by vele Genees-meesters vinden. *Galenus* verhaalt eenige voorbeelden, van die ghene welke den Wijn daar de Adder in gestikt was gedronken hebbende genesen waren. *Kardanus* heeft mette selve de tering genesen, sommige hebben daar hoenderen mede gevoed, tot dat al de vederen uitvielen, die sy dan de sieken te eten gaven. Daar word verhaalt dat *Mattheus de Gradibus*

Gebruik
in de Spijs

Plin : 7. c.
2.

Athen :
Dip nos :
1. 8.

Galen : de
Simpl. 1. 6.
Port: Phij-
tegn: 6. c.
11.
Plin : 29.
c. 2.

Galen : de
Composit:
f. 1. 1. 7.

Oribaf: 1.
3. de
Morb : c.
62. Ga-
len: Simpl:
1. 11. c. 1.

dibus, en *Gattinaria* sulks gedaan hebben. Andere beloven haar selven met sulken opvoeding hinne eyren bequaem om 't leven te verlengen. Hoe de poeijers, en andere dingen inghegheven werden, besie dat by *Ambrosinus* die sulks uit de schrijvers vergadert heeft. Dat het poeijer dorst verwekt, hebben wy self onder vonden. Datse totte water-fught ingegeven werden sult ghy by *Petreus* vinden. De asch word van *Fallopis* onder de Brand-middelen gerekent. Besie aldaar ook het water van den Kruid-menger *Galesius*. *Baldus Angelus* schrijft datse in een vat wijn geworpen, de bedorvene menschen weder haar oude glans gheven, en dat sulks in de kelder van den Kardinaal *Ursinus* geschiet is. Sy worden op een sonderlinge wijs totte Theriaak bereit. *Andromachus* heeftse aldereerst ghebruikt. De Keiser *Antonius* heeft dat weder by de hand gevat. En *Galenus* heeft dat treffelijk beschreven. Besie hier van *Ambrosinus*: En wy hebben dat weinig jaren geleden in enige antekeningen op den Theriaak van *Andromachus* uitgeleit; Als wy te lesna in Polen over de selve besigh waren.

Galen: de Anrid: l. 2. de Theria: ad Pison.

Onderfcheid.

Porta Phytog: 4. c. 28.

Amat: Lusitan. in Dioskorid.

Ælian: H: A: 9. c. 33.

Bellon: Observat: l. 2. c. 30. Alpinus de Med: Ægypt: 4. c. 8.

Nieremb: H: E: 12. c. 9.

Het onderscheid der Adderslangen, sal de grote en verw maken. Ten ansien van de verweidit *Pausanias*, datter in Lijbie en Ethiopie, swarte zijn. *Porta* datse na de plaats daar se leven, groen, rood, rosch, wit, en swart zijn. *Kardanus* heeft een rode, dikke, en korte, Milort van de Italianen genoemt, gedacht: Maar *Matthiolus* doet'er by dattet een heel onschadelijk dier, en ghemeensaam in de huisen is. Ten ansien van de groote, wordener in Spanje niet grooter als van een elle boog gevonden, indien wy *Amatus Lusitanus* ghelooven. In 't landt der Troghlodijten, zijn sy neghentien ellebogh langh, in dien wy *Ælianus* gheloven. In dien *Kardanus*, zijne in Kastel Doro vijf-en-twintigh voeten langh. De opgeholve vellen van de Egiptise zijn eens so lang als onse, indien wy *Bellonius* geloven. *Alpinus* seir datse alleen in Illijrie met een hoorn versien zijn; het Mannetje met een witte, en het Wijfje met twee als naalden voor op 't hoofd, welke ook een breder en korter hoofd heeft, en datse weinigh van de *Cerastes* verschelen. Sommighe maken ook onderscheid uit haar vergif, en brengen ook die Slangh by, welken de Italianen *El kurzo* noemen; maar wijl dese uitten asgrauwen swart en geplekt is, anderhalve hant-breet lang, met een dik hoofd, een groote gapende mond, een swarte spitse tong, entraagh voortkruipt, kan hy onder 't getal van de Adderslangen niet gerekent werden. Van de Adderslangen van *Chiappa*, spreekt *Nierembergh* aldus: *Chiappa* voed een geslagt van groote Adderslangen het verolmde hout gelijk, 't welk een pestighen geest door vier neufgaten uitschiet: Eenige doden de Paarden met haar beet in den tijd van eenen dach, waar door 't bloed in al de leden uitstort; eenige zijn gesprenkelt, andere swart en langh, al wie sy steken dodense: Met het wassen van de Maan zijne makker, met het afgaan wordense grammer; Andere zijn bleek met swar-

te streepen, met witte stippen ghesprenkelt: Die van haar gheftoken werden, die valt het vlees van de bennen; eenige zijn so vergiftig, datse met een stok geslagen, haar vergif door den selven totten arm overvoeren. Andere zijn weder sodanigh, dat indien sy 's morgens byten de gebeten al bloedspuwende sterft, en omtrent den avond niet doodlijk zijn: Aldaar is'er een gesien die een-en-dartigh jongen in hadde.

II. L I D.

Van de *Ammodytes*.

Dese word ten ansien van sijn gestalte, en baringh totte Adderslangh betrokken: Hy word van de Latynen *Ammodytes* ghenoemt, met een woordt van de Grieken ontleent, by welke hy ook also ghenoemt werd, om dat hy in 't zant kruipt. Hy wordt by *Ætius* *Kenchrias*, oft liever *Kerchnias* ghenoemt, van sijn geersachtige korlen, en om dat sijn start hart is als de geerskorlen. Of de *Ammodytes* by de woord-beschryvers, van dese verscheiden, oft de *Ammodites* van *Suidus* is, valt beswaarlijk te seggen; sommighe willen dat de *Ammodites*, *Kentria* oft *Kentrites* om de hardigheid van de start behoort ghenoemt te werden, wijl *Kentra* eenigh gebrek in 't hout oft steen beduit, gelijk by *Theophrastus* te sien is, en *Plinius* seir datter in eenighe bomen, gelijk inde Marmelsteen eenige *Kentra*, dat is hardigheid als spijkers oft quaften die de zagen bederven gevonden werden. Ik heb hem gehoornde genoemt, om dat hy een uitpulingh, een hoorn ghelijk op den neus heeft, en ook *Illyrise* gehoornde Adder, om dat hy in dat landschap overvloedigh is; ten lesten ook Eenhoorn, om dat hy een knobbel heeft, die hem boven op 't hoofd verciert.

Naam. Ambros: de Serpent: l. c. 3.

Theophr: H: Pl: 1. c. 3.

Van sijn vorm en beschrijving spreekt *Ambrosinus* alsoo. *Olaus Magnus* heeft geschreven datter Slangen van een zandige verw zijn, een elleboogh lang, met swarte plekken getekent, en op den rug eenige strepen hebbende: Daarna reket hy onder dese geslagten van slangen de *Ammodytes*; waarom *Lukanus* de zandige verw van dese Slang beschouwende, op dese wijs ghezongen heeft: de *Ammodites* is van een verbrande zandige verw. Dit dier dan is den Adder seer gelijk, nochtans groter van hoofd, breder van kaakbenen, en heeft boven op den bek een uitpulingh ghelijk een spitse wrat, daarom heeft hem 't gemeen niet t'onrecht gehoornde Slangh oft Adder genoemt. *Ætius* stelt ook dat de *Ammodites* van een ellebooghs grootte, en een zandige verw is, ja schrijft hem een vel met swarte plekken, en een seer harde start toe, maar dit alles zal de lezer beter uit het afbeeldsel, dat wy vertonen kunnen begripen.

Beschrijvingh.

Hy hout sich veel in Italien en Illyrie, voraamentlijk in 't Graafschap Gorits. *Quadrasmus* heeft angemerkt datse inde dosen van de *Guychelaars* haar jongen op de wijs van d'Adderslangen voortbrengen.

Plaats.

Vergif.

Van de tekenen en genees-middelen van 't vergif spreekt de selve *Ambrosinus*. *Olaus* beschrijvende de tekenen van 't vergif deser Slangh, seit datse dese zijn, wanneer 't gebeten deel niet alleenlijk seer zwelt en pijnlijk werd, maar ook al het quaadaartigh voght uit de wonde vloeyt, en daarom, so den lyder op den derden dach niet sterft, dat hy dan somtijds totten sevenden leeft: maar onder andere wijft *Matthiolus* klaarder tekenen van dit vergif an, als hy seit dat de gequetste van dese Slangh met een haastige doodt omkomen, en datter uit de wond der gene die niet sterven, eerst bloed loopt, de lippen swellen, en datter daar na een quaadaartigh voght uitloopt, ten lesten beswaartheit van 't hooft, en beswijmingh na volgt. Hy doet'er by dat kloeke menschen ook op den derden dach van dese beet sterven, en die van 't Wijfje gequetst worden nog haestiger, hoe wel hy angemerkt heeft dat enige gequetste totten sevendē dag leefd.

Genees-middelen.

Abenzina prijft voornamentlijk de algemene genees-middelen om dit vergif te betomen, en daar na als een tegengif, de *Kastoreum*, de *Kanneel*, de wortel van *Sentaurea*, met *Wijn* gedronken, ook de wortel van de langhe *Aristolochie*, en *Gentiana*, daar na tot plaasters, gedroogden honig en die gewreven, de wortels van *Sentaurea*, lijn-zaad, harmel, zaad van latouw, en 't kruut *Volubilis*. Maar *Matthiolus* vermaant de wond eerst in 't ront met koppen te scherven, en de bovenste delen heel sterk te binden, en daar na als een sonderlingh hulpmiddel, *Munte* met honigh-water te drinken, *Kastoreum*, *Kasia*, en 't sap van *Arthimizia* met water te gebruiken: Daar boven geeft hy *Theriaak* in, en besmeert met de selve de wonde, en ghebruikt daar na antrekkende plaasters. Ia hy prijft hier seer de plaasters die totte voorts-lopende sweringen goet zijn.

III. L I D.

*Van de Cerastes Hoorn-slangh.*Ambroz:l.
I. cap. 4.

Dese *Ammodijtes* volgt nu een ander slang, die sich ook gaarn in sandige plaatsen houdt. Hy heeft de naam van twee uitpulingen, die als sleekhoorns boven uitstekē maar harder zijn. *Bellonius* wil dat hy by *Aristoteles* *Kolubrum Thebanum* genoemd zy; By *Olaus* word hy *Kristalis* oft gekuifde; By *Albert* de grote *Keristalis*, *Sirtalis*, en *Triskalis* genoemd.

Bellon: Ob-
servat. l. 2.
cap. 24.

In de beschrijving is 't gevoel verscheiden, *Plinius* schrijft datter op de *Kerastis* dikmaal vier hoors staan, met welkers beweging, sy het overige lichaam verbergende, de voghels anlokken. *Solinus* heeft er ook soo veel; *Albertus* acht; *Bellonius* twee als garst-korlen, boven de oogen, en kleine hoorntjes gelijk. Hy doeter tanden by, die van de *Adder* niet verschelen, en dat hy een rugh met roode strepen onderscheiden heeft. *Aëtius* heeft nagelaten dat hy anderhalve elleboog, de grootste twe ellebogen lang, van een sandighe verw, omtrent de start ongeschobt, maar an den buik met schobben versien is.

Plin: H: N.
8. cap. 23.Solin: Po-
lyhist. c. 40.
Bellon: Ob-
servat.
2. cap. 54.

Hy word in *Lijbie* gevonden, welkers binnen-landen met een swavelachtige gront vervult zijn. Enige seggen dat hy eertijts na *Egipten* verhuift, en een groot deel van 't land onbewoonbaar ghemaakt heeft, 't welk *Lukanus* ook seit. Als *Bellonius* van *Kairo* na den bergh *Sinai* reisde, heeft hy'er veel gesien. Hy houdt sich veel op de wegen die met karren bereden werden, en grijpt de voorbyreisende an en doodse.

Bellonius seit dat haar twe dingen angeboren zijn, te weten datse op de wijs van de *Adders* levende jonghe baren, en onder alle slanghen langhst den dorst kunnen uitstaan. Datse met boghten voort kruipen om datse kort en dik zijn, en datse als boven geseit haar onder 't sant verbergen, en met uitgestekene hoorntjes de vogels anlokken. Datse de *Pfijlly* niet anroeren kan tot het voorgaande gevoegt werden.

Het deel dat van haar gebeten werd swelt, en krijgt een hardigheid als een hooft van een spijker met puistjes, daar na loopt er een swart en bleek vogt uit, het verstand vervremt: 't gesicht word donker, de liefschen en knien doen wee, en de lijder sterft door trekkingh van senuwen, met een verheven teellid. Onder de Genees-middelen stelt *Dioskorides* het afsetten van 't lid; *Aegineta* en *Areteus* gebieden dat te scherven en te branden. *Selsus* prijft rute met *Azijn* gekookt, en nip met sout en honigh mengt. *Plinius* gebruikt pek met garstenmeel. Somtijds *Kastoreum* met *Panax* en rute in wijn gekookt. Hoe de *Pfijlli* dat vergif verdooven hebben wy by *Ælianus*. Dat het hoorn inde tegenwoordigheid van de *Adder-slangh*, de *Napellus*, oft de gal van een *Lupart*, sweet bevestigen *Grevinus*, en *Petrus* de *Abano*.

By *Nikander* is en geknot gheslaght van de *Kerastes*, oft om dat het sonder hoorns is; en so kan't geen *Kerastes* genoemd werden, of om dat het die niet so groot heeft: Maar hy heeft veel grooter kaaksbeenderen als de andere, en is daarom *Maxillare* oft groot-kaak genoemd. Mogelijk is het dat gestagt, dat wy boven uit *Matthiolus* geseit hebben, in *Illyrie* ghevonden te werden by de *Egiptenaars* *Thair* genoemd, en 't welk sy, als *Prosper Alipinus* schrijft onder de *Theriaak* menghen. *Herodotus* ghedenkt van eenighe hoorn-slanghen, omtrent *Thebe* in *Egipten* die heiligh gheenoemt werden. Maar wijl zy onschadelijk zijn, konnense niet totte *Kerastes* betrokken werden. Wy sullen hier twee gedaanten in de afbeeldsels vertoonen. De tweede is an den doorluchtigen *Hertog* van *Hetrurie* uit *Lybie* gebracht, en is mogelijk een uit die geene, van welke *Faukonerius* an *Gesnerus* schrijft: Daar waren tweedry slanghen uit *Kairo* an een seker *Veneets* *Edelman* gebragt, welke neerstighlijk in een groot glas met sant omtrent het vuur bewaart wierden, van welke de eene by na drymaal langer als de andere, en een *Wijfje* was, welke doe by gheval vier eyren in dat sant hadde voortgebragt, omtrent so groot als *Duiven-eyren*, haar lenghte was omtrent dry voeten, en de dikte by na als een arm: het hooft twee vinghers breec

Lukan:
Pharfac:
l. 9.
Bellon: Ob-
servat. 2.
cap. 56.Ælian: H:
A: 16.
cap. 28.Vergif.
Dioskorid:
l. 6.Ælian: l. 19.
cap. 28.Onder-
scheid.

breet en plat, de oogappel swart, het overige van de ogen wit, waar an weerzyden twee kleine hoorntjes, niet vleefich, ghelyk in andere, maar recht hoornachtigh uitstaken; den hals was ten anfen van 't lijf heel dun en lang; boven op was hy geheel met afgrauwe schobben bedekt; die an haar opper-deel swartachtigh waren; de start was an 't einde heel spits en donkerverwig. De andere twee waren van de selve vorm, behalven datse noch geen hoorns uitstaken; Sy seiden dattet jonghen van dese waren.

IV. L I D.

Van de Hemorrhous of Bloetstorter.

Ambroz:
deSerpent:
l. 1. c. 5.
Naam.

DE Hemorrhous, is by de Grieken in 't Vroulijk gheslacht Hemorrhous, en in 't Mannelijk Hemorrhous apo tou haimatos en reoo, om dat na sijn beet, uit alle doortochten van 't lijf het bloedt voort-vloeyt. By *Isidorus* word hy *Aspis Hemorrhous* genoemd, By *Arnoldus Afrodus*, by *Sylvatikus Afudius*, by *Avifenna* ook *Sabris*, en *Alzordius*. *Olaus* heeft gemeent dat'er dry verscheide geslaghten waren. *Rhodiginus* schrijft dat hy van *Nikander Thonius* genoemd is, om dat hy in die plaatfen van Egipten, daar *Thonis* overgheheerfcht heeft, veel gevonden wierd.

Rhodig:
Antiq:
Lect: 16.
cap. 9.

De beschrijving vande slang, hebben wy by *Ælianus*, *Nikander*, en *Paré*. Hy is klein van lijf, met vlammeende oogen, een blinkende huid, den rug is met witte en swarte plekken getekent, den hals is dun, met een langen start, en twee hoorntjes boven de oogen. *Avifenna* eigent hem gelijke oogen toe.

Ælian. l.
15. c. 13.

Nikander schrijft aldus:

Hy is maar een voet langh, heel dun, en dikmaal wit, oft vlammeend rood geverwt, den hals ook dun van lit, En schraal als uitgeteert, de start is spits: en boven Sijn koude oogen slaan twee hoornen uitgetogen, En glinstren, even als de wilde Kever, die Het groen der velden eet, oft als de Honig bie; Sijn hooft is bars, verzien met harden ruwe knobbels, En als de Hoornslang Cerastes, die vol bobbels Zijn schuinse gangen doet, sleept hy sijn trage huid, Waar uit een heuvel rijft gelijk een kleine schuit. Hy slibbert op sijn buik en rukt sijn traghe leden heel heimlyk door het riet.

Plaats.

In Egipten, en die plaatfen daar *Thonis* gheheerfcht heeft, hebben wy boven geseit dat hy leeft. Dat hy in Indie gevonden werd, kan uit *Diodorus Sikulus* geoordeelt werden. Want die schrijft dat'er in die land-streek daar *Alexander Porus* vervolghde, kleine slanghen gevonden zijn, maar van welke sommige kopere roeden gelijk schenen, andere een dichte ruige kuif optaken, en dat na haar beet over 't gehele lijf een bloedig sweet volgde. Indien wy haar bysondere plaats besien; Sy houden haar veel in de steen-klippen.

Ælian: H:
A: l. 9.
cap. 43.
Aart.

Van haar aart komt dit voor, datse traag en leuy van gangh zijn: Datse gemeenlyk als een schip in Zee voortkruipen, gelijk de baren die

op en neder gaan: En dat het Wijsje in gangh van 't Mannetje aldus onderscheiden wert, dat dese haar omtrent de start vest, en 't Mannetje alleenlyk op den buik steunt, en den hals in 't kruipen uitsteekt. 'T geen van de oorzaak van haar schuinse gang, en van *Kanobus*, de Stuurman van *Menelaus*, by de oude gebeuselt wert, besie dat by *Ælianus* en *Nikander*. Niemandt anders heeft an dit verdichtsel gedacht.

Ælian. 15.
cap. 13.
Nikander
de Therit:
Vergif.
Matthiol:
ad Diofco:
6. c. 50.

Na sijn beet ('t zijn de woorden van *Matthiolus*) word de gequetste plaats bloedig, uit welke in 't begin niet als een waterigh voght vloeyt, en de maagh wordt pijnlyk; Daar na vloeyt het bloet niet allenlyk uitten beet, maar ook uitten neus, dan volgt er een beswaarden asem. En indiener in 't lijf eenige verouderde littekenen zijn breeken sy weder open. In de beet van 't Wijsje, storten de hoeken der ogen, en de wortels der naghelen bloedt uit, ook vloeyt het uit alle de leden van 't lijf, en ten lesten vallen de tanden verrot zijnde uitte Kevels. 'T selve hebben *Nikander*, *Galenus*, *Lukanus*, en *Ælianus* na gelaten. Eenige houden haar wonden voor ongeneeflyk; Andere branden het ghescherfde deel met een gloeiende yser, sommige setten het selve terstond af, en ghebruiken daar na seer antrekkende pappen. *Dioskorides* leiter om 't bloet te stelpen een plaaster uit bladeren van de Kuisch boom ghekookt en met honigh gestoten op, daar na eer dat'er bloedig water volgt Porcelain met garsten meel. *Matthiolus* geeft look, en Theriaak met wijn in, wast de plaats met koud water, en daar na stooft hy de plaats der nieren met warme sponsijen. *Plinius* prijft de bloemen en vrugt van de bramen.

Galen: de
Ther: ad
Pison:
Lukan:
Pharf: 19.
Ælian: 9.
cap. 43.
Nikan: de
Therit

Omtrent het onderscheidt komt nauwlyks iets voor, behalven 't geen *Nieremberg* van de Indise Bloetstorter, en *Kokop* schrijft, en 't geen *Piso* van de Kukuruku, en *Markgraaf* van de Ibirakaö hebben. Van de Bloetstorter schrijft *Nieremberg* aldus: De nieuwe Werelt heeft ook haar Bloetstorter *Ahukyati* ghe-noemt, de *Teutlakatzuchqui* gelijk, behalven dat hy geen ratel heeft: hy is groter als die van de oude Werelt, maar van 't selve vergif. De gequetste storten haar bloed door alle deelen uit. Daar is ook noch een ander, die het bloet uitte gewrigten drijft. Van de *Kokob* schrijft de selve aldus: In 't landt van *Jukatra* is een Slang dietot het geslagt van onse Bloetstorter behoort, viermaal negen duim langh, donker geverwt, maar met blauwe en roode plekken gesprenkelt. Sijn beet is so vergiftigh, dat hy den Mensch binnen een uur doet bloed losen, en binnen een dach uit het ghehele lijf doet bloeden, en sterven. Sijn tegen-gif is, seit men, het zap van de *Siliqua* ster, met zap van *Tabak* gemengt, daar *Look* in gestampt is, en also te drinken gegeven wert. Hy houd sich in gaten van de klippen, en daar voedt hy sijn jonghen. Uit sijn hol komende, en eenig gerucht horende, set hy daar op an.

Onder-
scheid.

Nieremb:
H: E: 112.
cap: 2.

Nieremb:
H: E: 12.
cap. 42.

Markgraaf noemt dien *Kurukuku*, welken *Pizo* *Kukuruku* seide van de *Brasilianen* ghe-noemt te zijn; Hy maakt hem negen voeten langh

Markgr:
H: B: 6.
cap: 14.

langh, met geelachtige schobben, en op den rug met grote swarte plekken gesprekelt, te weten in 't geheel geel is eene swarte plek, in 't swarte zijn twee geele, in sommige swarte ook maar een geele, en so voorts. *Piso* onsen vrient en medeleerling, welke die landen enigen tijt doorsnuffelt heeft, schrijft aldus: De Kukuruku is een dikke slang van asgrauwe verw, binnewaarts geel, uitterlijk met swarte plekken verciert, en mette selve schobben als de Kafkavel bedekt, is negen en somtijds twaalf voeten lang. Hy is heel vergiftig, en seer te vresen, hoewel sijn vleesch wel toebereit van de woeste Indianen gegeten wert. Sijn voornaamste vergif is in 't hooft, en daarom hakken hem de Brasilianen so haast hy gevangen is 't hooft af en begraven dat onder de aarde. Die van hem ghebeten is, wordt wervel siek, pijnlijk, beeft, beswijmt, en krijgt eē brandende koorts, daar een koudt sweet, en ten lesten de doot binnen een natuurlijken dagh, en ook wel eerder opvolgt; Behalven de verhaalde hoedanigheden, heeft dese slang bysonder, dat door sijn vergiftigen beet de aderen schijnen doorgeknaagt te werden: en sodanigen ontsteking en brand verwekt, dat het siedende bloed, uit den neus en oiren, ja uit de nagels van handen en voeten barst. Indiener eenig geneesmiddel dienstig is, so ist het hooft van de slang die den beet gegeven heeft, op de wijs van een plaaster op de wond geleit: Als mede de varfche bladeren van de Tabak, die wonderlijk voordeel doen, in plaats van een brand-middel. 'Tselve doet teghen den beet van dese en andere slangen, het affietfel van de Kaapia. Daar na volgen sweet middelen, die ook in 't eerst konnen ghebruikt worden, ghelijk zijn de wortels van Iusepeba, Urucu, Malvisko, Ioborandi en z.

Van de Ibirakoa spreekt de selve aldus: De Ibirakoa is by de Brasilianen een slang van verscheiden verw, met witte, swarte, en rode plekken gesprekelt. Sijn beet is seer vergiftig, en verwekt heel snode toevallen, niet beter als de Kukuruku, ghelijk ik van de Brasilianen verstaan heb. Want het bloed loopt terstont uitte oiren, neus, en ogen, en ten sy terstont middel gebruikt werd, komt de lijder te sterven. Indien het vergif noch niet an 't hart ghekomen is, word hy door het vleesch van de selve slang met de wortel Iusepeba, Iaborandi, Malvisko, Kaapeba, Kapijpuba, met de toppen van de Nhambi in wijn gekookt, en ghedronken, weder genesen. Laat hier een uitterlijk middel bygevoeght werden, uit het gestampde hooft van de slang selfs met Erva de kobre, en andere diergelijke voor verhaalt, bereid.

V. L I D.

Van de Seps oft Verrotter.

DE Seps by andere niet qualijk Sepes, maar by de Grieken Seps genoemd, om dat het vleesch der gequetste van dese slangh terstont verrot. Daarom hebben hem enige uit Scaliger Putria dat is verrotter genoemd. Hy word ook Sepedon genoemd, hoewel *Nikan-*

der op verscheide plaatsen van de Seps, en Sepedon handelt; En dese heeft selfs geen verscheide beschrijving van de Seps en Sepedon: En de toe-vallen der beten van de Seps, by *Aëtius* opgetelt, verschelen niet vande toevallen der beten van de Sepedon welke by *Nikander* gevonden werden. Daarom hebben haar *Gesnerus* en *Grevinus* voor een namige ghenomen. *Avicenna* heeft se Selfir genoemd.

In de beschrijving is verscheiden gevoelen. *Abensina* maakt hem breed van hooft, met een kleinen hals, korte start, ronden buik, en een rugh met strepen van verscheide verw geciert. *Aëtius* maakt hem twee ellebogen lang, met een scherpen bek, en met witte plekken getekent. *Ælianus* geeft hem vier tanden, welke *Volateranus* omghebogen maakt, die onder eenighe vliesjes verborgen leggen. *Pausanias* eyghent hem een asgrauwe verw, een grooten buik, en verscheide plekken toe. *Nikander* schrijft hem de verw van een ruigh tapijt toe, 't welk sijn uitlegger verscheiden gesprekelt, en *Grevinus* bleek uit leit.

Hy word in 't land van Sijrie en Arkadie gevonden. Want wy lesen by *Pausanias* dat *Ægypta* de Koning van Arkadie, en soon van *Elatus*, onvoorsichtelijk van dese slang gedoodt is. Als hy kruipt schijnt hy korter van start te zijn, die hy nochtans grooter zynde schuins na hem trekt. Hy verandert sijn verw na de verw van de dinghen die hy anraakt. Sijn vergif, 't welk door den beet terstont doet uit-teren, schiet hy uit sijn tanden. *Lukanus* schrijft dat hy de beenderen met het lijf losmaakt. Hy word by *Nikander* *Dipsios* genoemd, oft om sijn droogte oft om dat hy de gewondē dorst verwekt. Van de tekenen van sijn vergif singt *Lukanus* aldus.

Sabellus sag de doot voor oogen en was bang,
Als hy wierd angeranst van de verwoede Slang
Verrotter, die wel vast met sijn gekromde tanden
Hem in de leden hing, maar hy met knods en handen
Wierp hem weer tegen d'aard. Dit is een vinnig dier,
Wel klein, maar geen gelijk in doodlijk gif en vier:
Verleert de hui en 't vleesch en laat maar naakte schonken,
Het lijf word overal met sijn vergif door dronken;
De dy, de kuit, de knie hy van haar spier ombboot,
De ingewanden selfs versmelt hy als het loot:
Het merg, de borst en buik, de senuwen en banden,
En al wat ov'rig is an armen en an handen,
Het hooft, den nek, den rif verdwynen als een rook:
Daar is voor dese pest oft dit verrotte spook
Niet vry. De sneeuw smelt niet so licht in soele dagen,
Noch 't was voor d'heete Son, als 't vleesch voor dese plagen;
Ia 't been dat in het vuur sijn vastigheid behout,
Blijft van dit vinnig quaat niet ongeschent, maar slont.

Onder de Geneesmiddelen worden van *Dioskorides* de Porselein, en den honig Azijn gepresen. Van *Plinius* de sehors, en Laurier greinen; honig Azijn, en foute vis, maar moet t'savonds weder uitgebraakt werden. Van *Aëtius*, een sponcie met warmen Azijn op de wonde geleit.

Tussen de Sepsen Sepedon, is gelijk boven geseyt weinig verscheel; hoewel de uitlegger van *Nikander*: de Seps een rode, en de Sepedon een verscheide verw toeschrijft. Nochtans worden

Pizo de
Medica:
Brasil: l.
13. c. 41.

Pizo l. c.
P. 43.

Ambrozi-
nus de
Serpent.
l. i. c. 6.

Ælian: 16.
cap. 24.

Nikand:
de Thetic:
Grevinus:
de Venen:
l. i. c. 130
Plaats.
Pausan: in
Ælian.

Ælian:
l. 16. c. 14.

Lukanus
Phar: l. 3.

Genees-
middelen
Dioscor:
Plin: H:
N: 29. c. 5.
& 6.

worden Slangen gevonden die totten felven kunnen betrokken werden. *Aristoteles* gedenkt een kleine die sommige heilig noemen, welke andere grote Slangen ook schuwen. Door de beet van dese verrot alles. Daar word ook by *Ælianus* gelezen, dat een seker Man alleenlijk door het anraken van dese Slang gestorven, en het kleet van den selven daar na verrot is. Hier toe behoort ook de *Aguafen* van *Nieremberg*, die aldus schrijft: De Slangh *Aguafen* is een span lang, donker geverwt, met een breed plat hoofd: Maar sijn beet is so doodlijk, dat hy in een half uur den gequetsen ombrengh, die sijn vlees verrot, en van de benen valt. Hy verkeert in droge bergachtige plaatsén. Het tegen-gif van dese Slang is de *Pangaguafen*, welk in de *Philippijse Eylanden* voortkomt.

VI. LID.

Van de Aspis.

Ambroz:
deSerpent:
1. c. 7.

DE Slang *Aspis* heeft sijn naam van aspergendo, dat is besproeijen, om dat hy sijn vergif, met sijn beet, den Mensch ansproeyt, gelijk het *Isidorus* behaacht, oft ab asperitate, dat is van de scherpigheid van sijn huid, gelijk *Arnoldus* meent, oft ab aspiciendo, dat is van ansien, om dat hy scharp gesicht soude hebben, indien sijn ogen niet van eenige vleeschachtige knobbeltjes belet wierden, gelijk *Abensina* schrijft, oft van speizein, dat is op de wijs van de slanghen te fluiten, en sich te wringhen, namentlijk om sijn sijn gefluit, oft om sijn lengte van lijf: sommige hebben hem *Nijlse* en *Egiptse-slang* genoemd, om dat hy an *Egipten* eigen is. *Propertius* noemt hem *Heilge-slang*, om dat hy onder de beelden van *Isis* gebruikt wierd: andere noemen hem *Hypnalis*, om dat hy slaapfucht verwekt. *Quatramius* heeft hem *Marassus* genoemd, om dat hy gelijk de *Aderslangen* levendige jongen voortbrengt.

Nikander
inTheriac.

Sijn beschryving hebben wy by *Nikander* aldus:

Beschry-
vingh.

Den Aspis is so lang als twee gestrekte armen, So dik gelijk een spies, waar met men sich bescharmen Kan tegen Leeuw en Stier: Sijn verw is dikmaal bleek, Nu groen en grauw gemengt, dan of ze 't vuur geleck, Hy bond sich in de aard van het verbrant Egipte, Daar hem de vloed der Nijlin 't swarte modder kipte. Sijn vinnig voorhoof, heeft wee hoorens als een wrat, Sijn oog is als het vuur, met bloedig roodt bespat: Sijn hals swelt van 't vergif, en vaak het beest an 't branden, So dreigt hy wis de doot met sijn vier spise tanden; Waar in hy 't slim vergif dat duisend qualen broet, Bedeklijk onder 't vlies met lijf verborgen bou.

Plin. H. N.
11. c. 37.
Ælian: H.
A. 9. c. 4.

Belluasensis schryft hem een blauwe verw, en tanden toe, die hem als de wilde Swynen buiten den mont uitsteken. *Agrikola* seit dat hy so groot en dik is als een matelyke Paling: *Wottonus* geeft hem ses voeten; *Plinius* twee langhe tanden an de boven recht en linker zyd, en met een kleine holligheid door-gaat, gelijk de *Scorpioenangels*, daar 't vergif in sit. *Ælianus* seit dattet in heel dunne blaasjes verborgen is, welke hy omkeert als hy 't vergif uitschiet, en

uitgeschoten hebbende, weder tot haar oude stant verkeert.

Bellonius schryft dat'er in *Vrankryk* geen zyn; maar veel in de *Spaanse Eylanden*, *Kristoforus*, *Andreas*. Datse de warme lucht soeken, is seker: daarom bewonen sy *Afrika*, en d'oe-ver van de *Nyl*. *Olaus* heeftse in de *Noortse landen* angemerkt die ruw van huid, asgrauw geverwt, met glinsterende oogen, en omtrent dry oft vier ellebogen lang waren.

Sy soeken schaduwachtige plaatsén, daarom seit *Seneka* datse tegen de schaduw opstaan. Sy schrikken van de *Ichneumon*, van de *Argolise slangen*, voor de jongen der *Kinkvorschen*, de *Wandluifen*, het kruit *Klafsvoet* en *Halikakabus*. De *Ichneumon* vertreet sijn eyren, en verscheurtse met sijn tanden. Syn sryt, 't welk ghy ook by *Ælianus* sult vinden, heeft *Lukanus* aldus treffelyk beschreven.

Wanneer de Pyand van den Aspis, sneeg gestart, Hem grimmig maakt, en tot d'onskere sryt uit-tart: En 't hoof: hem willig in de ruime locht doet bragen, En met een loffen beet de keel hem toe wil zuigen, Dan vloeyt 't verwoed ver: if ook zonder doodi-schrik uit-

De *Argolise slangen* doden den *Aspis*, daarom zijne door 't gebod van *Alexander de Grote* na *Alexandrie* gebraght: Die lange starten hebben vervolgen de jonge *Kinkvorschen*. De hinnen worden op die dag, wanneer sy *Wandluifen* gegeten hebben van den *Aspis* niet angeroert: Door den rook van 't kruit *Kalfsvoet* worden sy soo dronken datse loom werden. Van de *Halikakabus* spreekt *Plinius* aldus: Ik sal niet over slaan dat de *Halikakabus* (*Krieken* over zee genoemd) de natuur van den *Aspis* soo tegen is, dat, als hy de wortels van dit kruid nadert, sijn dodelijke kragt verflauwt, daarom is 't selve met oly gestoten, goed op de wonden van den *Aspis* ghebeten. Van de liefde van een *Mannetje* van de *Aspis-slangen* tegen een jongen die de *Gansen* wachte, en van den haat van 't *Wijfe* tegen den selven uit yverfught; Besie daar van *Atheneus*.

Tot sijn natuur behoort dat *Isidorus* schrijft, dat hy voor de stem van de besweerder sijn oir toefluit; dat het mannetje noit sonder wijfe uit sijn hol voortkomt: Dat een van beide gedood zijnde, d'ander den dootslager ook onder den hoop soekt, 't welk sommige bevestigen. Datse swak gesigt hebben om het knobeltje daar boven van gesproken is, en van het minste geluid dat se horen als uitten slaap haar oprechten, 't welk wy by *Nik* lesen. In gram-schap swelt haar den hals. Van den aart der eyren seit *Bartholomeus Anglikus*, datse klein, ront, blauw slijmerig stinkend en seer vergiftig zyn, welke so sy van een pad of ander vergiftigh dier gebroeit, werden, een worm voort-telen die met sijn asem als de *Basiliskus*, eerst den broedende en daar na alle andere dieren doot. Hy seit ook, dat de eyren als met draden an malkander hangē. Datse tam werden lesen wy by *Ælianus*: Sy worden met spijs onderhouden; sy leven mette kinderen, en werden met 't knippen op de vingers uitte holen gelokt: sy setten

Paats

Afkeer:
Nikand. de
Theriac

Ælian. 1. 9.
cap. 22. &
1. 6. c. 38.
Lukanus
Phar. 1. 4.
Arist. H. A.
9. c. 5.
Suidas.
Agrikola
de Animal.
Subter:
Porta. Phi-
tog. 7.
cap. 24.

Aart.

Nikander
in Theriac.
Anglik. 1.
19. c. 88.

Æl. H. A.
1. 17. c. 5.

setten haar rondom de tafel, daar haar meel met honig, en wijn gemengt, voorgestelt wert, en het overige van 't lijf op de aarde latende, rechten sy haar hoofd op, en likken rondom de tafel, en vervullen haar allenskens. Heel treffelijk spreekt *Plinius* van haar: Dit pestige dier (feit hy) heeft een eenigh ghevoel, oft toeneingh; Hy gaat altijd gepaart, en leeft niet als met sijns gelijk, derhalven een van beide gedood zijnde, is de ander ongelooflijk besorgh om dat te wreken; want hy vervolght den doodslager, en valt dien onder een groten hoop alleen an, als met een seekere kennis, hy loopt alle swarigheden over, en overal voort om hem te soeken, ten zy hem oft de Rivieren sulks beletten, oft de snelheit van den vlugter.

Plin: H: N:
l. 8. cap. 23.

Vergif.
Nikand:
in Theric:

De beet van den Aspis is soo klein dat hy niet ghesien werd; daarom was de doot van *Kleopatra* beswaarlijk te kennen; daar rijft geen geswel omtrent de wonde: na den beet volgt terstont slaapfucht, de ogen worden bedwelmt, het aengesicht bleek, het voorhoofd kout: de gequetste gecuw geduerig, en ten lesten volgt een trekking der zenuwen. *Aetna* seft dat de verw van den ghewonde groen werdt.

Genees.
middel.

Onder de genees-middelen stellen *Aristoteles* en andere, alleenlijk het affetten van 't lid. Niet weinige hebben gesien, indien de ghewonde Santorie met Wijn gestampt ingenomen hebbende, 't selve weder uitbraakt, dat hy voorseker sal sterven, maar leven, so hy dat in-hout. *Mercurialis* gebied de plaats van de wonde te branden; *Pareus*, om dat hy meent dattet bloet in de aderen runt, gebiet verdunnende genees-middelen te gebruiken, en so de plaats swart is, die afte fetten; nochtans kan men enkele, en vermengde middelen gebruiken. Onder dese zijn, groene Oregon in Wijn gestoten en gedronken, look met bier, *Aristolochie* met rosen, *Apium* met wijn. Van den Asijn schrijft *Plinius* aldus: Als onlangs iemand van een getreden Aspis gewond zijnde, en een fles Asijn dragende, die neersette, voelden hy den beet, maar anders voelden hy die niet; daar uit is het genees middel gevonden, en die ziekte met drinken te gemoet gegaan. Van de Citroenen kan *Aelianus* gesien werden; Die van desen appel gegeten hebbende, den Aspis wierden voorgeworpen, zijn ongequetst ghebleven; hier toe behoort de maagde-pis der jonghe Kinderen, welke *Plinius* prijft, de gal van de Wefeltjes, de maag van den Oyvaar, de pis en bloedt van de Schildpad, de Malakse steen, en van 't Stekelvarken. Uit de vermengde zijn, de grote Theriaak van *Andromachus*, het tegen-gif van *Antipater*, en andere: Eenige prijfen een gemengt middel uit de bladers van *Tapus Barbatus*, *Kariophyllata*, *Leucoum rubrum* oft rode Violetten, van elks evenveel genomen, welke in scherpen asijn en gefonde mensche-pis gekookt, op de wonde gheleidt werden. *Aetius* gebruikte tot een stoving Zee-water, en somtijts na gescherfde laatkoppen, Santorie met Myrrhe, en een weinig Opium.

Gebruik.

Galenus heeft naghelaten dat de Marfyse

volken de hoofden en de start vier vinghers lang afgesneden, en het ingewand uitgetrokken zijnde, de huid afitroopten, het overighe met water wafchten, en tot spijsse gebruikten. Indien ghy de Genees-konst in-siet: *Plinius* vermengt sijn vlies met het vet van een ander dier, om de ogen te verklaren; *Galenus* ghedenkt de plaaster van *Andromachus*, om de kropsweren en 't voet-evel te genesen, welke Aspis-plaaster genoemt is, om dat'er de asch in gemengt werd.

Galen: ad
Glauc. l. 2.
c. 10. de
Composit.
fl. l. 6. c. 14.

Het onderscheidt van den Aspis is by de Schrijvers veelerley: by *Galenus* is de Land-Aspis, die sich midden in 't land hout: de Swaluw-Aspis, die de Swaluw in verw gelijkt, en sich an den oever der Nijl houd: de Spog-Aspis, die met sijn spog de dieren dood. De eerste is vijf ellebogen lang: de Swaluw-gelijke zijn wit en swart gheplekt: de Spuwer is uit den aschgrauwe gout-geel gheverwt: die arbeiden om den doot van andere dieren in vier uren tijds: Dese door een natuurlijke ingeven houden haar dertigh dagen lang als de Nijl sal wassen in 't hoge land, en doden andere dieren in een ogenblik. Dese asgrauwe en groene hebben behalven haar beet ook een vergiftig spog, en so dun, dattet de enge togt-gaatjes van 't lijf kan doordringen. *Galenus* seft datse met een uitgerekten hals, en haar vergif tot sekere lengte uitspouwen. 't Geen ook by *Porphyrus* werd gevonden: Die van dese gebeten zijn, worden onbeweeglijk, en na een geduerigh danssen als verstijft, met verdrayingh van den hals, trekkingh van zenuwen, ongestadige slagaar, en worden sonder pijn van 't leven berooft. *Bellonius* heeft omtrent de Bruttii een Slang gesien, die een wrat als een knobbel op 't voorhoofd hadde, welchen hy meent dat de Aspis van de oude is; *Dioskorides* beschrijft maar eene Aspis. *Strabo* maakt twee gedaanten van de Ægyptse, van welke de eene een span langh, en mogelijk de Swaluw-Aspis was, d'ander was ses voeten, onder welke de Ptijas oft Spuwer, en de Land-Aspis sonder twijfel bevat werd. By *Ponzettus* zijn'er dry; namentlijk de droge en de langhste, die swartglimmende ogē als een kool heeft; d'ander die sijn hoofd verheft, en met geslote tanden sijn spog uitwerpt, en de Swaluw-Aspis, welkers af-beeldfels wy vertonen. Hier doen wy noch een ander kleine by van ysergrauwe verw, en een derde die groen gevlekt is, welke by de Italianen *Aspido Tormento* ghenoemt is, om dat hy met sijn beet groote pijn verwekt. In Amerika worden'er ook gevonden die metten angel van de start steken. Omtrent Bononie en omtrent de plaats *Malalbergo* ghenoemt, zijn'er van verscheiden verw; die mette tanden wonden, en ook met haar lange angel van de start trachten te steken. De gewonde Boeren binden het gheswollen deel, en worden door genees-middelen in dry dagen genesen.

Onder-
scheid.

Galen: de
Theriac:
ad Pison:

Porphyr:
de Absti-
nentia.

Bellon:
Observat:
l. 3. c. 54.

Plin: H:
N: l. 23.
c. 1.

Aelian: A:
H: l. 3. c. 5.

VII. LID.

Van de Dipsas.

Ambros: l. c.
Naam.
Isidor:
Orig. l. 12.
Ælian: H:
A: 6. c. 51.

NA den Aspis volgt de Dipsas, welchen *Solinus* onder de gedaanten van den Aspis ghetelt heeft. Hy heeft sijn naam van den dorst, die hy verwekt, bekomen, waarom *Isidorus* hem *situla*, oft dorstige genoemd heeft. Hy wort ook *Melanurus* van sijn swarte start genoemd: *Ammobates*, om dat hy door 't sant kruipt: *Prester*, om dat sijn steek als een vurige vlam brant, en om de selve oorzaak ook *Kaufus*: nochtans schijnt'er tussen de *Prester* en *Dipsas* eenigh onderscheidt, ghelijk *Agrikola* schrijft: De *Prester* maakt de gewonde onweeghlijk, als door een geraaktheit, en buiten finnen, en verteert daar na den lijder, door het uitvallen van sijn hayr, een moeylijk jeukfel, en buik-loop: dat ghy van de *Dipsas* niet beschreven vint. *Dioskorides* meent dat de oorzaak van de naam, alleen het onderscheid maakt.

Agrikola de Animal Subterra.

Beschryvingh.
Ælian: H:
A: 6. c. 51.

Isidorus gelooft dat hy so klein is dat hy nauwlijck gesien wert, als hy ghetreden wert: Maar *Ætius* maakt hem een elleboogh langh, welke allenskens dunder wert, met een witagtig lijf, ten deel met rossche, ten deel met swarte plekken onderscheiden. *Softratus* seit dat hy een start heeft met twee swarte strepen geteekent: *Abensina* een groten hals, en een rug an 't uitterste swart, met een heel dunne start.

Galen: l. 11. de Simpl.

Sy groeijen in Afrika en Arabie gelijk *Ælianus* seit. Datse in Lybie en Syrie verkeren, lesen wy by *Lukanus* en *Abensina*. *Galenus* schrijft datse veelrijts by de *Garamanten*, nabuieren van de *Pfelly*, gevonden werden.

Lukanus Pharsal. l. 9.

Van haar aart komt dit voor, datse haar onder de *Struis-cyren* die in 't sant begraven zijn, houden, en datse also de *Indianen*, die de *cyren* voor koppen en mutsen gebruiken, anvalen. Datse by na met een onuitblusselijken dorst branden, en daarom wort ghefeidt datse een droge mont hebben, en met haar vergif al het vocht van 't lichaam verteeren. *Aulus Tuskus* een *Soldaat* van *Kato*, konde nocht met water, nocht sijn eigen bloet versadicht werden.

Vande tekenen van 't vergif: Van de onlijdelijken dorst valt niet veel te seggen, om dat daar nu van gehandelt is. Het water schiet nogt door 't sweet nogt door de blaas af: maar opgehouden zijnde, spant het den buik so op, dat het de waterfugt gelijkt; de overige toevallen, komen met die vande adderslang overeen: Van welke *Lukanus* aldus treffelijk singt:

*So haast Nasidius was van de Slang gebeten,
Die Dipsas wort genoemd, begon hem 't bloet te beten;
't Geen hem 't gesicht onstak, en na de berffen klom,
Strak was hem 't heele lijf gespannen als een trom;
Sijn heel gestalt verdween, hy scheen geen mensch te lijken,
En swol voort boven maat, en 't hart raakt an 't beswijken.
't Vergif doet voort sijn loop door al sijn droeve leên,
En niemand sach de steek, die door 't geswel verdween:
Sijn rusting wierd te nauw om 't dikke lijf te sluiten,
Men sach noit siedend vat sijn vinng schuim so spuiten,
Oft een verwoede Zee so borten van een buy,
Vut 't brullend noorde rak, gedreven na het Zuy,
Als dit vergifigh quyl. Het lijk bleef onbegraven,
Geen vogel wilder an, geen beest soekt sich te laven,*

*Met dat besmette bloed, en yder is verwaart,
Om 't lijk op 't brandend hout te helpen onder d'aard.*

Dat haar beet ongeneeflijk is, schrijft *Dioskorides*, maar datmen nogtans tot het branden en scherven van 't gewonde deel mag komen. *Galenus* prijft seer de *Theriaak* van *Adromachus*. *Abensina* verwekt braken, en prijft waterdryvende middelen, en uitterlijk een *Plaafter* van zout, kalk en oly gemaakt. *Plinius* het afziedfel van *Laurier-bladeren*, en ghezoute kost, daar sterken wijn opgedronken, en tegen den avond weder uitgebraakt.

Plin: l. 11. c. 23. c. 8.

Van 't onderscheid komt nauwlijck yets voor: *Solinus* meent dattet een gedaante van den Aspis is, *Dioskorides* datse t'eenemaal verschelen, *Ætius* betreftse tot dat geslagt van de *Adders* die omtrent de zee-plaatsen verkeren. *Grevinus* onderscheidse met eenige kleine plekken op de start, en datse eerder doen sterven, maar de *Marfise* volkeren stemmen met *Ætius*, en die in de *Poelen* leven noemensse *Adderslangen*, die inde zee *Dipzas*.

Onderscheidt.

Grevin: de Venc. c. 14.

VIII. LID.

Van de Scytale.

DE Slang by de *Latynen* *Scytale* genoemd, wort ook by de *Griekē*, of om haar vorm, oft om dat het woord een stok beduit, oft haar lengte also genoemd, welke een stok oft lange sweep gelijk is. Eenige noemen hem *Sesilia*, om dat hy in 't begin van de winter de *Venkel* schuwt, om sijn gesicht niet te verklaren.

Ambros: l. i. c. 9.

Hy is van vorm so ront en effen, dat men niet kan sien welk het hoofd oft de start is, *Nikander* gelijkt sijn grote met een spa oft schop, andere menen dat hy door de veranderlijkheid der plekken werd onderscheiden; waar van hem *Mantuanus*, de geschilderde Slangh genoemd heeft: Van sijn en het onderscheid van de tweehoofdige Slang spreekt *Nikander* aldus:

Beschryvingh.

*De Pijlslangh zoud byna de Amphibena lijken,
Maar d'eerste moet in start, en dees in veibeyd wyken:
Hy is veel dikker als een staf die mette hand
In 't rond beslagen werd, en als een spa die 't land
Doorsnijt in sijne lenght, ook wonder rad in 't krupen,
Wanneer den Hemel komt sijn vru;gts schoot bedrupen.*

Nikander de Theriaka.

Lukanus dwaalt in sijn beschrijvingh, en *Solinus* lichtlijk uitten selven mede; van sijn aart hebben wy alleenlijk dit, dat hy blinkend van rugh is, mogelijk, wijl hy traag in 't voortkruipen is, om de toefinders an te lokken. Dat hy eerst voor 't scheiden van de winter uitkomt, en sijn huid verleit: Dat hy sich om 't gesicht niet te verklaren van de *Venkel* onthoud; (*Gillius* nochtans schrijft het tegendeel) en dat hy met sijn steek niet dood, maar alleenlijk een ontstekingh bybrengt, gelijk van den angel der *Wespen* oft *Byen* voorkomt.

Aart.

Van 't onderscheid komt niet voor; *Olaus Magnus* vermengt hem mette tweehoofdige.

IX. L I D.

Van de Amphibena oft twee hoofdige slang.

DE naam *Amphibena* komt van *Amphi* en *Bainoo*, om dat hy gelijk als twe hoofden

C 2 ook een

eentweevoudigegang heeft: Anders wort hy ook Amphicephalus genoemd; By *Hesychius* Amphimaina, by den *Etymologus* Amphithe- maina, by *Albertus* Amphizelene, en *Armena*, by sommige Latijnen utrimq; grada, oft weerzyds-ganger.

Sijn beschrijvingh hebben wy by *Nikander* aldus:

*Hier tonen wy een klein en wonderlijke Slang,
Die dobbelhoofdigh is, en dobbel in sijn gang;
Wiens ooghen steeds bedwelmt zyn met een droevigh
duister,
Vermits sijn breede kaak bedekt haar klare luster:
Hy kruipt met bogten voort, sijn buit is swart en digt;
Maar overcierelyk met spikkelen verligt.*

Hy noemt hem klein, om dat het een teere en swakke slangh is: *Hesychius* geeft hem een elleboogs lengte, en seit dat hy een afgeknotte start heeft. Van sijn dobbel hoofd is een groot verschil. *Ælianus*, *Plinius*, *Mantuanus*, en *Lukanus* bevestigen dat, *Matthiolus* beneent het, *Hesychius* seit dat'er angetwijffelt werd. Dat'er nochtans twee hoofdighde Slangen zijn, sullen wy in 't onderscheidt seggen. Hy heeft een aardachtige verw, die de Grieken *Phaion*, de de Latijnen *Pullus* noemen, en wy donker oft swart. Hy doet'er by datse blindt zijn, om datse so breede kaken hebben, datse haar ogen toedrukken; datse met plekken op den rugh teekent zijn, heeft niemant van de voornaamste Schrijvers gheschreven; En men moet in den inhoud van *Nikander* niet *Peristiges*, maar *Peristiches* lesen, 't welk het selfde met *Peristibes* is, want hy kruipt met ghekringhde trekken.

Hy word in *Lemnos* gevonden, maar meest in *Lijbie*, indien wy *Lucianus* geloven. *Agrikola* seit datse an hoogduitsland onbekent zijn.

Van de aart komt dit voor. Dat een swangere vrouw over een twee hoofdighde slang tredende misvalt, en dat hy voor 't roepen van de Koekoek uit-komt, en alleen met sijn stem dood. Eenige beuselen dat hy door de mond baard. *Ælianus* schrijft dat hy in plaats van de start het ander hoofd gebruikt.

Ætius zeidt datter na sijn beet het selfde volgt, 't geen van de steek der *Byen* voortgebracht werd. *Dioskorides* zeidt dat van de steek der *Adderslang*: Dat geschiet mogelijk in 't begin, dit by vervolg van tijd. De geneesmiddelen komen uit het hoofd-stuek van de *Adderslang* gehaalt werden. Dat hy van den wijn-gaard heel haastigh gedoot werdt, hebben wy by *Rhodiginus*. Andere prijzen het zaat van *Mankopbollen* en het beverswijn.

Van sijn gebruik heeft *Nikander* deestig gheschreven.

*Wanneer hy is volgroeit, dan komt de bouman mit;
Die swijt een Olyrak, en dekse mette huid
Van dit twee hoofdigh dier, en laatsesoverdrogen
Eer dat de Krekelsinght, dan krygt die stok 't vermogen,
Om, als een killig vogt de senuw heeft door-saapt,
En dat het rechs gevoel in al de leden slaapt,
Die dove sluimer sngt, en 't swadder te verdrjven,
Door sijn verborgen hut.*

'T geen van de senuwen gheschreven is wort ook van *Plinius* verhaalt. Maar *Ælianus* verhaalt, dat sijn huid dienstig is om de slangen en andere vergiftige dieren te verjagen. Daar sijn eenige in *Westindie*, welke de inboorlinghen *Maquizocatl* en *Tezauhcoatl* noemen, als of men onghiemene slangen seide, want zy worden selden gesien, en sijn anderhalve vinger langh, een pink dik. silver wit, klaar en als doorschijnigh, en kruipen voor, en achterwaarts. In *Brasil* is ook een slang *Ibijara* van de *Brasilianen*, en *Bodty* van de *Tapoujers* genoemd. Hy word geseid twee hoofden te hebben maar valschelyk: Maar die dwalingh is daar uit ghesproten om dat hy mette kop en start wond, en vergiftigt, en de start kan niet wel van 't hoofd onderscheiden werden, om datse van een selve vorm en grootte zijn. Hy is so dik als een kleine vinger, en een voet en twee vingers lang. Sijn verw is blinkend wit als glas, met ringen en strepen getekent, van een bruine oft koperige verw. Hy heeft heel kleine ogen, en nauwlijcx sienbaar, zy hanghen in de huid met een beet als van een naeld: niet ver van 't uitterste van de start heeft hy den aars als andere slangen. De *Portugesen* segghen datter geen geneesmiddel teghen sijn vergif is. Hy leeft onder d'aard en graaft die uit, en voedt sich met mieren.

Hier toe behoren dese dry gheslachten van Slangen die wy hier hebben bygestelt: Eerst het *Brasilse*, dat twee hoofdigh is, en als de *Kreeften* voortgaat: het een hoofd is so breed als 't geheele lijf, en het ander na evenbedeeling van 't lijf. Het ander is by *Ramusius* van *Trapobane*, en van vierkante gestalte, met vier hoofden versien, van welke het een oost, d'antwest, zuid en noorden staan, yder heeft een oog, en daar hy in 't voortgaan het een heenwend, derwaarts draijen sich de andere. Het is een dier met veel voeten, en sijn bloet geneeft seer haastigh de wonden. Het derde word in *Hungarye* ghevonden, is kort, twee palmen langh, sonder start, en overal even dik, ghelyk eertijts *Vitus Hungarius* an *Gesnerus* heeft verhaalt: Deselve verhaalt van een *Zee-twee hoofdighde slang* in de *Engelse zee* gevangen, die twee hoofden met twee ogen versien hadde, welkers een van 't ander nauwlijcx kond onderscheiden werden; Hy doet'er by dat de selve met vier rode strepen over 't geheele lijf verciert was, welke strepen overal met eenige vlokjes heel schoon als de bloemen van de bastaart *Sykomorus*, oft *Vygh-moerbefyeboom*, versien waren.

X. L I D.

Van de Sæfilia oft Blinde-slang.

Den naam van *Sæfilia* is hem van sijn ^{Ambros:} blindheid gegeven. *Albertus* en *Izidorus* ^{l. 1. c. 11.} noemen hem *Sækula Niphus Særialla*. By de *Grieken* word hy *Tijphlops*, en by *Hesychius*, *Kophias* ghelyk als *hardt horende*, om dat hy van dom gehoor is, genoemd: *Nikander* heeft hem *Apemanto* gheenoemt, om dat hy geen sichte

Ælian: l. 9.
c. 23.
Plin: l. 8.
c. 23.

Plaats.

Aart.

Rhodigin:
Antiq:
Lect. 26.
c. 33.

schade toebrengt. By de hoogduitsen word hy blindschleiche, by de huidendaagse Grieken Tephloti Tephleti, en Tephlini; ghelijc *Bellonius* heeft angemerkt, genoemt.

Beschrij-
vingh.

Hy is donker, en bruin ghevlekt, met een weinigh donker rosch. De verwis ter zyden meer verscheiden, en Purpurachtigh met swartachtighe plekken, ghelijc in de donkere Porphijr-steen. De geheele buik is heel swart. Onder den hals, en daer omtrent is hy groengrauw met enige swarte plekken verscheiden. De tanden zijn heel klein en scherp, en die nauwlijk gesien werden, in 't onderste kaakbeen zijns meer en sienbaarljker; De tongh is dobbel; Of hy volmaakte ogen heeft, konde *Gesnerus* inde doode niet ondervinden, nochtans heeft hy angemerkt dat het geheele oogh van de onderste winkbrauw ghedekt wierd, welkers gaatje ten ansien van 't geheele lijf feer klein was. *Alianus* heeft gheschreven dat hy een hoofd gelijk de Visch *Muræna* heeft. Het Wijfje somtijds gevangen zijnde, was uit de beschrijvingh van *Gesnerus* negen duim lang, so dik als de *Scytalis*, met een heel glat vel: In 't midden van den buik was een doorgang; welke gedrukt zijnde, quamen'er ghelijc als ontijdige eyren uit: beneden omtrent de start was een doorgangh voor den drek: De hollen van de oogen wierden meer gesien als de ooghen selfs; daar na bedekten eenighe groote schobben meer het hoofd als het geheele lijf.

Gesner: de
Serpent.

Hy kruipt so rat als de *Kalcidise Haagdis*; sy baard een levende vrucht gelijk de Adderslangen: Een van de Huis-vrouw van *Gesnerus* geslagen zijnde, zijn de levende jongen daar door uitgeworpen. *Plinius* en *Aristoteles* hebben geschreven, dat haar somtijds den buik op-barst, om de veelheid van de jongen. Dat haar vergif de Koe-beesten doodlijk is, lesen wy by *Kotumella*. Haar genees-middel is het vleesch van de Oyvaars, die de blinde slangen eten.

Gebruik-
Gesnerus
in Epist.

Inde Genees-konst heeftse *Oswaldus* gebruikt; want hy den Theriak uitte blinde Slangen met Theriakel-water bereit vooreen zwet-dranc inde pest.

Bellonius heeftse in Land en Waterslangen; doch sonder reden, onderscheiden: hy kan in een gemeene en dikker verdeelt werden, welkers af-beeldsels wy ook geven. De Portughesen hebben de slangh, die de Brasilianen *Ibiara* noemen, den naam *Sega* gegeven; die de Topoujers *Bodty* noemen; hy is so groot als de kleinste vingher, omtrent een voet en twee vingers langh: Hy is wit, blinkende van verw als glas, en is met ringen en fraye strepen die bruin oft koperachtigh zijn getekent; hy heeft heel kleine en nauwlijk sienbare oogen, sy hangen an de huid met een beet, als de steek van een naald: Niet ver van 't einde van de start heeft hy een aars ghelijc de andere Slangen; Het hoofd kan niet wel van de start onderscheiden werden, om datse van de selve grote en gestalte zijn: Hy wond soo wel mette start als mette mond. Hy leeft onder d'aarde, en graaft die uir; sijn voedsel zijn Mieren. De

Markgr:
H. B. B.
c. 13.

Portugesen seggen datter geen genees-middel tegen is.

XI. L I D.

Van de Kenkrus.

DE naam van Kenkrus hebben de Laty-
nen van de Grieken ontleent: Want hy word by dese Kenkrus Kenkridias Ophis, ghelijc by *Dioskorides* gelesen werd, Kenkrines, en Kenkris, gelijk by *Nikander*, Kenkrine by *Varinus*, Kenkrites en Kenkrias, by de woord-beschrijvers genoemt: Maar word also van de Geers genoemt, oft om dat hy met stippelen als Geers verciert is, oft om dat hy ten tijde van de Geers sich verthoont, gelijk de schrijver heeft nagelaten, oft om dat hy met het bloeijen van de Geers schadelijker werd, ghelijc *Aetius* meent, oft om dat hy de warmte van de Geers gelijk is, gelijk *Avisenna* en *Olaus Magnus* gewilt hebben; daarom word hy ook *Miliaris*, dat is Geers-slangh genoemt: Ons behaaght de eerste afleidingh best. *Nikander* noemt hem *Leonta* oft Leeuwen-slangh, oft om dat sijn schobben als de Lybise Leeuw met verscheide tekenen zijn onderscheiden; oft om dat hy sich als de Leeuwen met een opgerichte start tot vechten bereit, oft op de wijs der Leeuwen het menschen bloed suipt. Eenige hebben hem *Pijlslangh* genoemt, maar qualijk, gelijk in 't volgende sal blijken: Het is de *Famuzus Arafis* van *Avisenna*, oft verscheide geverwde slangh; by *Albertus Arachis*, *Kentris*, *Miliaris* en *Falivifus*: Of de *Serpa Serena*, een *Sisilise Slangh*, die witachtigh in lenghte een menschen lijf, in dikte de voorhand gelijk, en vergiftig is, gelijk *Massari* an *Gesnerus* schrijft, totte Kenkrus kan betrokken werden, wyl hy daar geen tekenen bygestelt heeft, is swaarljk te seggen.

Naan.
Ambros:
de Ser-
pent. l. t.
c. 12.

Nikander
in Theri.

Hy is twee ellebogen langh, van ghestalte, dik, spits aflopende, en groengheverwt na 't geel hellende, welke meest omtrent den aars sich verthoont: *Lukanus* schrijft dat hy de *Serpentijn* oft *Slangsteen*, welke van *Thebe* overgebragt werd in veel vlekken gelijk is. *Nikander* besluit niet ten ansien van sijn lenghte oft dikte, oft dat hy grooter oft kleinder werd gevonden, maar hy seit dat hy geheel gevlekt is.

Beschry-
vingh.

Lukan:
Pharsal:
l. 9.

Sy worden in *Lemnos* en *Samos* gevonden, daar den bergh *Mosijklus* is, hier van seidt *Nikander*.

Nikand in
Theria.

Wanneer de *Somer-lit* betoont haar volle krachten,
Verschuilt hy sich in 't bosch; daar leit hy op te wachten,
Tot dat het tamme Vee daar om te laven komt;
Oft dat haar Hoeder sich tot rusten neder kromt
In 't koele blader schauw der opgeschote dennen,
Dan valt die Rover uit, tot scheuren en tot schennen.

De toevallen die na den beet van de Kenkrus volgen, zijn die vande *Adderslang* gelijk: Maar voornamentlijk vergadering van water in den onder-buik, ghelijc *Nikander* heeft angeteekent, oft gelijk *Dioskorides* en *Agineta*, eerst een verrottende sweeringh, daar na een swelling van het deel, ten lesten de slaapsugt,

Vergif.
Genees-
middelen.

Erasistratus geloofde datte lever, de kronkel en dunne darm, met een grote verrotting bevangen wierd. De genees-middelen zijn van dat getal, die tegen de beet der Adder-slangen gebruikt werden; daar boven wort de wilde *Satureia*, de wortel van de heidense Munte, van de *Gentiana*, en *Aristolochia*, en voornamentlijk 't vleesch van de *Oyvaars*, en ook de andere leden geprezen.

Plin: H: N:
2. c. 22.

In 't heetste van de somer verkeert hy op de bergen, en alle braam en doorn mijdende, gaat hy een rechte wech in, verwart de andere dieren met sijn start, en haar de krop-aderen afbytende, suigt hy haar bloed uit.

XII. L I D.

Van de Akontia oft Iakulus, anders Pijlslang.

Naam.
Ambrosius
de Serpent:
1. c. 13.

DE se slang word by de Grieken *Akontia* om dat hy sich als een pijl beweegt, by *Hezychius* *Akantifus*, by *Nikander* *Akontile*, by *Varinus* *Akontixus*, en by de Latynen *Iakulus* gheuoemt. De schrijver van de natuur noemt hem om sijn snelle beweging, vliegende slang. *Atius* *Kenkrites*, *Kenkria*, *Apis*, *Akontia*: Andere *Kersijdrus*, *Sylvaticus*, *Akora*, *Abensina*, *Kofesati*, en *Altarat*: De inwoonders van *Lemnos* *Sagittarius* oft *Schutter*.

Beschryvingh.
Bellon:
Observat:
1. 2. c. 16.

Die *Bellonius* ghesien heeft was dry handt breed langh, en een vinger dik, asgrauw gheverwt, onder den buik wit, omtrent den rugh gheschobt, omtrent den buik met platen versien. Van den nek liepen twee witte strepen over den rug totte start toe. Daar na wierd hy met swarte plekken als oogen onderscheiden, soo dat hy van sommige *Lentikularis* oft ghesproeide genoemt is. Van die, welkers beelden, de Raad van Bononie in haar Raadkamer heeft, staat aldus by *Ambrosius*: Hy is van de dikte alseen stok, omtrent dry voet langh. Hy heeft een groot hoofd, asgrauw gheverwt, het overighe lijf is donker behalven den buik, die wat minder bruin is.

Plaats.
Lufianus
in Dialog:
de Dipfad.

Sy worden in Hooghduitland niet gevonden gelijk *Agrikola* verhaalt. Datse in *Aegipten* en *Lijbie* verkeren hebben *Lufianus* en *Marsellinus* geschreven: sy zijn ook in Noorwegen van *Olaus Magnus* ghesien, van *Bellonius* in *Lemnos* en *Rhodus*; of sy in *Kalabrie* en *Sifilie* zijn, gelijk van *Matthiolus* verhaalt is, staat in twijfel. Die van daar van de omlopers gebracht werden, worden *Boæ* en *Serperiginæ* genoemt: Sy hebben langhe scherpe vleugels, van 't hoofd tot op 't midden van 't lijf waar mede sy haar inde hoochte konnen verheffen.

Vergif.

Haar beet volghen zwaarder toevallen als die van de Adderslangh; voornamentlijk verrottingh en verteringh van vlees. De geneesmiddelen konnen uit het Hoofstuk van de Adderslangh genomen werden.

Aart.

Van haar aart is dit alleen bekend; datse so inde verborge plaatsen van de openbare wegen als op de bomen met het hoofd onder de bladeren verscholen haar verhouden: datse als een pijl in 't kruipen voortschieten, en so heftigh, datse een ruimte van twintigh elle-

boghen overspringhen, en dat die op de aarde leit, sich eerst 't samen-wringht eer hy sijn sprongh doet.

Sijn gal heeft haar ghebruik in de Geneeskonst. *Atius* maakt vā deselve met de schijtske een oogmiddel tegē de langduirige star. Gebruik.

Albertus seit datse van tweederlei gheslaght zijn. Dat eenige den doot sonder gevoelen anbrengen. Andere met langhduirige pijnen moeylijk vallen: Maar gelijk dat onseker, en met niemands ansienlijkheid bewesen is: Also is het seker datse van geen eenderlei geslaght zijn. Want de *Texmineni*, dien zy ook *Mikoatl* noemen, is een slang, by de *Quanahuacensers*, heel lang en dun, hoedanig ook haar hoofd is, met een blauwen buik, en donkeren rug. Hy werpt sich van de bomen op de menschen, en in der menschen ogen. Hy is heel vergiftig, en gaet recht voort, nocht wringht sich in geen bogten. Die ook welke in 't landt van *Surich* den boer so in den arm gewond had, datse geheel van vleesch ontbloedt wierd, was so dik als een stok, dry oft vier voeten lang, en uit het geslaght van de pijl-slangen. De *Akontias* van *Bononie* verschilt ook van de *Iakulus* oft pijl-slang van *Bellonius*. *Ambrosius* noemt hem een ander: Die in *Hungarije* ook kortstarten genoemt werden, van welke boven yets geseit is, schieten ook van verre als een pijl op de menschen. By de *Indianen* wordener op de velden en onder de aarde enige gevonden, die heel snel voort kruipen, en de menschen voornamentlijk op die tijdt als zy jonghen hebben, aanvallen. In *Spanjola* zijn heel kleine groen gheverwt, die mette start alleen an de takken van de bomen hangen, en met het overighe lijf afhangende, de voorbygaande quetsen. By de *Sabeers* zijn rood-verwighe, een hand-breed lang, die op de menschen springen, en niet alleen met haar steek, maar ook met anraken beschadighen; Ten lesten de uitleggher van *Nikander* schrijft dat niet alleenlijk, onder de naam van de pijl-slangen dese komen, daar van wy gehandelt hebben, maar die heel snelle en onschadelijke, Hier toe behoort de slang *Polpoch* van welke *Nieremberg* aldus spreekt. In de velden van 't landschap *Iukatra*, is een wanschappen geslaght van slangen, ten meesten drymaal negen duim lang, so dik als een arm, uitten donker gheverwt: Maar van 't hoofd vijf duim lang, uitten swart en witte verscheiden, met een breed plat hoofd, groote glinsterende oogen, en een start het overighe lijf in dikte niet wijkende, niet ongelijk de *Scorpioen*, met vreselijke klauwen als een kat. En dit dier is niet op eene wijs schadelijk, maar het steekt mette start, en bijt mette mond. Men seit dat dese slangen veel an de bomen hangen, maar als zy met haar steek, haar vergif willen schieten, volgen sy, indien sy op de aard leggen den mensch van verre. En mette start boven haar hoofd gekrult, rollen sy haar na den mensch, dien sy so lichtelijk in halen, maar als sy op de bomen hangen, voegen zy de start sodanig an 't hoofd, datse een boog afbeelden, en schieten so sonder eenig gerugt dat men kan gewaer werden, Onder-scheide.

Nieremb:
H: E: 12.
c. 29.

Ælians:

Nieremb:
H: E: 12.
48.

op

op en om den mensch. Haar wondt is doodlijk, en het vlees rot binnen dry dagen van de wonde af; De benen van vlees ontbloot, en tot een gele verw veranderende, geven fulken vuilen stank van haar dat al het gheslaght der Roof-vogels daar toe angelokt werd. De Inboorlingen seggen dat door de steek geen heel groote pijn verwekt werd, maar dat eerder al het gevoel vergaat en verdooft, en de mensch ghelijk als volgedronken sterft: sijn stem oft geluid is dat van de Quakkels niet seer ongelijk, 't welk, behalven dat 'et verder ghehoort werd, den naam van de Slang, 't welk wy gesfeit hebben Polpoch te zijn, uit drukt, niet sonder groote schrik en vlugt van de inwoonders.

XIII. L I D.

Van de Dryinus oft Eyke-slang.

N Na de Akontia volgt de Dryinus; So om dat sijn afbeeldsel heel wel mette pijl-slang van *Bellonius* over een komt, als om dat hem *Scaliger* om de gelijkheid van de pijl-slangh niet heeft afgescheiden, hy heeft veel namen ghekreghen. Van *Scaliger* en *Grevinus* wordt hy *Querkulus*, 'by de andere *Ilicines*. Van de Grieken wordt hy *Dryinus*, *Dryines* van drijs, dat een eyken-boom beduit, om dat hy oft in de eyken bomen schuilt: oft om dat hy van de horssels gequelt zijnde in de eyken vlucht: oft om dat hy met schobben de eyke schorssen gelijk bedekt is: Hy word ook *Chelydrus* genoemt, om dat hy met sijn ruwe huid de Schildpad gelijk is. Ook *Kijlindrus*, en by seker schrijver *Alidrat*, oft *Cherifidal*, die daar by doet, dat hy rook uitte aarde verwekt, en niet als in 't binnenste van Afrika gevonden werd: *Andrias* noemt hem *Olao*, *Abensina Durissos*, *Albertus Glandosa*, en de huidendaaghe Grieken *Dendrogali* ghelijk *Bellonius* schrijft. Enige willen dat hy ook *Brijinus*, en *Hydrus*, oft *Cherfidrus* genoemt is. *Brijinus* om dat hy dikmaal de moschagtige plaatfen verlatende (want brijin betekent het ruige mosch van de bomen) de weiden en natte landen kiest, daar hy een geslagt van Spring-hanen, en de onvolmaakte jongen *Kink-vorschen* vangt. *Hydrus* oft *water-slangh*, om dat hy in de lage vogtighe landen ook gaarn verkeert.

Aglicola:
de Animal:
Subter:

Wottonus:
l. 6.
de Diffe-
rent: Ani-
mal: c. 20.

Belloni:
Observat:
l. 3. c. 51.

In sijn beschrijvingh zijn de schrijvers heel verscheiden. *Nikander* voeght hem een hooft toe, dat van de *Water-slang* gelijk, en een witte rug. *Agrikola* een lengte en dikte van een middelbare paling, een asgrauwen rug; in 't hooft is hy met d'ander een stemmig. *Wottonus* geeft hem de lengte van twee ellebogen, een vet lijf, ruwe schubben, daar kleine vliegen in nestelen, een swarten rug, een hooft de *water-slang* gelijk, maar breeder en niet so spits. *Bellonius* schrijft dat hy somtijds so groot wast, dat hem een Boer in een sak ghesteken, gheen twee mijlen sonder rusten konde dragen. De selve heeft een vel met hoy gevult, dat soo dik als een arm was.

De eigenschap van sijn vergif, heeft *Nikander* aldus naukeurig beschreven.

*Soz de Dryinus in hand oft voeten knelt,
Ontset sich 't heele lijf, de wond wort swart en swelt,
't Verstant word overstolpt, het glinsteren van de ogen
Vergaat, het hart begint van droefheid uit te drogen,
En 't heele lijf van smert; ook maakt sijn vuile beet
Den mensch so duiselig en grilligh, dat hy bleet
Gelijk de Schapen doen, oft d'ongetamde Bokken:
Het water dat word bleek, sijn maagh begint te
nokken;*

*sijn leden worden traagh van quade sluimer-sucht,
Sijn mond die klappert and als in een koude lucht:
Nu braakt hy niet als gal, dat maakt hem droghelippen,*

*Dan niet als suiwer bloed, dan is het op het lippen
Dat hem de flauwe ziel al bevende ontglijt,
Ten zy een heelsaam kruut hem van de doot bevrijt.*

Die toeval van 't bleten hebben *Ætius Ægineta* en andere ook bevestigt. *Ælianus* schijnt alle die andoeninghen, den beet van de *Dryinus* toe te schrijven, welke in de *Chelydrus* voorkomen. Hy meent dat de wortels van de *Eyken* sijn vergif tegen staan, want dese gebogen, en van boven tot beneden gedrayt zijnde, ghelijken het lijf van de kruipende *Dryinus*. *Dioskorides* prijft de *Aristolochie* met wijn, *Grevinus* de gestampte *Orego* op de wonde gheleit, en *Loogh* met *Oly*, en ook den *Thriaak*.

*Ælianus: H.
A. 2. c. 17.*

*Porz:
Phitog: 2.
cap. 2.*

XVI. L I D.

Vande Elops en Elaps, oft Herte slangh.

DE Elops oft Elaps word van *Nikander* onder de onschadelijke Slangen gestelt, eenige menen dat hy so genoemt is om dat hy geen gesicht heeft, en vermengen hem mette *Saxilia* oft blinde Slangh; andere trekken dat van *Elaphus*, dat is een Hert, 'tzy oft om datse als Hertzen vreesachtigh zijn, oft om datse snel in bewegingh zijn. *Bellonius* gedenkt an seker Slangh van 't Eylandt *Lemnos* die *Laphiarighenoemt* werd, en meent dat hy de selve is die by de oude *Elaphis* ghenoemt wert: *Fallopis* maakt ook van de selve gewach, welke hy *Anguis Cervonis* en *Anguis Cerverinoemt*; maar wijl hy die *Kaprimulgus* oft *Geyten-melker*, en dese *Anza* noemt, met welke naam te *Padua* de Slangh van *Æskulapius* genoemt wert, moetmen besluiten datse van die verscheiden zijn.

*Ambrosius:
de Serpenta
l. 1. c. 15.*

*Bellon:
Observat:
l. 2. c. 51.
Fallap: de
Tumores:
b. 14. c.
22.*

Van sijn beschrijvingh spreekt *Ambrosinus* aldus: De *Monnikken* die over *Mesue* uitlegingen gemaakt hebben, schrijven datter eenige *Herte-slanghen* gevonden werden, die swarte ghelijk, die in veel landschappen en voornamentlijk in *Apulie* heel bekend zijn, en weinigh vergif hebben, waar sy mogelijk dese door de boas willen verstaan hebben. Wy hebben in de oeffenkamer van de doorlugtige Raad van *Bononie*, welke eertijds den geleerden *Vliffes Aldrovandus* toebehoorde, een beeldtenis van een slangh gesien, van omtrent dry voetē lang, welkers buik geel, den rug vaal, met dry swarte strepen, van 't hooft totte start door-

*Beschrij-
vingh.*

doorlopen, getekent was: Onder dat afbeeldfel staan dese namen gheschreven. De Elope, oft Elape, mogelijk van *Nikander*. De Elaphis van sommige, de Laphiati van de inwoonders van 't Eyland Lemnos by *Bellonius*, ook mogelijk Elephantias en Cervone genoemd. Waarom wy, op dat de lefers de gestalte van dit dier kunnen beschouwen, de selve in dese plaats vertonen.

Plin: H. N. 32. c. 5. Na sijn beet volgen krimpelingen in den buik: Indien de Elaps van *Aetius*, de selve mette onse is. Tegen die zijn de gemeene geneesmiddelen, en voornamentlijk die het water drijven vorderlijk, als mede gefoute spijs.

XV. L I D.

Van de slang van Aeskulapius.

Ambrozi- nus de Serpent. 1. c. 16. *Ælian*: H. A. 8. c. 12. **D**E slang van *Aeskulapius*, is den naam van sijn beschermer *Aeskulapius* ghegheven. Hy word ook enkelijk slang genoemd, en dat door uitnemenheid: Mogelijk om dat hy alleen onder alle Slangen onschadelijk, en weldadig is. Hy wort by *Ælianus* *Pareas* genoemd, de Grieken schrijven *Pareia* en *Parua*, om dat hy de kaaksbeenders enigfins bol heeft, oft om dat hy een fachte en lieflijke stem heeft. *Lukanus* noemt hem *Pharia*, andere *Pagerina*. By *Hexychius* en *Varinus* word gelesen *Purrias*, van sijn verw alsof genoemd, welken ik twijfel of de selve met dese is.

Beschry- vingh. Indien gy sijn vorm besiet, hy is langachtig, donkergeel oft liever groē als parey geverwt, maar omtrent den rugh meer swart. Het onderste deel is witachtig uitten donker groen; In sommighe vertoont sich een teken van een kruis, uit sijn schobben, indien wy sommighe geloven, t' saam gheset. *Ælianus* seidt dat hy breed van muil is. *Ovidius* seit dien welketen tijde van de pest te Romen was, met een kam verciert te zijn, mogelijk door een Rijmers toelating. Sijn Kaaksbeenders zijn weer-zyds met veel seer scherpe tanden versien. In sijn nek vertonen haart wee kleine uitpuilingen, daar een ledighe plaats tussen beide is. Wy vertonen hier sijn gheraamte; In de selve is het navolgende van *M. Aurelius Severinus* angemerkt.

Zootom: Democrit: p. 363. Hy heeft geen strotten hoofd, maar 't hoofd van de lochtader is rond, en afghesneden als een fluit, al waar de wortel van de tong begint, te weten dicht an het onderste kaakbeen. In den rok van de pensak zijn veel blaasjes als kleine eyertjes. De lever leit veel hogher als de maag. An 't einde van dese niet, van die, hangt de galblaas, die uitte de holle ader fakt. An d'ander zyde leit een kleine roode milt, een boon gelijk. De grond van de maag scheid by na 't gehele lijf. De nieren die lager leggen, zijn naast an de lijf-moer, an dese sent de holle ader twe grote takkē: de darm is by na een, hoe wel *Baldus Angelus Abbatius* de Kronkeldarm verdeelt. De hoorn van de lijf-moer is an de holle ader gehecht. Onder de milt is een klier als een ey, welk an de gront van de maagh vast is, maar an de klier de gal weg, den selven tot den darm toe doorborende.

Hy word op veel plaatsen gevonden, in Hooghduitland, Italie, Spanje, Polen, en z: Ook in Asia, Afrika, en Amerika. In Italie leven zy so gemeensaam by de menschen datse ook in de bedden gevonden werden; 't Selve gheschiet ook dikmaal in 't eyland Lemnos, gelijk by *Leo Allatius* te lesen is.

Aart. Plin: H. A. 1. 29. c. 4. Van haar aart kan geseit werden, datse wel sagt en goedaartig zijn, maar datse vergramt en getergt ook stekē. *Plinius* seit datse alle maanden door de Maan angehitst werden. *Ambrosinus* brengt een voorbeeld van een Jonghman by, die als hy hem t'famen wilde knopen, soo gebeten is, dat by veel bloeds uitstorte. Sijn uitwerpsels ruiken als Muskus, maar niet van alle, en opalletijdt. Sy wierden eertijds te Rome in de huisen onderhouden. Ten waar seit *Plinius*, dat haar saet door den brand verdelght wierd, men soud haar vrughtbaarheid niet kunnen wederstaan.

Plin: 1. c. Van haar gebruik spreek *Plinius* aldus: De levende ghevat en met water gestamt, is vorderlijk, indien de gewonde daar mede ghestoof werd. Ook gelooft men datter veel goet tot geneesmiddelen in hem steekt, en word daarom *Aeskulapius* toegewijt. *Demokritus* maakt uit dese eenighe wanschepzels, om de redenen der vogels te kunnen verstaan.

Onder- teheid. Sy zijn van tweederley geslaght, het een bleker, en 't ander swarter, welkers beeldenissen wy vertonen. *Wottonus* maakter ook so veel vande Sijrise: enige zijn koper verwig, andere swart; Na den beet volghet een zwellen en kleine ontstekingh. Die haar in Afrika, en op den berg *Ziz* in Mauritanie verhouden, soeken op den middach de kruimelen van de tafels; zodanige getuight ook *Scaliger*, dat ter by de *Bigerons* inde Pyrineen gevonden werden. In Norwegen worden se met Koeye en Schape-melk gevoed, en leggen dikmaal in kinder-wiegen om haar te bewaren: Maar indien sy somtijds door den brand der huisen verdelght werden, oft de inwoonders van de pest omkomen, verbergen sy haar in holen, en zetten so geweldigh voort, datze de inwoonders beswaarlijk vallen. Van dit geslacht was diegene, welken eenen *Marzus* te Venetiē omvoerde, en van *Gesnerus* beschreven is: Hy was schoon en geelachtigh van hoofd, swart van lijf, met purpure vlekken getekent. Ter zyden liep een strep in de lengte, die een weinigh boven de start eindighde, en een handt-breedt onder 't hoofd begonde. Hy was viermaal negenduim en vier vingers lang, en uit 'et oosterdeel overgebragt. Dat hy niet vergiftig was bleek daar uit, mits den omloper sijn hoofd in de mond stak; In de dunste Slangh van alle, welken de Neapolitanen om zyn onschadelijkheid *Angiolera*, en die van Bononie *Bisognola* noemen, komt dit sonderling voor. Het hart rijft met een blinden hoek na de grondtvest van 't selve, welke met het gehele lijf, en het angehechte vat, de gedaante van een schoe maakt. De lever is dobbel, soo in de lengte, als breedte. De hoorns van de lijf-moer zijn als in de Slang, Geitemelker genoemd,

Allat: in l. de Opinio- nib: gta- cor:

Aart. Plin: H. A. 1. 29. c. 4.

Plin: H. N. 1. cap.

Plin: 1. c.

Onder- teheid.

Scaliger: in Exerci- tat:

Severinus: Zootom: Demokrit: p. 363.

noemt; sodanigh is ook de Lijfmoer, die de twee zaat-blaasjes hier en daar na die vorm verspreit.

XVI. L I D.

Van de uitlandse Aartslangen, en voornamentlijk de Indize.

I. S T I P.

Vande Boifninga, oft Teutlakokauhqui.

DE uitlandse slangen zijn veelerley, welke wy hier onder ses stippen sullen beschryven. Onder de eerste stellen wy de Boifninga, welke de Brasilianen Boifninga, en Boiquira, de Tapoujers Ayng, de Portugefen Kaskavel en Tangeder, de Neerlanders Ratelslang, en de Mixikaners Teutlakokauhqui noemen. Ik sal van haar dry beschryvingen geven, om dat de afbeeldfels verschelen, van *Mark graaf*, *Pizo* en *Nieremberg*. By *Mark graaf* is het een Slang vier voeten en dry vingers lang, met een lijf in't midden dikker, en na beide uittersten dunder, maar in't midden daar hy dikst is, ghelyk een Menschen arm omtrent den elleboog: sijn buik is plat: sijn hoofd ghedrukt, anderhalve vingher langh en breed: de ogen zijn klein, de tongh is rond en dobbel, onder alle sijn tanden heeft hy vier groter als andere, krom, wit en scherp als een doorn, welke hy achterwaarts kan verbergen, en nstet tant-vleesch bedekken; op de hant heeft hy schobben, maar niet heel hard: de geheele rug is met een bleek geele streep verciert, bestaande uit Teerlinghs-wijse haken, met swart gefoomt, maar yder tusschen-ruimte van de haak is donkerachtig; de zyden van't lijf zijn geelachtigh, en met swarte teerlingen onderscheiden; te weten de dobbele rye van de swarte teerlingen, an yder zyde, en an yder hoek van den haak der ketting van den rugh, past een zydige teerling van de eenere rye, en die van d'ander rye past weder op de tusschen-ruimte der haken van de kettingh der rugh: de buik heeft grooter schobben als d'ander, uit den bleek-geel, maar an de start is in't einde een vierhoekigh lichaam ghewassen, een weinigh plat, bestaande ghelyk als uit geschakelde haken, die op een sonderlinghe wijs op malkander passen, waar mede de Slangh een gheluit als een Sijmbal maakt, 't geen van verre kan ghehoort werden; en soo veel jaren als de Slangh heeft, soo veel deelen heeft dese ratel: Een Slangh van thien jaren heeft een ratel twee vinghers langh, oft een weinigh meer, en meer als een halve vingher breedt: Sy bestaat uit een glatte, effen, droghe doorschijnende stoffe, uitten witte en aschgrauwe donker-rofch. Het is een seer vergiftige Slangh, nocht het tegen-gif bekend.

Pizo de Med: Bras: fil: 1. 3.

Van de selve slangh spreekt *Pizo* aldus: De Slangh Boifninga, welchen de Spanjarts Kaskavel en Tangeder noemen, om dat sijn start als een bel geluid geeft, word overal op

de wegen en omwegen ghesien, en kruipt so snel of hy vloogh. An dese soo schadelijke Slangh heeft de natuur als tot een waarschouwingh, een bel gehangen, op dat yder door dat geluid vermaant zijnde, sich tijdelijk voor die anstaande vyand soude verhoeden: Hy is so dik als een arm, somtijds vijf voeten langh, met een dobbele tongh, lange scherpe tanden, donker geverwt, na't geel hellende. Alle jaren wast hem an de start een lid daar hy mede beschadicht, met 't welk hy den mensch, dat in den aars stekende, terstond ombrengt; Maar 't vergif dat hy mette mond oft tanden toebrenght, beneemt het leven langhzamer. Uit de wond loopt terstond een bloedigh etter, het vleesch word blauw, en de sweringh kruipt allengskens voort. Men moet terstond antrekkende genees-middelen, die de wond verwijderen, scherven en laat-koppen gebruiken, en indien het gewonde deel kan onderschept werden, het selve met een bant Jakape van de Brasilianen genoemt, binden; op welk genees-middel sy haar seer vertrouwen, oft ook ten lesten brant-middelen gebruiken. Ondertussen wijl het vergif na't hart kruipt, moetmen sorg dragen om dat innerlijk te versterken met een dronk van Tipioka, en voort met sweedranken sich behelpen. Het gereetste genees-middel van alle, dat dese Heidenen tot den beet van dese oft andere slanghen gebruiken, is het hoofd van de beschadigende Slang self, 't welk sy stoten, en also plaasters-wijs warm op de wond leggen: Tot welk middel sy noch in allerley beet, het spog van een nuchteren mensch byvoegen, met 't welke sy het deel gedurig strijken (*Plin. l. 7. c. 2. Galen. l. 10. Simpl. Scaliger in Historia Animal. l. 11. c. 18.* bekenen ook de kragt van dit spog) en sy steunen so seer op dese twee tegengiften, datse wanhopen, indien sy hier door niet uitwerken. Ik heb dese en dierghelyke genees-middelen, die haar de lange ondervindingh geleert heeft, als de nood sulks eyschte, gaarn nagevolgt. Ondertussen niet nalatende 't geen ons van de eerbiedighe oudheid, en andere schryvers naghelaten is. Op dat ik niet soude schijnen alte hardnekkigh an dese nieuwlingen, oft te zeer an d'oude te hangen.

Nieremberg noemt hem de Koningh van de Slangen, en heeft dit van de zelve: De kruipende dieren zijn niet zonder ghebruik, en sy vermeerderen niet minder met haar nederigheid de mogentheid Godts, en niet minder sijn goedheid door haar schadelijkheid: Godt weet met het alderflimste te helpen, en met vergif te genesen. De genees-konst heeft een ruim ghebruik uit die schadelijke beesten gevonden. Het begin vanght hier an met een geslaght van de wreedste Slanghen, 't welk de Indianen Teutlakokauhqui, oft Koningh der Slanghen, de Spanjarts Vipera, 't zy oft om de ghelykheid van 't hoofd met de Adder-slangh, oft van 't vergif; Deze Slangh is vier voeten oft meer langh, en als hy middelbaar dik is, een menschen voet breedt; met een scherpen

D rug,

rug, een hoofd als een Adder, een buik uitten witte geelachtigh, an de zyden met blinkende schobben bedekt, maar tuffen beide met donkere strepen vermenght; den rug is donkerverwigh, maar met geele strepen die haar op den rug-graad doorsnijden verciert. Daar zijn veel onderscheiden van dese Slangh, die weinigh van malkander verschelen, maar met haar steek doden, indien haar vergif niet geswind te gemoed gegaan werd. Gehandelt of geterght zijnde, kromt hy sijn kop heel ongelijk t'samen, en verhoed sich sodanigh, dat hy sich an alle kanten voor ongeval beschermt. Daar is bedacht de gewonde leden in d'aarde te begraven, en die daar in te laten blijven tot dat de pijn gestilt, oft de siekt genesen is, en dat meesten deel met een goeden uitval: Hy loopt over de klippen seer snel, maar over d'aarde oft vlakke so snel niet, dat wonder is, waarom sommige Mexicaners hem den naam van wind ghegeven, en Hoakoati gheenoemt hebben: Soo veel jaren als hy oud is, so veel schellen groeyender an sijn start, die an 't achterdeel van de start als wervel-benen vast zijn; de ooghen zijn swart, van middelbare grootte: In het bovenste kaaksbeen heeft hy Hondstenden, daar hy sijn vergif mede uitschiet, want an weerzyden van de mond staan boven inde opperkaak vijf kleine tanden, maar die van een yder inden geopenen mond kunnen ghesien werden. Hy gaat met boghten voort: Den gewonden barst de huid over 't geheele lijf met kloven, en word gheseyt binnen vier-en-twintig uren na den beet te moeten sterven. D'Indianen die haar vangen houdense onbeschadicht by de start neerwaarts hangende, maar sy wringhen niet te min haar hals, en ratelen met haar schel oft ratel, en krommen haar an alle zyden, en doen alle vlijt om haar vangher te moghen beschadigen. Veele die de selve in haar huis opvoeden en tammen, verhalen datse een jaar langh sonder eeten oft drinken kunnen leven, en dat haar afghesneden hoofd in thien dagen by de Panusensers (onghelooft) tot de dikte en lengte van een dybeen uit-wast. Datse konnen getamt werden, is veelen bekend, diese in huis tot vermaak opvoeden. Sy schieten haar vergif uitte hontstenden, die hol zijn. Ook seggen sommige datse een levende vrugt voortbrengen, maar valschelijk, so uit het verhaal van andere blijkt. Als hy gewondt zijnde, gram wort, maakt hy groot gerammel met sijn ratel, en verheft sijn hals met vervaarnis vande toesienders, maar bijt niet ten zy getrapt oft getergt. Mette hontstenden (tot ghebruik bewaart) prikken de Mexikaanse Genees-meesters den hals en nek, om de hoofd-pijn te stillen, en besmeren met het smout van dat vergiftige beest de lendenen tegen de pijn der selver, en andere pijnelijke deelen van 't lijf, en verdrijven ook daar mede de geswellen. De Indianen eeten haar vleesch, en stellen voor seker datse beter en angenamer als Hoender-vleesch zijn. In een doek gewonden zijnde, wordt haar wreechheit so versagt, datse van een Kint, sonder be-

kommering oft letsel, konnen gedragen werden. Men seit dat het hoofd van dese Slangh om den hals ghedragen, gelijk dat van den Adder de siekten van de strot en de koortfige geneest. Sy genesen ook de steek van alle Rattel-slangen, met twee onffen menschen-drek, met eenig bequaam water ingegeven, oft met het kauwen van Pificti en op de wond geleid, ook met het bloeyfel van seker gemene boom van de nieuwe werelt, gestoten en opgeleit. Tot dit quaad is ook seer gevoeglijk de Chiapato, welke in hete landen voortkomt, en in nieuw Spanje byna overal: Daar is noch een ander Slangh Teutlakoutraukqui genoemt, somtijds vijfmaal negenduim lang, en een arm dik, en den ander van de selve naam, soo in vorm als in wreechheit van vergif niet ongelijk, als mede inde Ratel die hy an de start heeft: Maar de verw van dese is swart, na 't geel hellende, met bleke plekken (gelijk ook in de andere) die malkander dwars doorsnijden: Men seit dat de kraght van 't vergif van dese sodanigh is, dat het niet alleenlijk mette steek, maar met anraken beschadicht, waar van hy den naam heeft.

II. STIP.

Van de Ibiboboka en Boiguaku.

DE Ibiboboka beschrijft *Markgraaf Pi-* Markgr: H: B. 6. c. 13. Pifo Med. Brasil: l. 4.
 20 Dese spreekt van de selve aldus: Ibiboboka is by de Brasilianen een schone Slang geseit, en by de Portugesen Kobre de korais gheenoemt, hy is twee voeten langh, maar een duim dik, sneeu-wit, en met swarte en roode plekken onderscheiden. Sijn beet is heel vergiftig, het vergif neemt het leven niet haastig weg, maar 't kruipt langzaam voort: Het wort genesen mette plaaster van 't hoofd der selfde Slangh ghemaakt, en opgeleit: ook trekt het poeijer van 't kruit Nhambi, en het zap van de bladeren van de Kaäpeba en Kajatia in de wondt gesproeyt, het vergif uit.

Markgraaf heeft de sijne wat naukeuriger beschreven, want dus spreekt hy: De Ibiboboka van de Brasilianen, en Kobre de Korais van de Portugesen, is een Slangh twee voeten langh, een duim omtrent dik, daar hy dikst is; Want achter is hy rond en scherp ghelijk een elffen: De gheheele buik is witblinkende, de rug en zyden geverwt: Het hoofd heeft vierkante schobben met swarte randen, daar op volght een rode plek, welkers schobben an de randen swart zijn, en soo is'er altijd een rode plek, daar an volght een swarte, dan een witte, weer een swarte, dan een rode, en so voorts. De rode plek is meer als een vinger langh; twee witte, en dry swarte t'saam-ghenomen, zijn ander-halve vinger langh, en met malkander gelijk, maar de swarte plekken zijn gheheel swart, en de randen van de witte swart; het is een vergiftigh beest.

Van de Boiguaku heeft *Markgraaf* eenige ghedaanten, welke wy met sijn eyghen woorden fullen beschrijven: De Boiguaku vande Markgr: H: B. 6. c. 13.
 Brasil-

Brasilianen, by de Portugesen Kobre de veado genoemd, had een vel seven en een halve Rhijnlantse voeten lang, en was op 't midden van 't lijf elf vingers breed, allenskens achter en voorwaarts smalder aflopende, so dat hy alleenlijk op die plaats daar 't hoofd afgesneden was, omtrent vier vinghers breed, en omtrent het einde van de start een weinig minder was. 't Geheele vel was met schobben gedekt en op orde gestelt, an den buik met groter, op den rug met kleinder, ghelyk in alle slangen; maar het was heel schoon gesprenkelt, te weten midden over den rug met swarte plekken, op de wijs van een ketting: maar an de zyden stonden de swarte ronde plekken een handbreed van malkander, in welkers middel-punt ook een ronde witte plek was: dese plekken waren groter als een Rijksdaalder: maar tuffen dese buiten die rye na den buik toe waren wederom an weerzyden twee ryen kleinder swarte plekken. Een groter van de selve verw, en diergelijke plekken, kreegh ik op den sevendenden Augustus 1638. de dikte van 't midden-lijf was derthien vingers, maar de lengte boven de acht voeten. Van de selve gedaant kreegh ik een levende op den derden Augustus 1638. mette selfde plekken verciert, vijf voeten en vier vinger langh, en op sijn dikste een halve voet. Hy had wit vleesch als een paling. Het hart uit het lijf genomen sprong nog een vierendeel van een uur langh: In 't achter-deel van 't lijf omtrent seven vingers breed van de start, had hy twee korte klauwen als een Vogel; twee ryen heel scherpe tanden in beide kaakbeenders, een breed hoofd, en boven de ogen in twee knobbels verheven.

Van de selve gedaante heb ik een grote gekregen op den festen October 1638, die acht voeten en een half lang, en op sijn dikste vijftien vingers breed, en uitten swarte en witte gesprenkelt was: hy had wit en vet vleesch; ik heb het vleesch begraven, en het gebeente na vier maanden voor een geraamte uitgenomen, en het vel opgevult: Den rug-graad bestaat uit benen; hy had een dobbelerye tanden in beide kaakbeenders, welke ook dobbel waren. De tanden zijn heel scherp, een weinigh krom, en de punten van een kam gelijk, heel blinkend wit als het suivre parlemoer. Dese slang wort van de Brasilianen Boguaku, dat is groot genoemd, want ik hebber gesien die een geheele Geit ingeswolgen hadden. Sy zijn niet vergiftig, en haar vleesch wort gegeten.

Van een ander ghedaante is'er my een ghebraght op den vijftienden November 1639, die vier voeten en een vinger langh, en op sijn dikste vijf vingers was: de buik was met silverwitte schobben gedekt, en 't overige lijf met swart en wit gesprenkelt: de start was als uit ses silvere ringen 't saam-geset, in beide kaakbeenders had hy ses scherpe tanden.

Ik heb ook een gehad van yfergrauwe verw, en an den buik wit, van dry voet langh, en op sijn dikste van twee vingers. Sy houden haar in de Huisen, en suighen de Hoender-eyren uit. Ik heb ook dikmaal in de huisen gevonden,

die buiten heel groen, twee oft dry voeten lang, en so dik als een pink waren; Dese hebben een wijde mond, en swarte tongh, en zijn heel vergiftig. Sy worden van de Brasilianen Borobi genoemd.

Pizo beschrijft ons de selve Slang met weinig woorden aldus: De Boiguaku oft Jiboya, is by na de grootste van alle Slangen, en by na so dik als een menschen borst, by de Portugesen Kobre de veado genoemd, om dat hy gheheele bokken inflokt, en dat meer al suigende als kauwende. Uit het geslacht van dese worden'er sommighe van achthien ja vierentwintigh voeten langh gevonden, en zijn uitten asgrauwe en bruin-roodt verscheiden geverwt. Sy zijn niet so vergiftig als andere. Haar vleesch eeten niet alleen de Inboorlingen en swarte, maar ook onse Neerlanders. Als dese Slangh hongerigh is, oft uitte Bofschen voort-springht, stut hy sich op sijn start, en recht hem vreeslijk om-hoogh, en vecht mette Menschen en wilde Dieren, en maakt groot geluit als hy vergramt is: oft hy springt met een listigheit van de bomen op de voorby gaande, en wringht sich met veel bochten om de selve, en druktse also doot: Niet minder sterk en wreet zijn die de andere Arabo, en Kukurasiu genoemd, welke ook op de menschen en bokken vallen; want alle dese heb ik door de opsnijdingh bevonden, met vaste en sterke wervel-benen en ribben begaaft te zijn. Haar steek is nauwlijk vergiftigh, en wordt somtijds van selfs oft door een licht middel genesen, sodat dese onder de niet vergiftige Slangen waar van de schrijvers over al veel handelen, moeten getelt werden, daar ook de Kaninana, Masina en Vosia kan bygevoeght werden, om datse den mensch niets oft weinigh beschadigen.

Dese zijn eenighe Slangen in 't rijk Zenega gelijk, indienmen *Aloysius Kadamustus* mag geloven, want sy zijn langer als twee voeten: Sy hebben nocht vleugels nocht voeten gelijk de kruipende dieren, maar zijn anders heel groot, en van sulken dikte, datse geheele Geiten inflokken, en die sonder scheuren in swelgen. De inwoonders seggen dat dese slangen op sekerre dagen vergaderen, en haar na enige plaatsen vervoeghen daar veel Mieren van een witte verw zijn, welke uit haar eighen aart eenighe laghe hutten als hollen voor de Slanghen opbouwen.

Want sy dragen de aarde mette mond, en metselen sonder Kalk: Ghy soud seggen dat het Bak-ovens, oft Boere hutjes op een rye geset waren, want ghy sult hondert en vijftigh van dese hutjes neffens malkanders sien, en op een wonderlijke orde ghestelt, maar de Slangh Thema is ook heel sterk in krachten, Kuilkahuilia is de selve, en vecht met vijf andere. Hy valt op de voorby-gaande, en druktse met sulken gewelt, dat indien hy haar om den hals slinghert, de selve worghet en doot, oft indien de mensch dat uitstaat sich self te barsten drukt. Die sijn aart kennen

bedrieghen hem, en stellen hem een boom te ghen, oft iet anders daar hy sich an te barsten drukt, menende dat hy een mensch drukt, en also sterft hy.

III. S T I P.

Van de Boitiapo en Iraraka.

Markgr:
H B. B.
c. 14.

DE Boitiapo van de Brasilianen, van de Portugesen Kobre de Sipo genoemt, is een Slang seven oft acht voeten langh, en een mans arm dik, rond, en in 't endt als een elfsen scherp, van verw als een Olijf, en an den buik wit: Hy is met schone drykantighe schobben bedekt. Hy leeft met Kinkvorschen, en is vergiftig. De Iraraka is een korte Slang, en felden meer als een elleboog lang. Hy is op 't hooft met eenige uitsteekfels gelijk de Adderslangh versien, en maakt het selve geluid; Aardachtig van verw met rode en swarte plekken. Sijn beet brengt geen minder ongemakken toe als van de andere slangen, uitgesondert die traag en heimlijk 't leven benemen. Het beest self na dat het gebeten heeft, van huid, hooft, start, en ingewant gesuivert, en in water van de wortel van Iurepeba, met sout, oly, bieslook, dil, en diergelijk gekookt, word van de gewonde gegeten en brenghet haar groote haat by. Boven al is heel bequaem de Knatia, welke met recht Erva de Kobre oft Slanghen kruid ghe-noemt werd, om dat het innerlijk en uitterlijk gebruikt de beten van dese, en alle andere slangen licht geneest. 't Selve doen ook de besijen van de boom Suibira, gestoten en op de beten geleit.

IV. S T I P.

Van de Kaninana, de ramme Slang, Apochij-koatl, ende Gevleugelde Slangen.

Piso: Med:
Brasil: 1.3.

DE Slang Kaninana is geel van buik, maar groen van rug, omtrent acht hand-breed lang, en wort onder de minst vergiftige gehouden. Hy leeft met eyren en vogels: Hy word het hooft en start afgesneden en van de Amerikanen en Moren gegeten; Van sijn sonderling tegengif, kan ik noch niets sekens bevestigen. Indien hy enig quaad toebrenghet, dat word mette gemene Genees middelen soo Inlandse als die van Kristenrijk genesen. Maar het gemeen teghengif is het affiedsel van de wortel van Iurepeba met een weinig zouts, 't welk op dese en andere vergiftige beten dikmaal moet geleit werden, als ook de vrugt van de groene Ananas, tot de vorm van een pap gestoten. En so de nood meer dringht, moet het ghewonde deel gescherft, en daar op een jongh hoenderkuiken geleit werden.

Nieremb:
H. E. 12. c.
40.

Wy hebben seit *Fransiskus Hernandez* eenige groene Slangen om 't vermaak sien opvoeden. Die omtrent een duim dik, van 't veld gebragt zijnde, soo dik als een dybeen opwieslen. Sy hebben tot een hool een ton met stroy, om de gemaklijkheit vervult, daar zy meest haarrust nemen, behalven als het tijdt om te eten is. Want dan uit haar slaapbedt voortkomende,

klimmen sy heel vriendelijk de meester om den hals, die ook die omhelsing van die wrede dieren minnelijk verdragt, oft haar in 't middé in krullen wringende, en haar een groten hoep gelijk makende, verwachten sy gerust en son- schade het geen haar voorgeworpen werd.

Daar is een Slangh by de Pamerensers vijf ellebogen lang, en vier vingers breed, met heldere schobben, en swarte en witte plekken getekent, Apachykoatl ghe-noemt, en niet van een dodelijke beet.

Nieremb:
1. 12. c. 45.

In Florida zijn ghevleugelde Slangen gevonden, die met haar vleughels sich van de aarde konden verheffen, en laag langs de selve vliegen. *Amerikus Vesputius* heeft ook Indianen gevonden die een gevleugelde Slangh op een houten rooster braden, en hadden noch meer andere levende in haar hutten, die sy an de beenen en halsen met touwen vastghebonden hadden, om de menschen niet te beschadigen.

Nieremb:
1. 12. c. 36.

V. S T I P.

Van Bojobi, Tetrauchoatl, Tleoa oft Vuur-slang, van de Bloet-slangen en Trinbutili.

DE Bojobi van de Brasilianen, by de Portugesen Kobre verde ghe-noemt, is een elle langh, en een duim dik, schoon groen blinkkent geverwt. Hy verkeert in dehuisen en beschadicht niemand als die hem terghet; Nochtans is sijn beet vergiftig, en wijkt nau- lijk voor 't beste genees-middel, maar die geknoopte wortel Kaapia gestoten, en met water ghedronken, is seer vorderlijk, en wel het beste van alle andere genees-middelen. Een gemeen Soldaat dese Slangh in 't Bosch verborgen, mette voet tredende, wierd van de selve in sijn dybeen gebeeten; weinig dagen daar na swol sijn geheele lijf, en wierd overal blauw, en is by gebrek van de wortel Kaapia, alle andere genees-middelen te vergeefs zijnde, in 't ansien van sijn mede-makkers heel ellendig gestorven. Dese schijnt de selve met die geene, van welke boven uit *Hernandus* gesproken is.

Piso: Med:
Brasil: 1.3.

De Tetrauchoatl is een Slang drymaal negen-duim langh, en een vingher dik, welkers beet vergiftig is: Sijn rug is swart, de buik uit den bleek-wit, de start onder roodachtigh, maar de buik en start is met swarte stippen besproeit: het hooft is swart, met een geele kring. Het genees middel van den beet, is de gewonde plaats te zuighen, maar men moet eerst Picietl ghekauwt hebben, om niet van 't vergif beschadigt te werden, 't welk ook als een treflijk genees-middel op de wonde mach geleit werden: En het is niet alleen een tegengif van de ontfangen wonde, maar de Slangen self ook schadelijk, en vyandt.

Nieremb:
H. E. 12. c.
35.

De Tleoa van de Indianen, anders Vuur-slang genoemt, is anderhalf-maal negen duim langh, en een vinger dik, met witte, swarte, geele, en donkere schobben onderscheiden; het hooft is dat van onse Adder-slang gelijk, en de start loopt omtrent het einde schielijk spits,

Nieremb:
L. 2. c. 31.

spits, alleenlijk maar twee vingers in de lengte, welke tot een ratel eindigt. Hy geeft een dootlijke en brandende beet, waar van hy sijn naam heeft. Als hy voortkruipt wend hy sich an weerzyden met een traghen voortganh. Teghen sijn beet seit men dat de ghestampte wortel van 't kruit Ankola seer goet is: 't Selve schrijft den Schryver van de Thekoatloft Vuur-slangh. Het is een Slangh die ses-maal negen duim lang wert, en dry vingers dik. Hy leeft in 't gheberghte, en geeft een doodlijke beet: Hy is geel geverwt, maar an den buik bleeker, nahet afgrauw hellende. Hy kruipt met bochten, en wringht sich an weerzyden. Hy leeft in de Bergen van Teportlan.

Nieremb:
H: E: 12.
c. 32.

Daar zijn noch andere slangen, die met haar gesicht vuur vertonen; acht voeten langh, bloet-root, die 's nachts vurig schijnen als een vlam, gelijk *Antonius Herrera* verhaalt. *Franciskus Hernandus* schrijft ook, dat de Slangh Kumkoat, die in den nacht vurig blinkt, vergiftig van beet, vier ellebogheng lang, en een arm dik is.

Nieremb:
L. 2. c. 46.

Daar is een Slangh in Panusin, die langh en breed is, met witte en swarte plekken gesprinkelt, *Trinhutili* genoemd, om dat hy met sijn start, die seer scherp is, een doodlijke wondt geeft.

VI. S T I P.

Van eenighe Slangen der Oude.

Nikander in
Theri.

Behalven de geslagten van Slangen die wy nu hebben opghetelt, zijn noch eenighe andere by de oude ghenoeemt, die beswaarlijk tot dese verhaalde kunnen betrokken werden. *Aelianus* maakt ghewagh van eene Hyena ghenoeemt, die hy seit van beiderlei kunne, het een jaar mannetje en het ander jaar wijfje te zijn: *Orus* stemt ook dat met hem; *Nikander* heeft eenige lybise slangen onder de onschadelijke ghetelt. *Suidas* schrijft van Abgolise Slangen, welke *Alexander* van Argus Polasfus naar Alexandrie deed versenden, en in de Rivier werpen om de Aspisslanghente verdelgen. *Gesnerus* noemt ook Mergolen uit Afrika overgebraght, maar welke en hoedanig sy zijn doet hy'er niet by. Van *Helychius* wordt hy *Triffos Oidos Opheos* genoemd.

Aelian: H:
A: l. 17.
cap. 2.

Klitarchus schrijft ook na, 't segghen van *Aelianus* datter in Indie Slangen van zesthien ellebogheng zijn: Ook andere veel kleinder, met plekken gheschildert, en datse strepen van 't hooft totte start hebben die koperverwigh, silver-wit, en eenige rood, andere goutgeel zijn, welke Slanghen met haar beet seer haastigh dooden. Hy gedenkt noch een ander van rode verw, die *Aelianus* mogelijk *Porphyrus* noemt. *Strabo* zeit datter in Indie zijn die negen-duim langh met een wit hooft, en sonder tanden zijn, welke de Slangevangers in het zuiderlijk geberghte, uit welke de steen *Sardus* gegraven werd, opsoeken. Hy byt niet, maar de plaats met sijn slym bespogen, komt schierlijk te verrotten; waarom hy mette start opgehangen, tweederley vergif

uitbraakt; het een zwart, een ghedaante van *Electrum* oft *Emmer* gelijk, 't welk van de levende word uitgheworpen: Het ander enkel swart, 't welk uitten mond van 't dier voortkomt. Dat, met het zaat van *Zezeum* ingegeven, suivert de herffene door de neusgaten, maar dit brenght de teeringh by.

II. H O O F T - S T U K.

Van de water-slangen.

I. L I D.

Van de Hydrus oft Natrrix.

Dus ver van de Land-slangen, nu volgen de Water-slangen: te weten de *Hydrus* en *Natrix*, de *Natrix Torquata*, *Natrix Rubetaria*, *Boa*, de *Zee-Hydrus*, de *Zee-Scolopendra*, en eenige uitlandse. De *Hydrus* van *Hydros*, dat is water alsof genoemd, word by de *Kretensers* *Karorus*, by andere *Enydros*, 't welk een algemene naam van die gene welke in 't water leven is, en by *Nikanders* uitleggher *Cherydros*, om dat hy op 't land, en in 't water verkeert, genoemd. De *Latynen* noemen een *Mannetje* en *Wijfje* van de selve, welkers naam *Aelianus* an den *Dryinus* oft *Eyk-slangh* schijnt ghegeven te hebben, wyl hy seit dat de *Hydrus* in *Sersyra* ghetelt, met haar vergiftighe anblasingh de mensch vervolgende ombrengt. Sy noemen hem ook *Natrix a natando*, dat is van swimmen, daar hy seer in ervaren is; ook *Koluber Aquaticus*, welken *Plinius* nochtans, als hy de lever van de *Koluber Aquaticus*, en *Hydrus* gestampt, seit goet tegen de steen te zijn, van den *Hydrus* onderscheid. Ten lesten word hy ook *Lutrix* genoemd, 't welk by *Gazaghelesen* werd. *Belluasensis*, en de schrijver van de *Natuur der dingen* gedenkt een Slang van *Hooghduitsland* *Nader* genoemd, so dik als een arm, geel van buik, groen van rugh, en van so vergiftigen asem, datter an de bast van een versch gesneden rijs an sijn mond ghehouden, blaren oplopen; ja een blinkend swaard door sijn tong met vergif besmet werd, 't welk totte knoop van 't swaard optrekt. De voet van een mensch gewond zijnde, trekt het vergif terstond door 't geheele lijf, en daarom word de gequetste terstond mette voeten opgehangan, op dat het vergif niet soude opwaarts vlieden.

Ambros:
L. 1. c. 17.

Aelian: H:
A: l. 8. c. 13.

Plinius noemtse de schoonste Slanghen van de geheele wereld, maar geen andere ook in vergif wijkende. *Nikander* schrijft haar een vlak en plat hooft toe; en als hy de Land-slangh vuil en bleekverwigh noemt, schijnt hy de Water-slangh de schoonheid toe te schryven: Anders zijnse den *Aspis* in vorm gelijk, uitgenomen den nek, die niet so breed is. Sy zijn afgrauw geverwt, en met plekken getekent. Datse een dobbele tongh hebben (maar geen twee) is haar met andere slanghen gemeen.

Beschry-
vingh.
Plin: H: N:
29. c. 4.

Sy houden haar in *Sersijra* na 't segghen van *Aelianus*. Inde *Poel Mykleus*, omtrent *Terrafina*

Plaats.

rafina in Italie. In de Poel Agnani tuffen Puffolo en Napels, die wy zelf gezien hebben, inde warme wateren en baden. Daarom maken de pagters van de baden omtrent de Poel Limago yfere platen met veel gaten door-boort voor de baden, om dat de slanghen daar niet soude inkruipen. In stinkende wateren worden se ook veel gevonden. Tegen de winter kiezen sy de onderaardse holen, en schuilen daar tot de lente. Sy houden haar meest in de waters, en die uitdrogende soeken sy de kost te landt. Datse ook buiten 't water eyren legghen heeft Aristoteles geschreven.

Gefner: de
Serpent.

Arist: H:
An. c. 1.

Voedfel.

Van haar voedfel heeft *Virgilius* dit geschreven; datse vraatachtig zijn, en visch en Kinkvorfchen eten. Waaron haar *Nikander* *Lingosghenoemt* heeft, de woorden van *Virgilius* zijn dese:

Virgil:
Georg: 1. 3.

*De losse Kalabus die door de Bossen holt,
En sijn geplekte romp in kromme bochten volt;
Die weet sich inde Lent, wanneer de regen-plassen,
Het water inde poel, en inde beek doen wassen,
Te voegen an de kant oft in haar diepe hol;
Daar vreet hy dan sijn buik met Visch en Kikkers vol:
Maar als de beete zon veel meer begint te hogen,
En dat de Modder-poel en 't Land begint te drogen,
Dan rolt hy langs de paan, geyercht van hit en dorst,
Met een vuurvlammig oog en een verstoorde borst.*

Arat: in
Phenom.

Seer wel seit *Aratus* dat de Kinkvorfchen de spijs der waterflangen zijn. Hy word nochtans dikmaal van de Egyptise bedrogen, welke de Chersijdrus van verre siende, vat hy een stuk riets over dwars, en houd dat vast om niet ingeswolgen te werden, want sijn bek is niet soo wijt, dat hy haar beide kan inschokken.

Aaart.

Tot sijn natuur behoren twee dinghen: sijn vergif en de steen die hy in 't hoofd draagt. Van 't vergif is onder de schrijvers een verscheiden gevoelen. *Kardanus* seit datse niet vergiftigs hebben. Indien *Selius Rhodiginus* door de vipera oft Adder die sich in 't water houd, de Chersydrus verstaan heeft, maakt hy die op 't lant wreder, en in 't water minder. Maar *Alianus* schrijft uit *Apollodorus* datse so vergiftig zijn, dat het anraken van haar dood lijf ook besmet. *Plinius* seit datse in dit stuk geen slangen wijken, gelijk boven verhaalt is. *Kolumella* doet'er by dat uit de modderige sloten uitdrogende, daar sich de Natrices inhouden, dikmaal verborgene siekten, welkers oorfsaken de geneesmeesters onbekent zijn, voortkomen. Het is soo het is; *Dadalus* en *Euridise* de huisvrouw van *Orpheus*, worden gheseyt door een steek van een Chersijdrus ghestorven te zijn: Men gheloofte dat de steen van de ghestroopte uitghebraakt werd. Eenighe roken hem ande start hanghende met Lauwer bladeren, en bidden hem om Godts wil de steen uit te werpen, 't welk niet minder overgelovig als lasterlijk is. *Hollerius* set een vat vol water onder de opgehangene slang; de steen uitgeworpen zijnde suicht al dat water na sich, maar hier van elders.

Kolumel:
R. R.

Van de vergifs-tekenen spreekt *Nikander* aldus:

*Dees droeve tekenen vervolgen na den beet,
De huid verdroogt en rot, 't gesicht daar van is wreed;
Strak rijst en blaar, dat doet de sieke beven,
En d'ongemene smart ontrukte en lest hem 't leven.*

Doe hier by het uitwerpen van de stinkende gal, daar na dry uiren oft dry dagen de doot navolgt. De verwydingh en swartheid van de wonde, daar een swarte stinkende etter uitvloeyt, is by *Aetius* en *Abensina* beschreven. Den beet geneest *Dioskorides* met Orego in water gestampt, of mette schors van *Aristolochia*, oft wortel van de Eyken-boom. *Agineta* met wilde Kors, oft de vrucht van *Affodillen*, oft Venkel zaad. *Plinius* mette lever van de waterslang self, en met Kruifwortel: *Apuleius* met *Verbenaka*: *Aetius* met *Theriaak*, *Methridaat*, en een vierendeel loots *Sijpres* noten, met een gelijk deel van bakelaar en mijrth-besijen met honig, oft wijn gemengt. *Selsus* met *Panax*, *Prasfinus* en *Saturtueria*: *Abensina* mette plaaster uit *Kalk*, *Kalamintha*, *montana* de schors van *Eyke-boom*-wortels met *Oly* gemengt. *Pareus* ghebruykt in seker ghewonde, die de hand an de mond settende en de wonde suigende, een swelling ande tong en arm met groote pijn en beswijming kreegh, den *Theriaak* om te sweten, en de mond te wassen met groot geluk.

Gebruik.

Hy is in de Genees-konst van groot ghebruik, indien wy de oude en jonge gheloven. Met de tanden wordt de tandpijn ghenesen daar mede gefchrapt zijnde; Twee van de bovenste om den hals ghebonden ghenesen de pijn van de bovenste tanden, en twee van de onderste, de onderste op gelijke wijs. De inwoonders van de *Nyl* met sijn vet bestreken zijnde, worden van de *Krokodil* niet angetast. De lever geneest de steen; Het vel tot een rookfel ghebruikt, helpt tegen het uitsinken van de lijf-moer en endeldarm, 't welk van *Enselius* beschreven is. De asch in een pot met kley wel toeghestopt, en met het vier van *Wijngaard*-ranken gebrant zijnde, en met *oly* gemengt, word van *Sylwius* totte krop-sweren ghepresen: De steen is heel goet tegen de watersucht, indien sy de rechte is, welke *Gefnerus* seit ghekent te werden, wanneer de steen om een kopere bekken vol water gebonden, dagelijks thien onsen water uitsuicht; Datse de vergiftige wormen verjaaght, verhaalt *Kamillius Leonhardus Pisauensis*. Eenighe beuselen datse inghenomen, de steen van den blaas breekt.

Plin: H:
N: 29. c. 49

Kamil:
Leonhart:
l. 3. de
Lapid.

Van haar onderscheid komt weinigh voor. Eenige zijn gemene, gelijk omtrent de baden verkeren, en somtijds uitte mond van de bron met het water uitkomen: Oft sy zijn heel onschadelijk, oft indien sy schaden, brengen sy alleenlijk een klein geswel oft ontsteking voort. Andere zijn vergiftig, en in grootte ten ansien van de plaats onderscheiden. Want in de *Rivier Argas*, omtrent het *Persise Sittase* gelegen zijn sy overvloedigh, met een wit hoofd, het overige swart, en vier ellebogen lang, die somtijds onder 't water schuilen, en den genen die snachts haar in 't water begeven schadelijk. In 't dulle Meer 't welk drymaal op een dach sijn smaak

smak verandert, want het is eerst bitter, daar na fout, en ten lesten foet, wordener gefien van twintig ellebogen lang. In 't jaar M. C. C. C. XCIX. op den XXV. May isser onder de brugh van de Rivier Urfa een ghesien van twintig ellebogen, gelijk *Gesnerus* uit de jaar tijd-boeken van Surig mette hand geschreven, verhaalt. In de maand van Juny werpen sy haar veel t'famen gherolt in de poel Agnano. In de woestijne van Lijbie is de waterslang, die kort met een dunne start en omtrent den hals heel smal is, so pestig, dat men het gewonde deel noodfaaklijk moet affnijden. *Agrikola* noemt de Boa een huis *Natrix* oft waterslang.

Agricola
de *Animal*:
Subter:

II. L I D.

Van de Natrix Torquata, en Rubetaria.

Ambrosio: **D**E *Natrix torquata* oft geringhde waterslang, heeft den naam van de ringen daar sijn boven lijf mede verciert is gevonden. De uitlegghe van *Nikander* noemt hem *Polystephea*, oft veel gekroonde: Andere *Myagrus*, oft *Myothera* om dat hy muisen eet, en *Orophia* om dat hy omtrent de daken van de huizen verkeert. By *Aristophanes* worden se huisbewaarders genoemt. *Nerophis* is een woord van de huidendaaghe Grieken. *Matthiolus* heeft hem swarte Slangh ghenoeemt, in Italie noemen hem sommige *Karbonario* oft *Kool-slangh*.

Beschrijvingh. Syn beschrijvingh fullen wy uit *Ambrosinus* gheven, welke aldus schrijft: *Etius* schijnt de *Myagrus* van de oude te beschrijven, als hy seit dat dese Slangh na de start toe dunder als boven werd, met een breed hoofd versien is, en Muisen eet, niet met sijn beet dood, maar alleenlijk een ontfteekingh verwekt. Het afbeeldsel van dese waterslang, bewaren wy na't leven afgeset in de Oeffenkamer van de doorlichtige Raad van Bononie, daar hy dun omtrent den hals en 't hoofd lijkt, dikker omtrent den buik, welke daar na in een heel dunne start eindigt. Derug is swart; Omtrent den buik is hy tuffen geel en groen met swarte strepen beloop: maar hy heeft een merkelyk teken an den hals, want daar vertoonen sich eenighe bleek witte plekken, als een hals-band, maar die geen volle kringh maakt. Tuffen beide plekken an 't opperste van den hals is een kleine ruimte als twee schobben, daar de plekken weer-zyds inghestalte van een dryhoek spits eindighen. Daar na wordener ook weer-zyds swart blinkende plekken achter dien halsband gesien.

Aart. Van de plaats, aart, en anders komt weinig voor. Sy houden haar gemeenlijk in modderige waters, en dregaten, leven met muisen; en daarom worden zy omtrent *Lukarnie*, en 't Meer *Verban* niet gedood, om dat se mette selve de wijngaarden suiveren. De *Vlamingen* seggen dat se de *Uijers* van de *Koeijen* suigen dat er 't bloet na volgt. 't Welk de oude de *Boa* toe-eigenen. Sy broeijen somtijts in de mesthoppen. *Gesnerus* verhaalt dat er een in de *May* veerthien jongen voortgebracht hadde, op een

regenachtigh jaar, 't welk tot haar telingh bequaam is. Dat se door de mond van de slapende inslibberen door den damp van de warme melk angelokt zijnde, en weder uitkruipen is een overgift van sommige. Of het waar is dat de mensch in welkers mond sy gekropen zijn, lieflijk singt, mag de leser selfoordeelen.

Hier toe behoort ook de *Natrix rubetaria* oft paddeslang, die een geluid gelijk de padden maakt. Hy is seer gheplekt, seer schoon, en word uit sijn stem van de boeren bekend. De *Polen* noemen hem *Padalika*. Het geneesmiddel tegen sijn beet is, de voet van de gewonde in een kuil van vogtige aarde, een natuurlijken dach lang te begraven. Wy vertonen sijn afbeeldsel en geraamte.

III. L I D.

Van de Boa oft Koeije-melker.

VAn de Slang *Boa* komt weinig voor. Hy heeft sijn naam niet van 't gewrocht, om dat hy een gheheelen *Os* kan doorslokken, maar om dat hy de *Kudden* der runderbeesten vervolgt, en de volle uijers uitsuigt: en also met *Koeijemelk* gevoed werd. *Salmasius* trekt sijn naam van 't woord *dytes*, 't welk by de *Aeoliers* van *Beotia* *Bijes* beduit. Maar *dytes* is een *Duiker*.

Ambrosio:
l. i. c. 19.

Agrikola
de *Animal*:
Subter.

Hy word geheel groot, soo datter onder de *Keiser Klaudius* na't segghen van *Solinus* een gedoodt is, die een heel kind in den buik hadde. Het is waarschijnlijk dat se in *Kalabria* soo groot konnen opwassen. Want *M. Antonius Kukulinus*, opsiender van *Anglone*, schrijft an *Thomasmus* dat er over ses-en-veertig jaren in 't lant van de *Stad St. Archangel*, onder 't gebied van *Anglone*, van een herder een dood gheschoten is die de kudde en runderen verwoeste. Welkers kinnebeen by na twee handbreed lang, in de *Kerk de H: Maria van Urfel* toegewijt, opgehangen vertoont werd. Het gemeen ghevoel is dat se met haar beet maar een ontfteking verwekken.

Thomassin:
in: *Præfat*:
Adil:
Viros Italia.

Hier toe lust ons ook de *Slangh Geitemelker*, die ook *Cervone* ghenoeemt werd, te betrekken, van welke *M. Aurelius Severinus* so veel de opsnijdingh belanght, twee anmerkingen heeft, welken ik hier met afbeeldsels byvoeg. De eerste heeft sich aldus: Het strottenhoofd is sichtbaar, en uitstekende, soo dik het hart sich opent: Onder het strottenhoofd is de tongh door een gat over en weder lopende. Dat hy derhalven een ghesluit maakt, is niet wonder; Want dese schijnt als een fluit in 't midden van 't onder-kaaks-been met een rechten door-gangh gemaakt te zyn. De rijder tanden is boven van vier, onder van twee. De oogen zijn als glas; De lochtader is voor uit kraakbenighe ringhen, achter uit een dun breed vlies t'faam geset. De keeldarm isten ansien van 't lijf heel wijd. De maag ook ruim, waar in dry nestvogeltjes gevonden zijn. Het hart vertoont sich eerst, en boven alle andere ingewanden; want de longen leggen lagher, die hol en doortochtig zijn, na de wijs van de door-

Severius Soot:
De:
mokrit:
p. 36.

doorgangen der lochtader. Van de twee wederkerende takken der grote flagaar, loopt de een na de keeldarm, d'ander na de longen. De holle ader is in't holle deel der lever, de Poortader in't bultighe. Na dat dese het uitterste van de lever overloopen zijn, worden sy vereenicht, en niet eer gescheyden voor dat se tot an de kloten gekomen zijn: daar de saadvaten eerst voortkomen: De gal-blaas is veel onder de lever, sy heeft een dobbele doorgangh, een van de Poortader in't byhanfel van de maagh gehecht, door't middel van een klier van vorm en ghestalte als de keel-amandelen van de mensch: an welkers zyde de milt gesien werd, die heel klein, en uitten rode witachtigh is. Maar d'ander tak der gal-blaas, strekt sich van de selve klier, totte grond van't geseide blaasje, en word door middel van een vlies met het lichaam van de blaas vast gehecht. De kloten zijn in stand ongelijk, want de rechter is hoger tot welke de groote flagaar, de saet en kronkel-tak oversent die wit en censaam is; daar na noch eenighe andere kleine die daar onder schuins inschieten: 't selve geschiet in de linker. Maar de saad tak van de holle ader is van beide kloten maar eenvoudig ontfangen. De nieren leggen gelijk als uit veel kleinen niertjes, onder de kloten.

Van de groote flagaar lopen sichtbare takken schuins nabide kloten. De lijf moer is van ghestalte als een kous: De vorm der hersenen is de selve, die wy hebben anghemerkt. In een ander Geitemelker is dit anghemerkt. De long is binnen hol, langachtig als een sak, en eindigt daar de lever eerst begint, en loopt daar na door de gal-blaas totte nieren. De gal leit onder de krop van de maag in bogten gerolt: An dese hangt de milt (dat geloof ik beter als een klier) uitten witte roodachtigh, klein, rond, gelijk een kleine boon. De blaas langwerpigh, en vol wind, onder de natuurlijke inghewanden als in de Visschen, van longhen met een verknochte loop neersakkende eindigt an de nieren. De reden waarom braght by *Br. Thomas Kampanel*, onsen inboorlingh, om dat, wijl dese slang met eenige sekere bewegingen rijst, hy veel geefts noodigh hadde in een lijf andersins langh zynde, voor so veel hy sich moet verheffen en op-waarts onderstutten. Het net liep van't einde der lever totten aars. Tussen het senuwachtig en vleesigh vlies van de maag lagen veel klieren als geers. De lijf-moer leit niet op den darm, maar dese leit op die, daar het midden van den hals is. De tak van de ader der nier schiet in't begin van de lijf-moer, tussen welker vliessen een kleine blaas door wonderlijke konst verscholen leit. Het teken van't mannetje is een langer, dikker, en starker start; sy hebben twee schachten als de Adderslangen. De lijf-moer is ook puntigh met twee uitstekende hoorns, welkers beider einden spits aflaten, en mette start eindighen in gelijke dunheid. Het einde van de ruwheid geeft het vermaak. Het strottenhoofd puilt buiten de keelgaten, met die voorberadingh (geloof ik) van de natuur,

op dat het dier door sijn grove inswelging niet soude worgen.

IV. L I D.

Van de Zee-Hydrus en Zee Scolopendra.

VAn de Zee-Hydrus is in de eerste sne van de visschen in't eerste boek, het eerste opschrift van't tweede hoofst: op het derde lid ghesproken. Hier sullen alleenlijk het weinige dat overgelaten is bywerpen. Van de plaats kan bygevoeght werden, dat se nergens in soete wateren ghevonden werden, en van die verscheiden zijn, welke *Aristoteles* seit daar in te werden gevonden: so om dat hy seit dat die weinige van den *Aspis* onderscheiden: maar dese in lichaam en verwghelijk zijn: als om dat die vergiftigh, en dese niet zijn: Ook om dat die longen, en de kuwen hebben. Van den aart komt dit alleenlijk voor; dat hy, indien hy ghevangen zynde werd los ghelaten, terstond metten muil in't sand boort en onderkruipt. Wat haar onderscheid belanght, daar zynder die uitte zee te land komen; *Hoedanigen Bellonius* omtrent *Abydus*, in eenighe kleine siltige hopen gevonden heeft. Wy stellen hier het afbeeldsel van die, welke na't segghen van *Olaus Magnus* van geele verwezynde, in de baltise oft tweede Zee verkeert. *Plinius* prijft hem mette wortel van de *Lely* gebruikt tegen het ontlopen van de pis.

De Zee-Scolopendra houd om de ghelikeheid de selve naam mette Land-Scolopendra, om dat hy in't uitterste dat in plaats van de start is, een hoorn als een ingehechten anghel heeft uitsteken. Hy is de Zee-slang gelijk, en volgens *Aristoteles* kleinder als die van't land, en ook rooder van verw, indien'er geen misdruk in die plaats is, 't welk *Wottonus* vermoet: want so soud' hy niet een kleinen haak kunnen inswelghen, dat hy nochtans doet. *Gillius* seit dat hyse van een vinghers lenghte ghesien heeft. By *Albertus* word hy vier-enveertigh Dier ghenoeemt, om dat hy zo veel voeten schijnt te hebben. Van sijn aart komt dit alleenlijk voor, dat'er by *Aristoteles* en *Plinius* staat, dat hy den haak ingheslikt hebbende, al sijn ingewand uitbraakt, tot dat hy den haak uitspouwt, en het overighe daar na weder in florpt. *Gillius* doet'er by dat hy om sijn vuilen stank de Vissers schadelijk is, en dat de Vissen dien haak schuwen die hy angeroert heeft. Hy brant met sijn beet als de brantnetels, gelijk *Ælianus* verhaalt: die daar ook by doet dat hy door't spogh van de Menschen barst en sterft. Wy geven hier de afbeeldzels van twee die by na een elleboog langh zijn, van welke de eene naakt als een Slangh, de ander met ruighe voeten en rood geverwt is.

V. L I D.

Van de uitlandse slangen Akoopl: en Mariper.

DE Akoopl is een waterslangh, by andere *Miokoatl* genoemt, om dat hy de spier van

Ambroz:
H. S. 1.
c. 20.

Plin: H. N.
9. c. 27.

Ambroz:
H. S. 1.
c. 21.

Arist: H:
A: 2. c. 14.

Plin: 9:
c. 43.
Arist: H:
A: 4. c. 22.

Ælian: H:
A. 1. 7.
c. 30. 1. 4.
c. 22.

Nieremb:
H: E: 12.
cap. 7.

van de Mays gelijk, welke ook gefeit werd een levend dier te baren; Hy is klein van tanden, en niet fchadelyk van beet: vyfmaal negenduim langh, een duim dik, met fwarte en blauwe ftrepen door malkander boven onderfcheiden, onder is hy blauw, het bovenfte van't hoofd is fwart, het onderfte geel, de zyden zijn blauw; Hy word inde Poelen van gematighde landen gevonden.

Van de Maripet fpreekt de felve aldus: In Ooft-Indien kiefen sekere Slangen op sekere tijd de Zee om haar anftaande ouderdom oft dood te beletten: Alwaar fy de baren mette ftart flaande, in veel takken als voeten ghefcheurt werden; door welke fmedigheidt fy door een wonder werk van de natuur in een geflaght van de Polypus oft veel-voet veranderen, die gene, welke de Portugefen Poluos noemen, fo gelijk, datfe de onwetende bedriegen. *Pieter Krijftiaanse Bor*, heeft my vertelt ('t zijn de woorden van *Nierembergh*) dat hy eenighe Portugefen ghefien heeft, die in Ooft-Indie eenige gevangen hadden, menende dat het Poluos waren, om haar honger daar

mede te stillen: Maar dat de Inwoonders haar fulks afrieden, feggende datfe vergiftigh, en haar Poluos niet waren, en in getal van voeten verfchilden, want die Slangen hebben'er oneven. Hier fullen wy byftellen, fo die anderhalve voet langh, fchoon van verw; in't Eyland Kuba leven, en Boquatrara gheuoemt zijn, als dien, welkers afbeeldfel *Rondeletius* van *Pellicerus* angemerkt, voorftelt: Het is in gedaante een Land-flangh, rood gheverwt, met fchuinfte fterpen van den rug na den buik hellende, en die de felve ftreep van't hoofd totte ftart doorfnijden: De spleet van de mont is niet heel groot, de tanden zijn zaagachtigh en fcherp, de kuwen zijn gedekt als een gefchobde Vifch: Op den rug van't hoofd, by na totte ftart hangen eenige dunne hayren gelijk ook an den buik. Laat nu den hoop fluyten die inde Rivier Urquaja in Amerika veerthien ftappen langh, en twee ellen breed zijn, en die met het hoofd boven't water fwemmen, en de menschen die om te fwemmen oft te drinken an de Rivier komen mette ftart na haar trekken.

Bemb:
Vene:
Hift: 1.6.

Idem 12.
44.

B E S C H R Y V I N G H

V A N D E N A T U R D E R

S L A N G E N.

H E T I I. B O E K.

Van de Draken.

I. O P S C H R I F T.

Van de Draken in 't algemeen.

Ambroz:
H. S. 2. c. 1.

DE naam van Draak komt niet Para to dran achos, dat is dat hy dē mēfch groote moeylijkheid toebrengh, als wel Para to derkein, om dat hy sneeg van gefigt is: De Grieken noemen hem Drakonta. By *Ifidorus* is te lefen datfe elders Syrenen genoemt werden, en in Arabie hebben de gevleugelde sodanigen naam.

Befchrij.
viog:

Inde befchrijvingh zijn de ghevoelens niet eens: *Abensina* en *Aëtius* feggen datfe met fcherpeschobben bekleet, met groote ooghen, en een uitftekend vel in plaats van oogfchellen verfien zijn: Datfe een wijde mond, een lange tong en groote tanden hebben: Maar *Soli-*

nus fchrijft datfe fulke kleine monden hebben, dat fy niet byten kunnen, dat is datfe niet opgefpaakt zijn om te byten: Het ghetal der tanden is ook in verfchil; *Klaudius Minos* ftelt fefthien: *Nikander* feit datfe in dry orden verdeelt zijn; by den felfen is de Draak fwart, met een groenachtigen buik, met lellen onder de kin van een roffe verw. Indien wy *Philoftratus* volgen, dragen de jonge Berg-Draken een matelijke kam: Die ouder zijn een grooter, en een faffraanachtighen baard, de Poel-Draken zijn sonder kam. *Plinius* feit uitdrukkelyk: Het is wonder waarom *Iuba* haar gekamde genoemt heeft. Omtrent den bergh Atlas zijnse in't midden dik, na den hals en ftart dun.

Plin: H: N.
1.8. c. 13.

Zy worden voornamentlyk in Afrika en Indie gevonden; want *Plinius* feit datfe by de Ethiopiersen Azachei, *Strabo* by de Hefpery, *Leo Afrikanus* in de hopen van den Atlas, *Solinus* inde brandende bergen van Ethiopien teghen't zuiden, *Philoftratus* omtrent de Rivier Ganges, *Abensina* inde deelen van Nubia, en *Paulus Venetus* datfe in 't Landfchap Karaja ghevoonden werden: Andere fchrijven

Plaats.
Plin: l. c.
Solin: Po-
lyhif:
c. 33.
Philoftrat.
in Vita.
Apoll.

E datfe

Bellon:
Observat
l. 2. c. 7.
Nikander
in Ther.

datse in Kalikut heel groot werden; *Bellonius* datse uit secker gedeelte van Arabie na Egipten vlieghen; *Nikander* dat'er omtrent den Bergh Pelion in Theffalia, in de Polithronise vlakten, sich certijts een onderhiel. Dat'er een omtrent Krakou gheweest is, lesen wy in de Poolze Geschied-boeken.

Voedsel.

Sy konnen lang honger verdragen; maar eensan't eeten zijnde, wordenze niet lichtlijk zat, so datse meest vergiftige dingen en kruiden eeten, daar haar den buik los van werdt, en daar door walchachtigh zijnde, genesen sy haar met wilde Latou. De eyren van de Slangen eeten sy met wonderlijke konst: want sy slikken die oft geheel in, so haar de keel ruim genoeg is, welke sy daar na met haar t'famenwringing binnen breeken, en de schellen weder uitwerpen: oft indien sy te teder en noch jong zijn, krullen sy haar om de selve, en breeken haar van buiten allengsjes met geweld, en also een stuk als met een mes af brekende, sullen sy het overighe, datse met haar krul vasthouden, uit: Op gelijke wijs als sy Vogels gegeten hebben, (men seit datse dese met haar overvloedighe geeft uit het kot tot haar trekken) werpen sy met kragt de vederen en beenen weder uit. *Aristoteles* seit datse het ey dikmaal omrollen, tot dat het bovenste opwaarts staat, en haar dan een weinigh t'famen-trekende, al haar kracht gebruiken om met een uitgerekt lijf het ingeslokte ey neerwaarts te doen sakken.

Ælian: L.
2. c. 21.
Phile in
Jambis.
Arist: H:
A: 8. c. 4.

Teelingh.
Herodot.
in Thalia.

Van haar teelingh weet ik nauwlijk wat te schrijven, om dat by de Schrijvers by na niet voorvalt. *Herodotus* beufelt dat het Mannetje sijn hoofd in de mont van 't Wijfje steekt om te versamelen. Datse met onderlinge omhelving versamelen, is waarschijnlijk. De Moren beufelen dat uitte versameling van een Wolfen met een Arend een Draak voort-komt, die metten bek en vleugels den Arend, en mette start de moer gelijk, en met een Slangen huid vol verscheide plekken bedekt is. Eenighe leeraren datse een levende vrugt voort-brenghen, andere segghen eyren, 't welk *Balthazar Diaz* van die van Ternate geschreven heeft. Ik soud beide lichtlijk toe-staan.

Vyand-
schap.
Geopon:
l. 9. c. 5.

Ælian: l.
9. c. 1.

Plin: H. N.
8. c. 11.

Vergif:
Plin: l. 29.
cap. 4.

Hy voert vyandschap metten Arend, en Oliphant; So dat secker Schrijver seit, dat aldaar geen Draken zijn, waar den drek van Arenden gevonden wert, en dat hy het klappen van de Arends-vleughels horende, in sijn hol kruipt, heeft *Ælianus* verhaalt. Sijn gevegt metten Arend beschrijft *Nikander*.

Hoe sy metten Oliphant vechten, hebben wy in der selver beschryving verhaalt. 't Geen van de Griffioen by *Philostratus* ghelesen wert, is een beufeling.

Eenighe ontkennen datse vergif hebben, en alleen metten beet doden; Andere seggen datse de locht met haar asem besmetten, waar van een voorbeeld by *Aristoteles* gelesen wert. Ten tijde van *Philips* Konigh van Macedonie, was de wegh van seker bergh in Armenie onvry, welke daar na door 't ombrenghen van de Draken ganghbaar was; Maar *Gesne-*

rus en *Stumphius* bewijzen dat sy vergiftig zijn. Als sich omtrent de stad Niderburg, eenighe Draken in een bron ghewasschen hadden, zijn alle die daar na uitte selve dronken, met een opgheswollen buik ghestorven. Hy die Switser-landt van den Draak, die omtrent het Dorp Wilver sich op-hiel, ghesuivert heeft, is met des selfs bloedt besprenght zynde, ghestorven. Na den beet volgt pijn en stank in de wonde, en dese geeft weinigh bloedts. *Plinius* prijft hier teghen het gras: *Ælius* schrijft die middelen voor die in de beten van andere Slangen gebruikt werden; *Pon-*

Plin: H.
N. l. 24. c.

fellus het afghesneden hoofd gevilt en opgeleit. Merk omtrent haar seden, datse wakker zijn en daar-en-boven niet alleenlijk sneeg van gehoor, maar ook heel scherp van gesicht. Indien zy eenighe korlen van gout vinden, gaan zy daar op sitten soo *Philostratus* seit. Als zy yet sullen beginnen maken zy een groot geluid. De walgingh der lente beletten zy met de wilde latou. In Ethiopie seilen sy met haar vier oft vijf t'saam-gevlochten over derivieren na Arabien, om beter voedsel te soeken. Sy groeijen daghelijks in krachten en komen tot grooten ouderdom. Als sy de menschen sullen anvalen, eten zy doodlijke wortels; Sy konnen ook getamt werden. De wijsgeer *Heraclides* had een ontwapende die hem in 't sitten en gaan als een hond by bleef.

Zeden:
Plin: l. 8.
c. 27.
Plin: l. 8.
c. 13.
Ælian: H.
A. l. 6. c. 4.

De Ethiopiers eten haar, om dat het vlees glaafachtigh van verw is, en seer verkoelt. *Vesputius* heeft ook gesien, als hy buiten de gelukkighe eylanden gezeilt was, dat sommighe volkeren diergelijke dieren als Draken, uitgenomen de vleugels in spijsse, ghebruikten. De Egiptenaars eten slanghengelijk *Galenus* beschrijft; Wat de Geneeskunst angaat, *Plinius* prijft haar vet om de vergiftige beesten te verjagen; 't selve gebruikt hy ook in haar gegheven wonden: Met honig vermengt geneest het de donkerheid van d'oogen. Hy schrijft indien het hoofd om den hals gedragen werd, verhoet het de lopende oogen; Het been uitten rughgraad stilt de tantpijn. Het overig is maar beufelingh. Van de steen sullen wy op een ander spreken.

Gebruik:
in spijs.

Het onderscheid der Draken kan van de grote, plaats, verw, gestalte, en vergiftige hoedanigheid genomen werden. De grote verandert ten ansien van de geboort plaats. *Markus Paulus Venetus* zeit dat'er in 't lantschap Karason van thien ellebogen in de lengte zijn. Ten tijde van *Philadelphus* zijndertwe van veerthien ellebogen uit Ethiopie na Alexandrie gevoert. *Hieronimus* gedenkt van XV. ellebogen. *Ælianus* van XL. *Octavianus Augustus* heeft te Rome een van L. ellebogen gevoet en an het ghemene volk vertoont. Ten tijde van *Alexander* isser in Indie een gesien van LXX. *Aposyfares* heeft een van LXXX. ellebogen ghevoet. *Strabo* schrijft dat'er van hondert ghevonden werden: Ia een die een geheel morgenlands, Ia Makra omtrent de Jordan besloegh, en soo hoog was, dat twee mannen te paard an weerzyden staande, malkander niet sien konden. Ik ver-

Ælian: H.
A. 17. c. 1.
Ælian: 15.
c. 21.
Strab:

Geogr: l.
16.

verfwijgh *Possidonius*, die van een omtrent *Damaskus* schrijft, die hondert en veertighvoeten langh was: En ook *Gellius*, by welken staat van die gene, welke ten tijde van *M. Attilius Regulus* een geheel leger anviel: Van ghelijc *Egnatius*, die een darm van hondert twintighvoeten uit een Draak, noemt. Ten ansien van de plaats zijn sommige bergdraken, die grooter en wreder en met kammen versien zijn: Andere zijn Poeldraken, die traagh, het hooft nauwlijk opheffen, en sonder kam zijn. Indien ghy haar verw besiet; *Aetius* noemt swarte, rosse, en asgrauwe; *Nikander* die groene buiken hebben, *Philostratus* die swart op den rugh zijn, *Pauzanias* geele, *Lukanus* vergulde, en *Homerus* rode.

Philost:
vit. Apol:
l. 3. c. 2.
Homer:
Iliad: 12.
Lukanus
Phar: sal:
l. 9.

De ghestalten zijn veelerley; de schrijver van de natuur der dingen, seit datter Draken zijn met een menschen aengesicht, schoon van wesen, en het overige van 't lijf gekromt, onder welke ook die ghetelt werd, welke onse eerste voorouders verleit heeft. Daar zijnder de Varkens gelijk, maar dunder van lijf, met een sterken bek, en zwijne tanden, gelijk wy by *Aetius* lesen. In Kongo zijn'er so groot als een Ram, gevleugelt, geel-blinkend, met een langen bek, en die rauw vlees eten. Daar zijn'er ook omtrent de Ganges, indien wy *Philostratus* geloven, welkers oogen als kostelijke stenen glinsteren: *Plinius* seit datter zijn met Ganse-voeten. By de Thebaners, die met een hoorn versien zijn. In 't landschap Karajan die maar twee voorste voeten hebben; noch andere die in plaats van voeten met twee klauwen gewapent zijn, met een wanschikkelig buik, en een wijden muil. Datter ghevleugelde zijn, is sonder twijfel, en die met een vlies van voor tot achter versien, 't welk sy in 't vliegen uitbreiden, en als sy rusten an den buik nedervoegen. Sodanige stelt *Aristoteles* in Ethiopie, *Lusianus* in Lijbie, *Iovius* in Georgiana, *Bellonius*, die ook een ghebalfemde doode ghehad heeft, in Egipten: *Kardanus* heeft'er te Parijs twee met twee voeten gesien; *Solinus* omtrent de Poelen van Arabie. Daar isser in Florida met so kleine vleugels, datse haar nauwlijks van d'aarde kunnen heffen; van de selve staat ook by *Pomponius Mela*, *Sifero*, en *Herodotus*, die daar by doen datse van den Ibis in Egipten gedoot werden. Van 't onderscheid van 't vergif hebt ghy dit, datse op den bergh Atlas alleen met anraken ombrengen, datse dun van hooft en start zijn, maar so dik van buik, datse nauwlijk bequaam zijn om voort te kruipen. Die op den berg van 't Rijk Narsinga inde bomen verkeren; dooden met haar ansien, waarom haar sommighe in boom en verhevene, oft laagkruipende Draken onderscheiden hebben.

Lusian. de
Diplad:
Iovius H:
l. 18.
Bellon:
Observat:
l. 2. c. 70.

Mela l. 2.
c. 4. Sifero
de Natura:
Deor: l. 2.
Herod. l. 2.
Scalig: Ex-
ercit. 183.

II. OPSCHRIFT.

Van de Draken in 't bysonder.

I. HOOFT-STUK.

Vande ongevleugelde Draken.

I. L I D.

Vande ongevleugelde Draken sonder voeten.

I. S T I P.

Van de Basiliskus.

W Y sullen met recht de Draken verdoelen in gevleugelde en ongevleugelde, en dese in voetige en niet-voetighe. Deniet-voetige zijn de Basiliskus, de Drako Pythius en eenige uitlandse. De Basiliskus by de Latynen *Regulus* oft Koningh ghenoeemt, om dat hy alle andere Draken een schrik anjaagt, oft gelijk *Festus* seit om dat hy een kroon op 't hooft heeft: Dat hy door sijn geluid de andere verschrikt, en haar aas doet verlaten, lesen wy by *Aelianus*. Daar zijn verscheide beschrijvingen; *Galenus* maakt hem geel en met dry spitzen op 't voorhooft versien. *Abensina* seit dat hy na 't geel en swart helt, met een heel spits hooft, en heel rode ogen. *Plinius* dat hy niet grooter als twaalf vinghers langh is, met een witte plek op 't hooft, als met een kroon verciert. *Grevinus* uit *Nikander*, maakt hem dry vingers langh met een geel lijf, en dry uitpulinghen op 't hooft; eenighe geven hem vleugels, maar klein en sonder gebruik: die, welke inder Mark onder 't ghebied van den Abt van Sinnen omtrent Lukkenwald gedoot is, was spits van hooft, geel gheverwt, dry hand-breed langh en heel dik, met een start an de zyden knobbelachtigh, een buik met witte stippen ghesprenkelt, een grooten mond, en een rugh na 't blauw hellende, gelijk hem *Enselius* beschreven heeft. Een Herder deder by dat hy omtrent de Poelen verkeerde, dat hy Kinkvorschen, Slangen, en andere dieren at, dikmaal de Koeyen doode, en de melk uitsoogh. Sy worden ook uit een Roch gevormt, gelijk uitte beeldtenis gesien werd; Sy worden in de Oeffenkamer te Bononie bewaart: *Plinius* schrijft datse in Sijrenaika voortkomen: *Aelianus* datse an Afrika eygen zijn.

Aelian: H:
A: l. 2: c. 7.
Galen: de
Therit: ad
Pizo:
Plin: H: N:
l. 8. c. 21.

Ensel: de
re Metallis:
l. 3. c. 54.

Van haar teelingh is nauwlijk yets bevonden, datse uitte eyren van de Ibis voortkomen is by de Egiptenaars gelooft. By *Albertus* datse uit een Hane-ey in 't slijk begraven, geteelt werden, en seit datse een haan, uitghenomen de start, in gestalte gelijk zijn. Het gemeen seit uit het Ey van een heel ouden haan. Uit het Ey van een bos-haan is by *Enselius* verhaalt; wat hier van te gevoelen is, sullen wy elders seggen. Hoe dat hy van den haan in 't ey kan gevormt werden weet ik niet, vermits hy geen lijf-moer heeft. Dat den haan op hinneneyren geseten heeft, beken ik. Hy voert vyandschap mettet weseltje, den haan, de gekerf-

Telingh.

Aelian: 3.
cap. 31.

Plin: 1 c.

de dieren en andere Slangen. Van 't Wefeltje ſchrijft *Plinius* aldus: Sodanigen wanfchepfel (want de Koningen hebben hem dikmaal gewenſcht dood te ſien) heeft het vergif van het wefeltje tot een vyand. Alſoo heeft de natuur ghewilt dat'er niet ſonder weerga ſoude zijn. Sy werpen deſe in de holen die door de beſmetting van 't land bekend zijn, deſe dooden haar metten reuk, en ſy ſterven, en alſo werd die ſtrijd van de natuur geëindigt. *Solinus* ſeit ook dat hy alleenlijk van de wefeltjes verwonnen werd, welke de menſchen in de holen werpen daar de Baſiliskus verborgen is. Nochtans ontbrecker ook geen vergif an den dode. *Aelianus* ſeit dat hy de jegenwoordigheid van den haan ſchrikt, daarom is hy een metgefel van de reiſende man door Afrika. Hy doeter by dat de Baſiliskus ook ſterft als hy hem hoort kraeijen. Van de ghekerfde dieren ſpreekt *Solinus*. Die van Pergamo hebben het vel van de Baſiliskus voor een groote ſomme geldts ghekocht, op dat de ſpinne-koppen de Kerk die mette hand van Apelles geſchildert was niet ſouden beſpinnen, oft de vogels daar in vliegghen; en hebben ſyn dood lichaam aldaar an een goude kettingh opgehangen. Van ſijn gang heeft *Plinius* dit, dat hy niet met veel bochten, maar met een hoogh verheven lijk voortgaat. *Solinus* ſchrijft dat hy in 't bewegen met ſijn midden lijk kruipt en met opgeheven hoofde voortgaat.

Solin: cap. 27.

Aelian: H. A. 3. c. 31.

Vergif.
Plin: H. N. l. 5. cap. 21.

Hy doot de vruchten en bomen niet alleenlijk met anraken maar door anblaſingh: Hy verdrooght de kruiden en morſelt de ſtenen. Sulken kragt iſſer in 't vergif.

Solinus ſchrijft dat hy niet alleen tot verderf van de menſchen en andere dieren ghegheven is, maar ook ſelf van de aarde die hy beſmet en verdrooght, alwaar hy ſijn doodlijke woonplaats neemt. Hy verdort de kruiden, bederft de locht dat'er niet een vogel onbeſmet doorvlieghet. Dat hy met het geſicht dood kan ik nauwlijk ghelooven, want wie ſoud hem dan eerſt geſien hebben. De oorſaak van de dood is ſijn peſtighen aſem, die door de locht dringende in den menſch ſchiet. Daarom ſeit *Nikander*:

*Hy blaſt een vuile damp, door 't midden van de locht,
Die door de leden dringt, en ſme: het innig vocht.*

Lukanus
Pharſal: 16.

Dat het vergif ook door een pijl oft ſpies na de handt kruipt ſtaat by *Lukanus*. Sijn beet word uit ontſteking, de geelheid van de wonde, en het uitvallen van 't hayr gheoordeelt. Dat verhaalt *Dioſkorides* uit *Eraſiſtratus*, dit *Aetius*. Sijn genees middel is het Slangen hout 't welk uit het Eyland Seilan gebraght werd. Dat daar tegen een ghekroonde ſlangh van de Spanjarts Kobras de Kapolo genoemt, en ſonder twijfel de Baſiliskus is gebruikt werd, verhaalt *Korolus Kluzius*. Het is ook anghemerkt, dat het beesje 't welk aldaar met hem vecht, ſich met 't ſelve hout verſterkt.

Kluzius
Exor: l. 1. cap. 44.

Onderſcheid.

Sommige ſtellen drierlei onderſcheid van de Baſiliskus: De Goudverwighe, welke al ontſteekt wat hy anſiet; de Guldekop, die al

wat hy ſiet vervaart en doot: En de bloedverwighe, door welkers ſteek het vlees van de dieren afvalt: Maar dit meen ik dat beuſelingen zijn. *Enſolius* heeftſe in wilde entamme onderſcheiden. Van 't overige ſpreekt *Ambroſius* uit *Kardanus* aldus: *Kardanus* verhaalt dat ſeker bedrieger oft guichelaar een Slang hadde die hy onder de muiren van een vervallen huis te Milanghevonden hadde, welke een hoofd als een ey, ten anſien van 't lijk heel groot, en in de beide kaakbeenders Adders tanden hadde, voorts in alles de Stellio ghelijc. Hy had twee voeten, met korte ſchenkels, waar uit bleek dat het dier niet na evenbedelingh van de natuur ghemaakt was, vermits tot de lenghte van 't lijk vier voeten nodig waren. Die voeten waren groot: en met naghels bedekt. De ſtart was ſo groot als 't geheele beeft, welkers uitterſte met een punt, die van de Stellio gelijk, verſien was. *Kardanus* geloofde dat hy uit het gheſlaght van de Baſiliskus was: Want als hy ſtont ſcheen hy een haan ghelijc, behalven dat hy met een vel en niet met vederen ghedekt, en ſonder vleugels was. Ten leſten in 't boek van de wanfchepfels word een afbeeldſel van een Baſiliskus anghemerkt, die ſich in de woefte plaats van Afrika onderhoudt, welke mits hy in gheſtalt anmerkens waardigh is, en geſeit werd met ſijn geluid en anblaſingh alle andere dieren te dooden en de kruiden te verdrogen, heeft het ons goed gedacht den leſer ſodanighen afbeeldſel voor ooggen te ſtellen.

Ambroz:
H. S. 2. c. 2.

II. STIP.

*Van de uitlandſe, te vreten de Drako Pythius,
en de Slangen van Bamba.*

VAN de Pythiſe ſlang komt weinig voor. Men meent dat hy ſo genoemt is, om dat hy na de water-vloet van Deukalion uit verrottingh van de aarde ſoude voortghekomen zijn. *Suidas* getuigt dat hy ook dolphijn ghe-noemt is, 't welk hy uitte Schipvaart van *Apollo* heeft. De reden van die naam is van de bewaringh der Godspraak *Apollo* genomen. Men ſeit dat ſijn mondt met dry rijen tanden ghewapent was, dat hy groote ooggen, een ſcherp geſicht, groote lellen onder de kin, en een lijk uitten geel-vlammend hadde. Daar zijn nochtans ook groene en blauwe geweest, gelijk by *Statius* te ſien is, ook paarsachtighe 't welk *Klaudianus* heeft naghelaten. Hy was met harde blinkende en uitſtekende ſchobben gedekt: Wy vertonen de afbeelding uit *Grevinus*. De Rymers beuſelen dat hy na de water-vloet van Deukalion uit de aarde voortgekomen is. Waaron hy ook Deukalioneus genoemt wierd.

Apoll:
Argo: l. 1.Statius
Theb: l. c.

Van de Slange van Bamba ſpreekt *Nieremb-berg* aldus: Die Slangen zijn van vreeſelijke grootte, indien ſy met onſe Inlandſe vergeleken werden, en voornamentlijk de Waterſlangen, van welke ſommige de lenghte van 25, en de breedte van 5. ſpannen te boven gaan, met ſoo dikken buik, datſe een geheel Hert,

Nieremb:
H. E: 12.
38.

Hert, oft een ander dier van fodaanigen grootte op eenmaal kunnen inflokken. Sy komen uit het water te land, en verzaad zijnde, keren sy weder: Waarom sy van de inwoonders groote Waterflangen gheuoemt werden. Sy klimmen op de alderhooghste bomen, daar sy als van een Zeebaak de dieren bespieden, en als die daar omtrent komen om de kost te foeken, vallen sy met geweld op de selve neder, en die met byten en haar sware lijf ombrengende, slepen sy die na de eerste eenfame plaats, daar sy haar met huid, hayr en beenders inflokken: En 't gebeurt ook dikmaal, dat se al te vervult met spijs als dronken werden, en in een diepen slaap vallen, so dat haar een kind dooden kan; Dese zat en slaperigheid duurt vijf oft ses dagen, na welke sy wakker werdende, tot haar gewoonlijke jacht wederkeren. Sy verleggen op sekere tijden haar huid, en als die somtijds door 't uitrekken van te veel spijs rompeligh werd, schudden sy die voor den tijd uit; welke huid gevonden zijnde, den mensch tot verwonderingh is, wyl sy daar uit de grootte van dat dier bekennen. De Ethiopiers houden veel van haar ghebraden vlees, en achten dat beter als van een Hoen, maar sy kunnen dat qualijk bekomen, dan als de Boffchen door al te groote hitte an brand raken, en dan worden die gene, welke te ver van haar poelen zijn, half ghebraden gevonden, en voor lekkere kost ghehouden. Daar worden ook so vergiftighe Adderflangenghefound, dat de gewonde in vier-entwintigh uren met de aldergrootste pijnen sterven; Derhalven versterken haar de Inwoonders seer neerstigh met een seker kruid dat haar tegen is.

't Selve verhaalt van haar *Jarikus*, maar dat hy daar by doet, datter eengeslaght is, welk inde start een ratel heeft, die in 't voortkruipen geluid maakt, die moet tot die gene betrokken werden, welke wy gheseyt hebben *Teuhtlakakahuqui* genoemt te zijn.

III. S T I P.

Van de Bitin en de Slangen van Senega.

Tot de uitlandse behoren de Bitin, en de Slangen van Senega. De Bitin is een inwoonder van de Berghen, het is een slangh vreeslijk van ansien, met swarte, witte en rode stippen, een hooft als een Kalf, een breed voorhooft totte oogen toe, die helder en swart zijn, maar met een groene kring belopen, met een ruime mond, met veel kleine scherpe tanden versterkt, een vinger lang, die malkander weerzyds ontfangen, en is vier ellen langh, en so dik als een mensch. Hy klimt op de bomen, van waar hy sich an de start hangende afwerpt: Hy vanght Ossen en wilde Varkens, en dierghelijke beesten, die hy somtijds geheel inschokt, en leeft by dese jacht: Hy houd sich in 't Eyland Kubu, en is ook in 't Eyland Lutay van de Spaanse Soldaten, als sy haar Schepen wilden lossen, gesien.

Van de Slangen van Senega is boven gesproken.

II. L I D.

Van de ongevleugelde Draken met voeten.

I. S T I P.

Van de Hydra.

DE ongevleugelde Draken met voeten zijn de Hydra, en de tweevoetighe van Bononie. De Hydra heeft sijn naam apo tou hydatos, dat is van 't water. *Virgilius* noemt hem *Bellua Lernæ* van de Poel Lerna, waar in hy geseit werd van *Herkules* omgebraght te zijn. *Plautus* Excetra, oft ghelijk *Isidorus* Excedra, om dat hy een hooft afgehouden zijnde, dry andere in plaats kreegh: *Euripides* heeft hem *Kyna* genoemt.

De Rijmers beuzelen dat hy veelhoofdigh is; *Alfens* noemt hem negenhoof, *Simontides* vijftighoof. Dat hy een hooft heeft seidt *Pausanias* 't welk waarschiynlijk is: In grootte verscheelt hy van de andere Waterflangen. Welkers afbeeldsels wy hier vertonen, die zijn haar oorsprongh an de kunst schuldigh. Een isser gesien te Venetie in 't hof van den Hertogh, van ongelooffelijke waarde om sijn seldenheid, en die seven hoofden hadde. Dat de andere van den Ridder van Korneto, in 't jaar van Christus 1530. inde maant Januarius uit Turkyen te Venetie overghebraght, ook soo veel hoofden heeft, enden Koningh van Vrankrijk vereert is, getuight sijn afbeeldsel. Aldaar is over eenighe jaren ook een tweevoetige gesien, met ses nagels gewapent, ghelijk *Ambrosinus* beschrijft: Hy was heel breed van lijf, met seven hoofden door sonderlinge konst versien. Die van *Kardanus*, welke *Meona Pizanus* door konst gesneden gevonden heeft, had het middelste hooft langer en dikker, en alle dat van den Adder gelijk; achter de oyren stont een groot hol van ooghen, hy had Hondstenden, een breede tongh, en den hals gevlekt; de start was langer als 't geheele halve lijf, en de voeten waren met kleine naghelen beset. Hy was soo groot als een Konyn; An den buik wit, omtrent den rugh geel, oft bleek-groen.

De Rijmers hebben geseit dat hy sich inde Hel ophiel, voornamentlijk *Virgilius*. *Pausanias* schrijft dat hy onder een Andoornboom, by de Bron *Amymone* is opgevoet. 't Ghe-meengevoel is, dat hy inde Poel Lerna omtrent *Argus* en *Mysenen* geleeft heeft.

Hesiodus maakt hem de dochter van *Echidna* uit *Typhon* geteelt. Het is waarschiynlijk dat hy uitte verrotte vuiligheid, inde Poel Lerna geworpen, voortgekomen is.

Vele hebben gheschreven dat hy met sijn asem alleenlijk 't verderf anghebraght heeft. Dat de pijlen van *Herkules*, die hem overwonnen heeft, met bloed besmet zijnde doodlijk waren, vind ghy overal by de Rymers: Of dat het vergif van de oude, dat eenighe

Naam:
Plaut: in
Perseo:
Eurip: in
Herkul:
Furante:

Beschij:
vingh:

Ambroz: H.S. 2.c.4.
Kardan: de
Subtil: 19.

Plaats:
Virgil:
Æneid: 1.6.
Pauzan:
Kointh: 1.2.

Vergif:

Napellus, andere Taxus, eenighe 't Schijtis vergifnoemen, geweest is, kan ik niet lichtlijk segghen. Indien ghy daar van besmet werd, ontleekt het de tongh: Het verwekt een drogen hoest, rasernye, en hartsklopping; de huid als gesehrookt, barst gelijk leer dat in de vlam gehouden werd: De sieke huilt en schreeuwt, 't welk hy weder anvanght als hy een bloodswaard tegen hem fiet uitgetoghen. Synghenees-middel word van de Egyptse waterboon, de Panax, Asklepium, het morg van Queappel, en 't Bokken-bloed gehaalt, gelijk wy by *Dioskorides* lesen.

II. S T I P.

Van de tweevoetige Draak van Bononie.

Dese Draak heeft in 't jaar Christi 1572. inde maant Maart aldereerst op de plaats Malavolta geluid gemaakt: Maar na den dach van de Hemelvaart, heeft hy sich omtrent een tuin-haag geopenbaart; en van een Boer, Kar en Offen verlatende, welke hem siende niet dorfde voort gaan, met een spies ghewonden ghedood.

Ambroz.
l. 2. c. 5.

Synbeschryving sal ik mette woorden van *Ambrosinus* hier by voegen. Dese wonderlijke slang, seit hy, was van 't hooft tot het einde van de start twee ellebogen lang: van de mond tot het begin van sijn lijfs-breedte, is hy neghen-duim tusschen sijn lijfs breedte en 't begin van de start, daar na tot het einde van de start is hy een elleboog lang, te weten tweemaal negen-duim. Omtrent den hals was hy twee vingers breed, en van 't hooft totte eerste en voorste voet negen-duim langh, en van de eerste voet tot dat deel was hy de Adderslangh gelijk, en 't lijf was in dat deel anderhalve hand-breed, namentlijk ses vingers; het achterste vanden hals was met een witte ringh als de geringhde Waterlangh, verciert, welke by de Italianen gemeenlijk *Sefone* gheenoemt werd, oft als de *Alpise merl*: welke ghemeenlijk *Merla della kollona* gheenoemt werd, Maar in dese Slangh was de kringh niet ghekort, maar van een volmaakte rondte: Op den rug vertoonden sich breede schobben als de schobben van de Karpervan *Aristoteles*, die gemeenlijk *Raina* gheenoemt werd. Het meeste deel van de schobben hielden na 't groen: Ia sommighe waren roodachtig, en tusschen dese eenige swart. Hier uit is bevonden dat dit dier onder de Draken behoorde betrokken te werden, om dat de Draken gemeenlijk groen afgebeeld werden: Het deel vanden buik dat eigentlijk den draak afbeelde, was met groene schobben verciert. Indien wy de voeten beschouwen; is eerst an te merken dat het dybeen an het scheen-been gevoegt, een duim breed was; en de klauwen wierden met haar geledent saam-gevoegt, gelijk die van de Haagdissen: Maar de klauwen waren niet vijf als in de haagdissen, maar alleenlijk vier, met korte nagelen beset, die haar eerste beginsels noch vertoonden: waar uit wy vermoeden dat het noch een jonge Draak was, gelijk ook uitte tanden konde bekent

werden: Daar-en-boven quam de hoogte van de benen mette breedte van 't lijf over een: Ia wy waren grootlijcx verwondert, dat de voeten niet recht over malkander stonden, gelijk in andere viervoetige dieren, en andere bloedelose met veel voeten is anghemerkt: Maar de eene voet stond wel ses vingers breed meer voorwaarts als d'ander, en niet in de selve zyde, maar dwars over malkander, om het lijf te lichter te kunnen bewegen, om dat het midden-deel van 't lijf met voortgaande beweging anghedreven: maar de andere delen, te weten van den hals en start slibberens-wijse als de kruipende dieren, beweegt wierden: Den aars stont twe hand-breed van 't einde van de start: het opperdeel van de start was de Adderslang gelijk, het onderdeel niet: want de schobben waren ten deel groen ten deel swart, nochtans op dese orde en gestalte, datse yder een half-ronde vorm vertoonden, en alleenlijk twee breedte van de start omvingen: maar het is anders in de Adder, want daar zijn de schobben over 't geheele onderdeel van 't lijf regt: Maar in dese Draak waren de onderste schobben vanden aars tot het hooft, so wel van d'overighe start als van den buik, en den gheheelen hals totte mond recht, ghelijk in den Adder, nochtans op dese orde, datse malkander ontfingen; Van verw totten buik toe ten deel wit, ten deel swart, onder den buik wit, en breder by na alseen halve vingher; Maar in 't uitterste van de rechte schobben sag men yet groens: Ten laatsten de start was afgeronde met een harde en by na hoornachtig punt gewapent, welkers eene deel met schobben gedekt was, het uitterste van de punt heel swart, en de angel gelijk de letter C. oft het middelpunt van de Scorpioen ghekromt: Waaron het waarschijnlijk is dat dit dier dese anghel tot sijn beschermingh teghen andere dieren ghebruikt; Maar op dat de vorm van dit dier te beter verstaan werde, sullen wy alle bysondere deelen van een overdenken; Het hooft was dat van den Adder seer gelijk, het opperdeel van 't hooft omtrent het uitterste was swart, met negen swarte schobben gedekt, maar het overighe met grooter vale schobben een dryhoek gelijk: De lengte van de opspalkingh van de mond was twee vingers: de tong dun, lang, en dobbel, op de wijs van andere slangen; beide zyden van de mond waren met gesaaghe dunne tanden gewapent, maar de voorste, die in de Adders zijn angemerkt, ontbraken: Hier uit oordelen wy dat dit dier niet heel vergiftig geweest is: De oogen ten ansien van 't lijf waren groot en gout-verwigh: waarom ik oordeel dat dese Draak van der Sonnen-aart geweest is. Hy had oirgaten op de wijs van de vogels, maar geen oiren; Hoewel in Switserland in 't jaar 99. boven de veerthien hondert, een Draak met heel langhe oiren gevonden is: Daarom meenen wy dat hy tot de wanschepfels van de Slanghen in 't alghemeen moet betrokken werden.

II. HOOF T - S T U K.

Van de gevleugelde Draken.

D At'er gevleugelde Draken zijn beneent *Ammianus*, de ondervindig bewijst het. Datse in Ethiopie zijn is seker. In 't land van Pistonie is een tweevoetige met schobben, grote tanden en ruige oiren als een Beer, ghesien, welkers vleugels een elleboog lang en breed, met veel senuwen doorwevê waren: dat'er by de Ethiopier Sirenê zijn, beschrijft *Isidorus Scalliger* heeft'er ook een beschreven van vier voeten lang, en so dik als een mans arm, die kraakbenige vleugels an de zyden hadde neer hangen. Diergelijke is in 't landt Santon gedood, tot Konink *Francois* gebragt en in Vrankrijk gesien, gelijk *Brodæus* getuigt. *Kardanus* heeftse ook te Parijs so nauw keurig gedroogt gesien, datse levend schenen. Sy hadden twee voeten, met kleine vleugels, een slangen hooft blauwachtigh geverwt, sonder hayren, en waren soo groot als een konijn: men seide datse uit Indie gebragt waren. *Belonius* schrijft dat hy haar geheele lichamen gebalsemt gesien heeft, en eigentlijk van dat geslagt waren die uit Arabie na Egipten vliegen: Die zijn dik omtrent den buik, tweevoetigh, met vleugels als van vleermuisen, en met een slanghe-start versien. Op dese slaat het afbeeldsel 't welk *Gabriel Barba-*

rus an Aldrovandus heeft gemeen gemaakt: en de Ethiopise gedroogde Draak welken hy van *Franziskus Setensis* gekregghen heeft, indien ghy de vijf uitpuilende knobbelen op den rugh overflaat. De schobben waren groen en swartachtigh, de twee voeten met een nagel gewapant, hy hadt twee oiren en vleughels om te vlieghen. De mond was vol scherpe tanden. Hy had twee neusgaten, en het onderdeel van 't hooft na de oiren was plat. De start was lang en gebogen met geele schobben bedekt. Wy vertonen hier vier afbeeldfels, van welke het eerste uit *Grevmuis*, het tweede uit *Pareus* is; de andere twe drukken de Ethiopise uit, den een sonder uitpuilingen op den rugh, den anderen met de selve, van welke wy terstont gewagh gemaakt hebben. Sy worden in Arabie ghevonden, en indien men *Herodotus* geloven magh omtrent de wierook bomen, indien *Plinius* omtrent de Kassie bomen. Van daar vliegen sy in Egipten en worden van den Ibis gegeten. *Sicero* seit datse uit Lijbie vertrekken. Sy leven meest in holen: *Plinius* schrijft datse metten Arend en Oliphant vechten. En dus veel van de Slangen en Draken. Indiener ondertussen iets voorkomt. dat sal oft in den nasten druk oft Paralepom, oft in den tweeden druk hier by gevoeght werden indien 't God gelieft. Welken zy alle lof, eer, en heerlijkheit tot in alle eeuwigheid A M E N.

Brod :
Miscell :
3. c. 1.
Kardanus: de
Variet: 7
c. 29.

Sicero: de
Natur:
Deor: l. 1.
Plin: H. N.
l. 8.

142.0640

B L A T W Y S E R

van de natuurlijke beschryvingh der

S L A N G E N.

A.		Cenchrus oft Geers-slang, naam, be-	Iraraba.	28
A	Dderflang oft Vipera, naam.	schrijvingh, vergif, genees-mid-	K	
	Beschrijving, plaats, voedsel,	del.	Obob.	14
	teeling, af keer, aart, ver-	21	Koningh der Slangen.	25
	gif.	Ceraftes oft hoorn-slang, naam, be-	Kaphiati.	23
	Geneesmiddel, gebruik in spijs.	schrijving, plaats, aart, vergif,		
	Onderscheidt.	onderscheidt.	M.	
	13	Cefone.	Aquizkoatl.	20
	Aguafen.	28	Maripet.	32
	17	Cobre de cipo.	Mergolen.	29
	Ahuciatli.	26		
	15	Cobre verde.	N.	
	Akoatl.	28	Natrix, naam, beschrijving en z.	29
	Akontia oft Pijl-slangh, naam, be-	Cobre veado.	Grote Natrix.	29
	schrijving, plaats, vergif, aart,	26	Natrix Torquata.	31
	gebruik, onderscheidt.	D.		
	22	Dipfas, naam, beschrijving, onder-		
	A	scheidt.		
	mmodites, naam, beschrijvingh,	19	P	
	plaats.	Draken in't algemeen.	Adalika.	31
	13	33	Polpoch.	22
	Amphisbena, naam, beschrijvingh,	Naam beschrijving, plaats, voed-	S.	
	plaats.	zel, teelingh.	Colopendra van de Zee.	32
	20	34	Scytale, naam, beschrijvingh, aart,	
	Anguis Angioleta van Napel.	Afkeer, vergif, gebruik in spijs.	plaats.	20
	24	34	Situla.	18
	Byzognola van Bononie.	Draken ongeveugelt.	Slangen in't algemeen.	3
	24	35	Naam, beschrijvingh.	3
	Anguis Cerveri oft Cervonis.	Draken ongeveugelt met voeten.	Plaats.	4
	24	37	Teelingh.	5
	Apochikoatl.	Draken geveugelt.	Afkeer, toeneiging.	6
	28	39	Vergif, genees middel, gebruik in	
	Argolife Slangh.	Draco Pythius.	de spijs.	7
	17	36	Gebruik in de genees-konst, on-	
	Alpis, naam, beschrijvingh, af keer,	Dryinus oft Eykslang en Stinklang,	derscheidt.	8
	aart.	naam, beschrijving vergif.		
	17	23	Slangh van Aeskulap.	24
	Vergif, genees-middel.	E.	Slangen der Oude.	39
	18	Lops en Elaps oft Herte slangh,	Slangh van Bamba.	36
B.		naam, beschrijving vergif	Van Zenega.	37
B	Afiliskus, naam, teelingh.	23	Tamme Slangh.	28
	Vergif, onderscheidt.	36	Geveugelde Slangh.	28
	36	Excedra van Isidor.	Water slangh.	29
	Basiliskus van Afrika.	3	T.	
	35	Excedra van Plaut.	Angedor vande Portugezen.	25
	Boa oft Koemelker.	37	Tetrachoatl.	28
	31	H.	Teulakokauhqui.	25
	Body.	Hæmorrhous oft Bloedstorter,	Teximeni.	22
	20	naam, beschrijvingh, plaats,	Tezauhkoatl.	20
	Boicinanga.	onderscheidt.	Telea oft Vuurslangh.	28
	25	15	Trinhuii.	28
	Boicinininga.	Hokoati van Mexika.		
	25	26		
	Boiquira.	Hyæna van Aelian		
	25	29		
	Póiguacu.	Hydra, naam, beschrijvingh, plaats,		
	26	vergif.		
	Bojobi.	37		
	28	Hydrus, naam, beschrijving, plaats.		
	Boitiapo.	29		
	28	Voedzel, aart, gebruik.		
	Boquatrapa.	30		
	33	Zee-Hydrus.		
	Borobi.	32		
	28	Hijpnalis.		
C.		17		
C	Æcilia, blinde Slangh.	I.		
	Naam, beschrijving gebruik.	Biboboka.		
	20	26		
	Caninana.	Ibiara van Markgr.		
	28	28		
	Cascavel.			
	25			
	Cega van de Portugezen.			
	21			

Vermaning om yeder Plaat op sijn beoorlijke plaats te zetten.

Plaat I	Bladt 10
II	14
III	16
IV	19
V	22
VI	25
VII	25
VIII	29
IX	32
X	38
XI	34
XII	36

a big